

AANVRAAG TOT HERZIENING o.g.v. art. 457 Sv.

Aan de Hoge Raad der Nederlanden te 's-Gravenhage

Geeft te kennen:

HÜSEYİN BAYBASIN, geboren te Lice, Turkije, op 25 juni 1956, verblijvende in de P.I. Nieuwegein, voor deze gelegenheid woonplaats kiezende te (1017 LA) Amsterdam ten kantore van mr. A.G. van der Plas, die door hem bepaaldelijk is gevolmachtigd dit herzieningsverzoek te ondertekenen en in te dienen;

dat verzoeker bij arrest d.d. 30 juli 2002 van het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch, gewezen onder parketnummer 20.000493.01, is veroordeeld tot een levenslange gevangenisstraf ter zake van:

1. dat hij in de periode van 28 oktober 1997 tot en met 9 november 1997 in Nederland en te Istanbul, tezamen en in vereniging met anderen, opzettelijk en met voorbedachten rade Sadik Suleyman Öge van het leven heeft beroofd; verdachte heeft tezamen en in vereniging met anderen in Nederland die moord beraamd; verdachte heeft instructies en/of opdrachten met betrekking tot dat misdrijf gegeven en laten geven aan met name ene Yavuz en ene Korkut en aan ene Metin en aan een niet nader bekende man uit Bitlis (Turkije); één van verdachtes mededaders heeft op 9 november 1997 in Istanbul, Turkije, opzettelijk en na kalm beraad en rustig overleg, met een pistool, althans een schietwapen één kogel op het hoofd van die Öge afgevuurd, tengevolge waarvan die Öge is overleden;
2. dat hij in de periode van 25 oktober 1997 tot en met 27 januari 1998 in Nederland, door het verschaffen van inlichtingen en/of beloften A.A. Ahmadi en andere personen heeft gepoogd te bewegen een misdrijf te begaan, te weten het (in Kentucky, USA) tezamen en in vereniging, opzettelijk en met voorbedachten rade een ander of anderen, te weten Kamyar Cyrus Mahboub en/of een groep of groepen van personen, die op tijdstippen in genoemde periode ter beveiliging of afscherming van die Mahboub op diens werklocatie begeleidde(n), van het leven beroven; verdachte heeft toen en daar gegevens met betrekking tot die K.C. Mahboub (met name het adres van diens werkplek en telefoonnummer en het faxnummer behorend bij die werkplek en een kopie van de identiteitskaart van die K.C. Mahboub) aan die A.A. Ahmadi en/of één of meer anderen verstrekt en/of laten verstrekken en aan die A.A. Ahmadi en/of één of meer anderen betaling van een geldsom als beloning voor die te plegen moord beloofd;
3. dat hij in de periode van 22 november 1997 tot en met 30 november 1997 in Nederland en te Istanbul tezamen en in vereniging met anderen, opzettelijk een

- persoon genaamd Mehmet Celik (alias Haci Hasan) wederrechtelijk van de vrijheid heeft beroofd, met het oogmerk anderen, te weten familieleden van die Celik te dwingen iets te doen, te weten het betalen van een schuld, hebbende hij, verdachte, en zijn mededaders deze vrijheidsberoving beraamd en hebbende hij, verdachte, opdracht gegeven aan personen om een locatie ten behoeve van die wederrechtelijke vrijheidsberoving te regelen en hebbende één van zijn mededaders aangegeven dat gijzelhouders voor de uitvoering van het misdrijf beschikbaar waren en hebben hij, verdachte, en zijn mededaders afspraken inzake de regievoering met betrekking tot de gijzeling gemaakt en hebbende hij, verdachte, en één van zijn mededaders overleg gevoerd met betrekking tot de tijdens de gijzeling te voeren onderhandelingen met de familieleden van die Mehmet Celik en hebbende hij, verdachte, toezeggingen gedaan die kosten ter financiering van de (voorbereidingen van) dat feit voor zijn rekening te nemen en hebbende hij, verdachte, personen opdracht gegeven om die Mehmet Celik in een pand vast te houden en te verhinderen dat die Mehmet Celik dat pand kon verlaten en hebbende hij, verdachte, en één van zijn mededaders die Mehmet Celik onder valse voorwendselen naar een restaurant ("Koru") gelokt of laten lokken (waar hij zou kunnen worden ontmoeten/of vanwaar hij zou kunnen worden weggevoerd) en hebbende zijn mededaders die Mehmet Celik vastgehouden in een pand en verhinderd dat die Mehmet Celik dat pand vrijelijk kon verlaten;
4. dat hij in de periode van 9 november 1997 tot en met 9 januari 1998 in Nederland, om een feit als bedoeld in het vierde lid van artikel 10 van de Opiumwet, te weten het opzettelijk binnen het grondgebied van Nederland brengen van ongeveer 20 kilogram heroïne (diacetylmorfine), zijnde heroïne (diacetylmorfine) een middel vermeld op de bij de Opiumwet behorende lijst I (niet zijnde een hoeveelheid van 20 kg heroïne bestemd voor Jovic), voor te bereiden en te bevorderen anderen heeft getracht te bewegen om dat feit te plegen, hebbende hij, verdachte, opzettelijk met betrekking tot die heroïne instructies verstrekt aan zich in Turkije bevindende personen (met name aan Nuri Korkut) en contacten gelegd met één koerier, één en ander om tot het binnen het grondgebied van Nederland brengen van die heroïne te komen;
5. dat hij in de periode van 18 tot en met 19 februari 1998 in Nederland door misbruik van gezag en door het verschaffen van inlichtingen heeft gepoogd een ander, te weten Ilhami Metin, te bewegen een misdrijf te begaan, te weten het tezamen en in vereniging met een ander of anderen, opzettelijk en met voorbedachten rade anderen, te weten Mehmet Malkoc en Mehinet Marsil van het leven beroven, hierin bestaande dat verdachte aan Ilharni Metin het door verdachte veronderstelde oogmerk/voornemen van die Marsil en Malkoc, te weten de uitvoering van de liquidatie van hem, verdachte, heeft kenbaar gemaakt en aan die Metin opdracht heeft gegeven samen en in vereniging met een of meer anderen, die Marsil en/of Malkoc van het leven te beroven en die Metin informatie heeft verstrekt met betrekking tot de wijze waarop het om het leven brengen van die Marsil en Malkoc kon/moest worden voorbereid en uitgevoerd;
6. dat hij in de periode van 22 september 1997 tot en met 27 maart 1998 in Nederland tezamen en in vereniging met anderen heeft deelgenomen aan een organisatie, die mede bestond uit Ilhami Metin en A.A. Ahmadi en Nuri Korkut en ene Yavuz,

welke organisatie tot oogmerk had het plegen van moord en wederrechtelijke vrijheidsberoving en gijzeling (strafbaar gesteld in de artikelen 289, 282 en-282a van het Wetboek van Strafrecht) en het binnen het grondgebied van Nederland brengen van heroïne en het plegen van strafbare voorbereidingen van het binnen het grondgebied van Nederland brengen van heroïne, van welke organisatie verdachte feitelijk bestuurder was¹.

dat het tegen dit arrest ingestelde cassatie beroep door Uw Raad is verworpen bij arrest d.d. 21 oktober 2003 onder rolnummer 00119/03;

dat de hierna vermelde feiten en omstandigheden, die de rechter bij het onderzoek ter terechtzitting in feitelijke instantie niet zijn gebleken, in verband met de destijds geleverde bewijzen als ook op zichzelf, onverenigbaar zijn met voormelde uitspraak, in die zin dat ware deze gegevens indertijd aan de rechter bekend geweest deze hetzij tot niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie in zijn vervolging zouden hebben geleid, hetzij tot vrijspraak van verzoeker van het hem ten laste gelegde, hetzij tot toepassing van minder zware strafbepalingen:

I. Inleiding: achtergronden en nova

1. Verzoeker was voor zijn arrestatie een vooraanstaande Koerdische zakenman. Hij werd geboren in Lice in Oost-Turkije ofwel Noord-Koerdistan. Zijn familie behoort tot de Zırkan stam, in de Koerdische geschiedenis bekend vanwege haar strikte geloof in een onafhankelijk Koerdistan. Reeds bij zijn geboorte is verzoeker door zijn grootvader aangewezen als leider van deze stam. In zijn jeugd is verzoeker in dienst van de Turkse staat opgeleid met de bedoeling hem later als politicus ten behoeve van de staat te kunnen inzetten. Hij studeerde onder meer economie, landbouw en politieke wetenschappen, en kreeg tegelijkertijd een militaire training. Gedurende zijn latere werkzaamheden voor de Turkse staat als o.a. politiek-economisch functionaris van een geheime eenheid, heeft hij kunnen kennis nemen van de illegale activiteiten waaraan Turkse overheidsfunctionarissen zich in die tijd schuldig maakten. Handel in drugs maakte daarvan onderdeel uit.
2. Nadat Baybasin in 1984 in Engeland was gearresteerd en na enkele jaren door bemiddeling van de Turkse overheid weer was vrijgelaten, weigerde hij na terugkeer in Turkije nog verdere activiteiten voor de Turkse staat te verrichten. Vanaf dat moment is hij in Turkije aan willekeurige strafvervolgingen bloot gesteld geweest en is hij zwaar gemarteld. In 1992 ontvluchtte Baybasin Turkije. Na een verblijf in Zuid-Afrika, vestigde hij zich in 1994 in Engeland. Eenmaal buiten Turkije zette hij zijn activiteiten voor de Koerdische zaak voort. Hij onderhield nauwe banden met de meeste Koerdische politieke leiders en sprak op hoog niveau met buitenlandse diensten en politieke leiders. Zo was hij één van de oprichters van het in Brussel

¹ **bijlage 1:** arrest d.d. 30 juli 2002 van het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch, verder aan te duiden als 'het arrest'

gevestigde Koerdische parlement in ballingschap. Nog in het najaar van 1997 bemiddelde verzoeker bij een ontmoeting in Nederland tussen de Turkse militaire top en de PKK in een poging een vreedzame oplossing te vinden voor de bloedige oorlog tussen beide. Zijn gedetailleerde kennis over de betrokkenheid van de Turkse staat bij de drugshandel, etaleerde verzoeker in die tijd – dit was nog vóór het Susurluk incident en de nasleep daarvan – uitvoerig in diverse buitenlandse media. Zijn inzet in deze werd verzoeker niet in dank afgenomen door de toenmalige Turkse autoriteiten, die hem hoog op hun liquidatielijst hadden geplaatst.² De toenmalige minister-president Tansu Çiller liet midden jaren negentig publiekelijk weten dat zakenlieden als Huseyin Baybasin, die de Koerdische beweging steunden, de rekening gepresenteerd zouden krijgen. In 1995 verzocht Turkije de Nederlandse autoriteiten om de uitlevering van verzoeker, die toen in Nederland verbleef. Verzoeker verbleef op grond van dat verzoek in uitleveringsdetentie van 24 december 1995 tot 17 december 1996. Uiteindelijk verbood de rechter in kort geding op 28 oktober 1997 de minister gevolg te geven aan het Turkse verzoek. De reden hiervoor lag in de eerder in Turkije plaatsgevonden martelingen van verzoeker en het reële gevaar van herhaling gezien verzoekers betrokkenheid bij oppositionele Koerdische groeperingen.³

3. Vanaf 1996 werd door de criminele inlichtingendienst van het politieteam IRT Noord- en Oost-Nederland anonieme informatie ontvangen over betrokkenheid van verzoeker bij grootscheepse heroïnehandel.⁴ Deze informatie was afkomstig van meerdere informanten, aldus het hoofd CID van het Kernteam Noord- en Oost-Nederland.⁵ Op basis van deze informatie is in september 1997 een gerechtelijk vooronderzoek tegen verzoeker geopend, waarin rechterlijke toestemming werd verkregen zijn telefoongesprekken af te luisteren. In een interne notitie van het Nederlandse Ministerie van Justitie van 15 juli 1997 stond vermeld *dat de zaak Baybasin werd gebruikt als drukmiddel teneinde in een andere zaak iets van de Turkse autoriteiten gedaan te krijgen*.⁶ Vervolgens werd verzoeker op 28 maart 1998 gearresteerd op verdenking van de feiten waarvoor hij bij bovenvermeld arrest van het Gerechtshof te Den Bosch is veroordeeld tot een levenslange gevangenisstraf. Het door het hof aan deze veroordeling ten grondslag gelegde bewijs bestaat aldus het arrest sub rov 10.3.5 voor 90 procent uit tapgesprekken.
4. Sinds het arrest van het hof zijn uit diverse Turkse en Nederlandse bronnen nieuwe feiten naar voren gekomen over de achtergronden van deze indertijd tegen verzoeker geïnitieerde strafvervolgning en over de wijze waarop het bewijsmateriaal in deze strafprocedure is vergaard. Tezamen en in onderlinge samenhang bezien leiden deze nieuwe feiten tot de dwingende conclusie dat aan verzoekers arrestatie en

² **bijlage 2:** brief prof. dr E.J. Zürchner, UvA, d.d. 29 oktober 1996

³ **bijlage 3:** vonnis in kort geding, President Rechtbank 's-Gravenhage, d.d. 28 oktober 1997

⁴ **bijlage 4:** zes processen-verbaal H.J. Mulder, Chef C.I.D. Interregionaal Rechercheteam Noord- en Oost Nederland, d.d. 22 september 1997, bijlagen C-0-1 t/m C-0-6 bij Stam Proces-verbaal van A. IJzerman, d.d. 22 september 1998

⁵ **bijlage 5:** proces-verbaal van verhoor van H.J. Mulder, d.d. 19 maart 1999 en proces-verbaal terechtzitting hof, d.d. 22 oktober 2001, p. 2

⁶ **bijlage 6:** telefoonmemo ministerie van justitie, IND, d.d. 15 juli 1997

veroordeling een samenspanning ten grondslag ligt vanaf hoog politiek niveau met als doel verzoeker in Nederland te laten veroordelen voor nooit door hem gepleegde delicten. Hiertoe heeft gedurende een aantal jaren overleg en samenwerking plaatsgevonden tussen de Turkse en Nederlandse justitiële autoriteiten, welke samenwerking indertijd tegenover het hof onder ede valselijk is ontkend. In het kader van deze samenwerking hebben Nederlandse en Turkse politiefunctionarissen in Istanbul gezamenlijk telefoongesprekken van verzoeker afgeluisterd en zijn door Turkse politiefunctionarissen gemanipuleerde telefoongesprekken en ander vals bewijsmateriaal aan de Nederlandse politie overhandigd met als doel deze in de Nederlandse strafprocedure tegen verzoeker als bewijs in te brengen. Deze nieuwe feiten blijken uit de volgende bronnen.

5. Na het arrest van het hof vonden op initiatief van verzoeker diverse deskundigenonderzoeken plaats naar de kopiebanden met opnamen van de tapgesprekken welke door het hof voor het bewijs zijn gebruikt. De uitkomsten van deze onderzoeken waren in die zin verontrustend dat zij spraken over onverklaarbare ‘onregelmatigheden’ op de kopiebanden, die zodanige twijfels deden rijzen over de authenticiteit van het opnamemateriaal dat nader onderzoek op de originele gegevensdragers volgens de onderzoekers noodzakelijk was. Een in 2003 in opdracht van de Ministeries van Binnenlandse Zaken en Justitie uitgevoerd onderzoek wees daarenboven op ernstige veiligheidshiaten in de Nederlandse tapkamers waar de voor het bewijs in verzoekers strafzaak gebruikte tapgesprekken waren vergaard en geregistreerd.
6. In 2003 sprak de Turkse rechter één van de medeverdachten in de Öge-zaak (feit 1) vrij van betrokkenheid bij de moord. Het betrof één van de twee personen aan wie verzoeker volgens de bewezenverklaring telefonisch opdracht zou hebben gegeven de moord te plegen. De tweede persoon aan wie verzoeker deze opdracht zou hebben verstrekt, bleek nooit vervolgd voor deze moord in Turkije.

In 2005 vertelt één van de medeverdachten in de heroïnezaak (feit 4) die belastende verklaringen over verzoeker had afgelegd, gedetailleerd aan de Nederlandse rechter-commissaris hoe hij door marteling tot het afleggen van deze verklaring was gedwongen.

In 2006 meldde zich één van de gesprekspartners aan wie verzoeker telefonisch zou hebben verzocht de moord in Kentucky (feit 2) te laten plegen. Het bleek te gaan om een Israëlische luitenant-kolonel, die aangaf nog nooit met verzoeker over illegale zaken te hebben gesproken, ook niet in het bedoelde als bewijs tegen verzoeker gebruikte telefoongesprek. Geen van de eventuele medeverdachten in deze poging tot uitlokking van moord bleek ooit strafrechtelijk vervolgd voor dit feit.

7. In januari 2007 is door de Turkse veiligheidsfunctionaris Hüseyin Celebi een rapport afgerond met de titel “EK RAPOR” ofwel “Aanvullend Rapport”. Celebi heeft dit rapport in Turkije ingediend bij het Hoofd van de Generale Staf, het Hoofd van Politie, de Procureur-generaal bij de Hoge Raad en het Ministerie van Justitie.

Celebi werkt sinds 1980 als speciale veiligheidsadviseur voor diverse Turkse instanties, waaronder de Minister van Binnenlandse zaken.⁷ Zijn rapport vormt een uittreksel van en aanvulling op een ander (geheim gebleven) rapport van 10 december 2006 van zijn hand over de rol van de Turkse overheid in de internationale drugsmokkel tot eind jaren '90. Het Aanvullend Rapport spitst zich toe op de strafzaak tegen verzoeker. Het beschrijft de wijze waarop deze zaak in elkaar is gezet via een complot tussen Turkse "belanghebbende kringen" en Nederlandse, Duitse en Engelse justitiële en politionele functionarissen.⁸ De schrijvers van het Rapport pretenderen alle details in de zaak Baybasin te hebben onderzocht. Hiertoe hebben zij, zo schrijven zij, zowel in Turkije als ook in Nederland, Duitsland en Engeland met leden van geheime diensten, justitieambtenaren en magistraten gesproken. Ook hebben ze kennis genomen van de dossiers over Baybasin. Op grond daarvan zeggen de onderzoekers *"stuitende feiten te hebben ontdekt. Wij zijn erachter gekomen dat de zaak Baybasin geen juridische kwestie is, maar dat het hier gaat om een complot"*.⁹ Volgens het rapport is verzoeker gestraft vanwege zijn bemiddelingsrol indertijd tussen de Turkse militaire autoriteiten en de PKK alsmede omdat hij publiekelijk de betrokkenheid van hoge Turkse regeringsfunctionarissen en politici bij de internationale heroïnehandel aan de kaak probeerde te stellen. Het rapport beschrijft hoe de medewerking van Nederland in deze 'set up' tegen verzoeker kon worden verkregen door het chanteren van een hoge Nederlandse justitieambtenaar over wie in Turkije een dossier was opgemaakt terzake zijn betrokkenheid aldaar bij seksueel misbruik van minderjarigen.¹⁰

8. Eind 2007 heeft de Turkse onderzoeksjournalist Burhan Kazmali het Turkse Aanvullend Rapport gepubliceerd op de site van de Turkse krant Yalova als onderdeel van een reeks publicaties over de kwestie. Ook Kazmali heeft diverse Turkse (oud-)politiefunctionarissen geïnterviewd over hun wetenschap over de zaak Baybasin en de activiteiten die indertijd rondom deze zaak plaatsvonden in Turkije. Zo sprak Kazmali met het ex-hoofd van politie van Istanbul Necdet Menzir, oud Turks Minister van Staat en Transport, over zijn kennis over deze 'set up' jegens verzoeker. Ook interviewde hij de politiefunctionaris Mehmet K., die indertijd de bedoelde Nederlandse hoge ambtenaar van het Ministerie van Justitie moest beveiligen bij zijn bezoeken aan Turkije. Het lukte hem ook in contact te komen met Mustafa Y., één van de jongens die indertijd door K. van straat werd gehaald om de betreffende Nederlandse ambtenaar bij zijn bezoeken gezelschap te houden.¹¹

⁷ **bijlage 7:** brief van Hüseyin Celebi aan prof. Y. Buruma, d.d. 5 februari 2010

⁸ **bijlage 8:** EK RAPOR van Hüseyin Celebi, Ankara, januari 2007 (*De bijgesloten Nederlandse vertaling van het rapport is verricht door een niet beëdigde vertaler, te weten de journalist Sinan Can van het Nederlandse actualiteitenprogramma Zembla*)

⁹ ibidem bijlage 8: EK RAPOR, pp. 6 en 7

¹⁰ ibidem bijlage 8: EK RAPOR, pp. 22 en 23

¹¹ **bijlage 9:** e-mail d.d. 12 december 2007 van Burhan Kazmali aan A.G. van der Plas, waarin Kazmali verslag doet van de door hem afgenomen interviews, alsmede zijn video-verklaring, afgelegd op 11 januari 2008 te Istanbul

9. Het Aanvullend Rapport van Celebi beschrijft het scenario dat indertijd is gevolgd om verzoeker politiek onschadelijk te maken. Dit scenario hield in dat de door verzoeker zogenaamd gepleegde delicten in Turkije zouden plaatsvinden en de berechting ervan in Nederland. Hiertoe was de medewerking van de Nederlandse justitiële autoriteiten en de Nederlandse politie vereist. Het Rapport vermeldt: *“Uit Turkije werden, via gesprekken met Tankuş, aan Nederland archieven met telefoongesprekken verstrekt (---) afkomstig (---) uit onderzoek op Baybaşın van de Turkse veiligheidsdiensten, daterend van 1989 tot 1997. Die gesprekken onder de loep nemende, blijkt dat er een scenario is opgezet waarbij de gesprekken die voor 1997 zijn gevoerd zijn ‘gemixt’ alsof ze na 1997 hebben plaatsgevonden en dat ze zodanig zijn ‘gemonteerd’ dat het lijkt alsof een misdrijf is gepleegd.”*¹²

Dit scenario is bevestigd door een rechtstreeks bij het onderzoek tegen verzoeker betrokken Turkse politiemann. Deze politiefunctionaris, hieronder verder aan te duiden als X1, heeft in 2007 een verklaring afgelegd met diverse details over de in Turkije gevolgde werkwijze tijdens het gezamenlijke Turks-Nederlandse opsporingsonderzoek tegen verzoeker.¹³ Een door de Duits-Turkse onderzoeksjournalist Mehmet Salih Çeviker onafhankelijk van Celebi in Turkije verricht onderzoek kwam tot dezelfde conclusie als het Aanvullend Rapport, namelijk dat de strafzaak tegen verzoeker in Nederland een politieke ‘set up’ is geweest, waarin gebruik is gemaakt van onoorbare opsporingsmethoden.¹⁴

10. Naast X1 heeft een tweede Turkse politiemann, hier verder te noemen X2, opening van zaken gegeven over zijn rol indertijd in het Turks Nederlandse opsporingsonderzoek tegen verzoeker. X2 is een technisch specialist werkzaam voor de Turkse politie. Hij verklaart in opdracht van de chef Narcotica van de politie te Istanbul, Ferruh Tankuş, indertijd te hebben meegewerkt bij het manipuleren van telefoongesprekken van verzoeker met de bedoeling het daarmee te doen voorkomen alsof verzoeker bij zware delicten betrokken was. Deze tweede Turkse politiefunctionaris X2, waarvan de naam en kopie van de politieke kaart uw Raad separaat worden verstrekt, heeft zich op 1 mei 2008 tot de Nederlandse Commissie Evaluatie Afgesloten Straffzaken gewend met het verzoek het onderzoek in deze zaak te heropenen.¹⁵
11. De Nederlandse onderzoeksjournalist Wim van de Pol beschrijft in het tijdschrift Crimelink van juni 2009 hoe het Kernteam Noord- en Oost-Nederland en de Turkse politie vanaf maart 1994 hebben samen gewerkt. Volgens een bij het onderzoek tegen verzoeker betrokken Nederlandse politiemann is toen in Istanbul een werkplek voor Nederlandse en Turkse politiemensen gecreëerd van waaruit jarenlang gezamenlijke opsporingsprojecten liepen, waaronder het af luisteren van telefoons. Deze Nederlandse politiemann vertelde Van de Pol zelf te hebben gedeeltelijk in

¹² ibidem bijlage 8: EK RAPOR, p. 23

¹³ **bijlage 10:** brief Mehmet N Aytekin gericht aan Mr. A.G. van der Plas, d.d. 8 januari 2007, en videoverklaring van Aytekin op 10 januari 2008

¹⁴ **bijlage 11:** verklaring Mehmet Salih Çeviker, d.d. 20 december 2006

¹⁵ **bijlage 12:** verzoekschrift X2, d.d. 1 mei 2008 en kopie van de politieke kaart

het onderzoek tegen verzoeker waarin gezamenlijk vanuit deze werkplek de telefoon van verzoeker werd afgeluisterd. Hij vertelde Van de Pol dat verzoeker in deze Turks-Nederlandse samenwerking van aanvang af een doelwit was. Hij vertelde ook dat in de laatste fase van het gezamenlijke onderzoek tegen verzoeker de Nederlandse politie het getapte materiaal rechtstreeks uit handen van de Turkse politie ontving en niet meer zelf participeerde in het af luisteren.¹⁶ Diverse Nederlandse bronnen bevestigen de centrale rol die de zegsman van Van de Pol indertijd had in de zogenaamde ‘Turken’-zaken van het toenmalige Kernteam NON, alsmede zijn mededelingen over de nauwe samenwerking van het team met de Turkse politie. Van belang voor de beoordeling van deze revisie is dat de verklaring van deze politiefunctionaris rechtstreeks strijdt met de informatie die indertijd onder ede door de zaaksofficier van justitie aan het hof is verstrekt. Deze verklaarde toen dat er geen samenwerking had plaatsgevonden met de Turkse autoriteiten in verzoekers zaak tot twee maanden voor verzoekers arrestatie. Zowel de nieuw opgekomen verklaringen van X1 als X2 als de verklaring van de bron van Wim van de Pol wijzen echter op het tegendeel. Zij vormen een directe onderbouwing van het scenario zoals omschreven in het Aanvullend Rapport, te weten dat vervalst bewijsmateriaal uit Turkije is ingebracht in verzoekers strafzaak.

12. De verklaringen van respectievelijk de voormalige in Duitsland gestationeerde Iraanse diplomaat Ali Homan Ghazi en het voormalige lid van het Koerdisch Parlement in Ballingschap en coördinator van MED TV, Ibrahim Pekgöz, alsmede van een anonieme buitenlandse veiligheidsfunctionaris, vormden al eerder een aanwijzing voor deze vanaf hoog politiek niveau georkestreerde ‘set up’ in de strafzaak tegen verzoeker. Zowel uit eigen ervaringen als uit gesprekken met diverse overheidsfunctionarissen is Ghazi en Pekgöz duidelijk geworden dat de intensieve politieke activiteiten van verzoeker ten behoeve van de Koerdische zaak in de jaren negentig een doorn in het oog waren van de toenmalige Turkse autoriteiten.¹⁷ Pekgöz beschrijft indertijd zowel door de Belgische als de Duitse Geheime Dienst openlijk te zijn gewaarschuwd afstand van verzoeker te houden. De reden hiervoor was niet dat verzoeker zich met criminele activiteiten zou bezig houden – daarvan was geen sprake, aldus functionarissen van deze diensten – maar omdat Turkije samen met een Europees land een complot tegen verzoeker aan het smeden was. Aan Pekgöz werd zelfs al vóór verzoekers arrestatie uitgelegd hoe de beschuldigingen van strafbare feiten tegen verzoeker in elkaar zouden worden gezet.¹⁸ Een hoge buitenlandse veiligheidsfunctionaris uit een ander land schrijft in een verklaring van 12 april 2006: *“Turkey pursued heavy pressure on the Netherlands representatives for the purpose to banish Hüseyin Baybasin from the Netherlands to Turkey. (---) I think that the decision issued presently in respect of Hüseyin Baybasin and the charges brought against him were all framed up by the Turkish special service. The Netherlands’ public prosecutor’s office received the*

¹⁶ **bijlage 13:** Crimelink, 2^e kwartaal 2009, jrg 2, nummer 1, voorpagina en pp. 30 t/m 36

¹⁷ **bijlage 14:** verklaring Ali Homan Ghazi, d.d. 18 november 2005

¹⁸ **bijlage 15:** verklaring Ibrahim Pekgöz, d.d. november 2005

printings of Hüseyin's so-called telephone calls from abroad. The Netherlands' police know it well. This is a political case."¹⁹

13. De Toegangscommissie van de Commissie Evaluatie Afgesloten Strafzaken heeft op basis van het door X2 ingediende verzoek een onderzoek ingesteld naar de originele gegevensdragers van enkele telefoongesprekken welke essentieel waren voor de door het hof gehanteerde bewijsconstructie. Dit onderzoek werd in overleg met het Openbaar Ministerie en de verdediging van verzoeker verricht door twee onafhankelijke door de CEAS aangewezen internationaal erkende deskundigen op het gebied van de signaal- en telecomanalyse. Hieronder zal nader op de onderzoeksresultaten van deze deskundigen worden ingegaan.

De nova

14. Hieronder zullen sub II de nieuwe feiten worden besproken over de achtergronden van de Turks-Nederlandse 'set up'. Zij wijzen op uitdrukkelijke misleiding van de rechter over de jarenlange samenwerking met Turkije in de zaak: een novum. Bovendien wijzen de nieuw opgekomen feiten op een 'set up' waarin de strafzaak tegen verzoeker in elkaar is gezet met behulp van vals bewijsmateriaal: een tweede novum.

Sub III wordt ingegaan op de nieuwe feiten welke zijn opgekomen in relatie tot de voor het bewijs gebuikte telefoontaps. De Turkse politiefunctionaris X2 heeft verklaard te hebben meegewerkt aan het manipuleren van telefoongesprekken in de zaak van verzoeker. Het naar aanleiding daarvan verrichte technische onderzoek op enkele voor het bewijs cruciale tapgesprekken leverde een derde novum op. De TCEAS-deskundigen blijken eensgezind twijfels te hebben bij vijf van de zes onderzochte gesprekken, dwz bij 83,3 procent van het onderzochte materiaal.

Sub IV vindt per afzonderlijke zaak waarvoor het hof verzoeker veroordeelde, een bespreking plaats van de nieuw opgekomen feiten in de zin van artikel 457 lid 2 Sv. Deze zijn voor feit 1, de moord op Öge:

- het niet vervolgen respectievelijk de vrijspraak door de Turkse rechter van de personen aan wie de opdracht tot moord door verzoeker zou zijn gegeven;
- de verklaring van de vrijgesproken medeverdachte dat hij ondanks heftige martelingen niet heeft kunnen verklaren over de moord;
- de uitkomst van de deskundigen dat alle vier in deze zaak door de TCEAS onderzochte tapgesprekken twijfels oproepen over hun authenticiteit;

Deze zijn voor feit 2, de poging tot uitlokking van moord in Kentucky:

- de verklaring van verzoekers gesprekspartner, een Israëlische luitenant-kolonel, dat hij, anders dan het hof aannam, nooit met verzoeker over illegale zaken had gesproken, laat staan over een voorgenomen moord;

¹⁹ **bijlage 16:** anonieme verklaring d.d. 12 april 2006

- de onderzoeksresultaten van de twee TCEAS-deskundigen van het tussen verzoeker en de Israëlische luitenant-kolonel gevoerde gesprek;
- de mededeling van de FBI te Kentucky, dat de Nederlandse verdenking in deze zaak op drijfzand moet zijn gebaseerd;

Deze zijn voor feit 3, de gijzeling van Mehmet Çelik:

- de verklaring van de bij het onderzoek betrokken politieman X1 dat het slachtoffer in deze zaak nooit heeft bestaan;
- de verklaring van dezelfde X1 dat een Turkse bandopname van een oud telefoongesprek tussen verzoeker en zijn toenmalige Turkse advocaat aan Nederland is verstrekt, hetgeen strookt met een eerdere verklaring van deze advocaat dat een in de bewijsconstructie opgenomen gesprek tussen hem en verzoeker plaatsvond vóór 1993 en niet in 1997 zoals het hof aanneemt;
- de uitkomsten van de technische commissie van de TCEAS dat dit gesprek mogelijke aanwijzingen voor manipulatie vertoont alsmede een beltoon die in geen telefonienet ter wereld voorkomt;

Deze zijn voor feit 4, de heroïne zaak:

- de verklaring van de Turkse politieman X1 dat de medeverdachten die in deze zaak voor verzoeker belastende verklaringen aflegden, in zijn bijzijn ernstig zijn gemarteld om hen een voor verzoeker belastende verklaring te laten ondertekenen;
- de gedetailleerde verklaring van één van de medeverdachten tegenover de Nederlandse rechter-commissaris in een andere strafzaak over zijn marteling indertijd;
- de verklaring van Necdet Menzir, oud politiechef van Istanbul, dat deze Roemeense medeverdachten indertijd zijn gedwongen verklaringen in het Turks te ondertekenen, terwijl ze die niet konden lezen;
- rapportages van diverse mensenrechtenorganisaties en uitspraken van het EHRM over de praktijk van marteling in Turkse politiebureaus eind jaren negentig en de dwang die toen op artsen werd uitgeoefend om sporen van marteling te verzwijgen in hun rapportages;
- de TCEAS heeft geen gesprekken onderzocht welke in deze zaak voor het bewijs zijn gebruikt. Wel bleken in januari 2009 enkele van deze tapgesprekken “onvindbaar”;
- technisch onderzoek door de deskundige van de verdediging wijst uit dat drie onderzochte (zogenaamd inkomende) telefoongesprekken beltonen vertonen die niet voorkomen in het Nederlandse telefonienet;

Deze zijn voor feit 5, de Marsil zaak:

- de verklaring van de Turkse politieman X1 dat het slachtoffer Marsil in deze zaak als lid van een hitteam naar verzoeker was toegestuurd om hem te vermoorden;
- de verklaring van de Turkse politieman X2 dat het slachtoffer door hem gemanipuleerde tapgesprekken zijn voorgehouden welke de suggestie wekten dat verzoeker hem had willen vermoorden;
- de TCEAS heeft geen gesprekken onderzocht welke in deze zaak voor het bewijs zijn gebruikt. Technisch onderzoek door de deskundige van de

verdediging op één voor het bewijs gebruikt gesprek wijst uit dat het gesprek een beltoon vertoont van het Turkse telefonienet, terwijl het een telefoongesprek binnen Nederland betreft.

Deze zijn voor feit 6, lidmaatschap van een criminele organisatie:

- alle hiervoor genoemde nova voor de afzonderlijke feiten, inclusief de nieuwe feiten over de Turks-Nederlandse ‘set up’ en het vervalsen van het gepresenteerde bewijsmateriaal.

II. De nieuwe feiten over de achtergronden van de Turks-Nederlandse ‘set up’

15. Verzoeker heeft indertijd tegenover het hof de niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie bepleit wegens het onrechtmatig karakter van de samenwerking van Nederlandse en Turkse politie en justitiële autoriteiten in de opsporing en vervolging van zijn zaak. Gewezen is o.a. op de directe samenwerking in de zaak van het Nederlandse politieteam met de Turkse politiechef Ferruh Tankuş, die direct na verzoekers arrestatie in 1998 in Turkije wegens corruptie werd gearresteerd. Ook is indertijd vanuit de verdediging de rol van een Turks lid van het Nederlandse onderzoeksteam belicht. Deze Nederlandse politieman lekte volgens een verklaring van de toenmalige Nederlandse liaisonofficier in Istanbul, A.A.C.J. Schalks, jarenlang informatie uit al dan niet geheime Nederlandse politie-onderzoeken naar de Turkse autoriteiten.²⁰ Deze verweren zijn indertijd door het hof verworpen²¹ onder verwijzing naar o.a. de getuigenverklaring van de zaakofficier van justitie, mr. H.M.P. Hillenaar. Uit diens verklaring ter zitting had het hof in zijn eigen bewoordingen, de overtuiging bekomen dat in de contacten met de Turkse autoriteiten “*de vereiste behoedzaamheid in acht was genomen*”²²
16. Het hof doelt in deze laatste overweging op de verklaring van mr. Hillenaar ter zitting d.d. 22 of 23 oktober 2001, waarin deze onder meer aangaf:

*“In de periode van augustus 1997 tot juni/juli 1998 was ik zaakofficier. De zaak is naar mijn mening niet vanuit de Turkse autoriteiten geïnitieerd middels aansturing van informanten. Het onderzoek tegen Baybasin is tevoren niet besproken met Turkije, integendeel, we hebben het juist lang voor ons gehouden tegenover Turkije dat er een onderzoek tegen de verdachte liep. (---)Pas op 1 februari 1998, toen we er niet meer omheen konden, hebben we melding gemaakt van het onderzoek. (---) Ik kan me herinneren met de officier van justitie Tankuş te hebben gesproken. Ik kan me niet herinneren dat ik met hem heb gesproken over de verdachte. (---) Ik weet dat Tankuş hoofd was van de narcoticabrigade. Voor zover ik weet is Tankuş niet gearresteerd wegens betrokkenheid bij drugshandel en ontheven van zijn functie, doch is hij thans lid van de Hoge Raad in Turkije.”*²³

²⁰ bijlage 17: proces-verbaal van verhoor A.A.C.J. Schalks, d.d. 8 juni 1999

²¹ het arrest, sub 7.4 ad h. en c.

²² het arrest, sub 7.4 ad h, p. 16

²³ bijlage 18: verhoor H.M.P Hillenaar, proces-verbaal zitting hof, d.d. 22 en 23 oktober 2001, pp. 25/31

Dat Ferruh Tankuş nooit lid was geweest van de Hoge Raad in Turkije, was indertijd bekend aan het hof. Verzoeker had het hof informatie verschaft over de arrestatie van Tankuş in Turkije in 1998 en het strafrechtelijke onderzoek dat toen daar tegen hem was geïnitieerd. Het feit echter dat de zaaksofficier van justitie toen ter zitting onder ede onwaarheid sprak over het tijdstip waarop in verzoekers zaak contact met de Turkse autoriteiten was gelegd, was indertijd niet bekend aan het hof. Evenmin had het hof toen weet van de jarenlange innige samenwerking van de Nederlandse en Turkse politie en justitiële autoriteiten in hun onderzoeksactiviteiten, waarbij verzoeker al vanaf 1994 doelwit was. En ook de ware reden achter verzoekers vervolging, te weten de Turkse wens hem politiek te elimineren, is indertijd door justitie verborgen gehouden voor het hof.

De volgende hierover na het arrest naar voren gekomen feiten moeten daarom als een novum in de zin van artikel 457 lid 2 Sv worden beschouwd.

17. Het hiervoor genoemde Aanvullend Rapport beschrijft, hoe verzoeker is gestraft vanwege zijn bemiddelingsrol indertijd tussen de Turkse militaire autoriteiten en de PKK enerzijds en zijn publiekelijke uitspraken over de betrokkenheid van hoge Turkse regeringsfunctionarissen en politici bij de internationale heroïnehandel anderzijds. Het Rapport stelt dat hiervoor gebruik is gemaakt van chantage van een hoge Nederlandse ambtenaar. Het Rapport memoreert letterlijk:

“De onderhandelingen tussen Nederland en de gemachtigden in Turkije, die connecties hadden met de bende, worden gedocumenteerd door één van de documenten uit de dossiers in de zaken tegen Hüseyin Baybasin, met het briefhoofd van het Nederlandse ministerie van justitie. Volgens het document d.d. 15 juli 1997 met het briefhoofd van het ministerie van justitie is er een telefoongesprek geweest in dit ministerie binnen het team dat de operatie uitvoerde: “De zaak Baybasin wordt gebruikt als drukmiddel ‘teneinde in een andere zaak iets van de Turkse autoriteiten gedaan te krijgen’. Op dit moment wordt hierover overleg gevoerd door BuiZa. Aangezien dhr. Demmink donderdag op vakantie gaat, zal gepoogd worden om uiterlijk donderdagochtend de besluitvorming af te ronden.”²⁴

Voorts verwijst het rapport naar “onderhandelingsdocumenten van Interpol Turkije-Nederland waaruit blijkt dat Nederland betrekkingen heeft met een bende in Turkije”. Vervolgens wordt naar aanleiding van voormelde notitie van het Nederlandse Ministerie van Justitie opgemerkt:

“En het geval waarvoor dit drukmiddel tegenover de Turkse bevoegde autoriteiten werd gebruikt heeft te maken met de in het document genoemde Joris Demmink. Demmink komt in de Nederlandse hiërarchie als Secretaris-Generaal van het Ministerie van Justitie op de tweede plaats na de minister. De naam Demmink is in Nederland in opspraak geraakt doordat bekend werd dat hij, buiten de uitvoering van zijn functie, betrokken was in schandalen inzake seks die hij had met jonge

²⁴ ibidem bijlage 8: EK RAPOR, p. 10

kinderen en jongens. (---) Demmink had ook in Turkije soortgelijke “party’s” gerealiseerd.

Omdat in 1995 in Bodrum tijdens zo’n “party” een wapen afging, is de politie ter plaatse gekomen. Gemeld wordt dat over de door de bende, die de internationale drugshandel regelt, met behulp van hun ondersteuners uit ambtenarenkringen, in Turkije georganiseerde “party” gedetailleerde informatie is verstrekt aan en dat het is geregistreerd door de Turkse veiligheids- en inlichtingendiensten.

De poot van de bende in Turkije die zich stoorde aan de tegelijkertijd plaatsvindende openbaringen van Baybaşin met betrekking tot de internationale drugshandel heeft gebruik gemaakt van dit voorval. Duidelijk is dat het complot dat stap voor stap via deze keten van belanghebbenden is opgezet, is overgegaan in een operatie van belanghebbende kringen die de internationale drugshandel onder controle hebben.

Hoewel dit complot teruggaat tot dat Hüseyin Baybaşin in 1995 naar Nederland kwam, is duidelijk dat de eerste concrete stappen in 1996 zijn gezet. Het is duidelijk dat de openbaringen van Baybaşin in die periode in de Turkse gesproken en geschreven pers over drugshandel die plaatsvindt van het Midden Oosten naar Europa en Amerika, grote onrust teweeg hebben gebracht bij de grote bendes in de drugs wereld.

Uit al bekende publicaties en uit informatie en documenten uit de Berechtingsdossiers blijkt dat dit complot door drugsbaronnen is opgezet en uitgevoerd, en is “opgebouwd langs een traject Nederland-Turkije”. Volgens de gegevens die uit de details en de bevindingen in de dossiers naar voren komen, blijkt duidelijk dat de opzetters van het complot een weg hebben bewandeld van “het signaleren en vervolgen van zogenaamde schuldigen, het voorbereiden van beschuldigingen in Turkije, en de vervolging ervan in Nederland laten plaatsvinden.”²⁵

En verderop:

“Aan de zijde van Nederland is door minister van justitie Winnie Sorgdrager en haar assistent Joris Demmink de zaak aan het rollen gebracht toen de door Hüseyin Baybasin van drugshandel beschuldigde directeur-generaal van politiezaken Mehmet Agar en premier Tansu Ciller begin 1997 met de Nederlandse minister van justitie Sorgdrager hebben gesproken en Tansu Ciller heeft verklaard dat Baybasin, die haar had beschuldigd, “tot zwijgen gebracht moest worden”. Blijkens hetgeen dat daar is besproken en de informatie uit verklaringen heeft Tansu Ciller toen het dossier Demmink op tafel gelegd.” (---)

Joris Demmink, die zich speciaal heeft beziggehouden met de zaak van Hüseyin Baybasin in Nederland, is in november 1995 als toerist hier geweest en in juni 1996 in Antalya voor een internationale bijeenkomst. Daarnaast is hij Turkije in- en uitgereisd in de jaren 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003 en meestal wiste hij zijn sporen. Deze gegevens zijn verzameld bij officiële en speciale inlichtingendiensten. Er is ook geconstateerd dat hij onder verschillende namen Turkije is binnengereisd.

²⁵ ibidem bijlage 8: EK RAPOR, p.13

Eveneens met betrekking tot hetzelfde onderwerp geeft Demmink, gevolg gevende aan het genomen besluit, aan de Officier van Justitie Hillenaar "opdracht om met Ferruh Tankuş te spreken". Gebleken is dat dit gesprek heeft plaatsgevonden ongeveer zes-zeven maanden voordat Hüseyin Baybaşın in maart 1998 werd aangehouden en na het gesprek tussen Minister Sorgdrager en Tansu Çiller. Terwijl in het gesprek Hillenaar-Tankuş werd gepland "welk delict voor Baybaşın zou worden gerealiseerd om de operatie uit te voeren".

Voor zover duidelijk zou met het voor Hüseyin Baybaşın opgezette scenario en het plan van het scenario, Turkije het land zijn waar het delict zogenaamd is gepleegd, en Nederland het land waar de vervolging zou worden ingesteld. Duidelijk is dat terwijl de veiligheidsdiensten van beide landen gewoon hun werk deden, het plan stap voor stap is opgebouwd om Hüseyin Baybaşın, die openbaringen deed over de organisaties die zich schuldig maakten aan internationale drugshandel, het zwijgen op te leggen, zodat de smokkel gemakkelijk en op een nog meer gecontroleerde wijze via het traject Turkije door zou kunnen gaan. Uit Turkije worden, via gesprekken met Tankuş" aan Nederland archiveren met telefoongesprekken verstrekt, waarvan wordt gesteld dat zij afkomstig zijn uit telefoontaps uit onderzoek op Baybaşın van de Turkse veiligheidsdiensten daterend van 1989 tot 1997.

(---) er blijkt een scenario opgezet waarbij de gesprekken die voor 1997 zijn gevoerd zijn "gemixt" alsof ze na 1997 hebben plaatsgevonden en dat ze zodanig zijn "gemonteerd" dat het lijkt alsof een misdrijf is gepleegd. (---) Voordat de telefoongesprekken aan de rechter die de aanhouding van Hüseyin Baybaşın heeft bevolen zijn voorgelegd, is aan deze rechter informatie gegeven over Hüseyin Baybaşın, die zou worden "gezocht" als verdachte in de zaak van het schip de Lucky S, waarin 20 ton drugs werd gevonden, waardoor de rechter is beïnvloed. Destijds had evenwel zelfs met een eenvoudig onderzoek door de rechtbank vastgesteld kunnen worden of Hüseyin Baybaşın in die tijd inderdaad werd gezocht in verband met de zaak van het schip Lucky S." ²⁶

18. De Turkse oud-minister van Staat en Transport Necdet Menzir was midden jaren negentig Directeur van Politie te Istanbul. Hij gaf in 2007 tegenover de Turkse journalist Burhan Kazmali aan hoe hij in die functie kennis had kunnen nemen van de wijze waarop de strafzaak tegen verzoeker in elkaar werd gezet. Het was de echtgenoot van de toenmalige minister-president van Turkije, Özer Ciller, die hem hierover indertijd inlichtte. Deze deelde hem mee zich te storen aan uitlatingen van verzoeker, reden waarom verzoeker en zijn familie onder observatie moesten worden gesteld. In een schriftelijke verklaring van 11 december 2007, bevestigd in een op video vastgelegd interview op 11 januari 2008, schrijft Kazmali dat Menzir hem het volgende vertelde:

"Wij hadden de zaak Baybaşın als één geheel aangepakt. (---) Op de telefoons van Hüseyin Baybaşın, zijn familieleden en de kring om hen heen waren inmiddels taps

²⁶ ibidem bijlage 8: EK RAPOR, pp. 22 en 23

aangesloten. Deze werkzaamheden waren in die periode niet rechtmatig. Er bestond namelijk geen rechterlijke beslissing of iets dergelijks voor. Blijft over dat Ferruh Tankuş en Emin Arslan ieder afzonderlijk samenwerkten met de Nederlandse Internationale Onderzoeks Eenheid, het Interregionale Recherche Team, de Nederlandse politie en het ministerie van Justitie. (---) Turkije verstrekke alles wat men had tegen Hüseyin Baybaşin, zelfs de kleinste informatie, aan Nederland. Er hebben met betrekking tot Hüseyin Baybaşin wel zo veel verzoeken om technisch onderzoek plaatsgevonden dat zelfs de doodgewone dagelijkse gesprekken naar Nederland en naar de politie of gerechtelijke autoriteiten van andere landen die daarom vroegen, werden toegestuurd.

Ik ben er nog steeds niet achter wat Emin Arslan en Ferruh Tankuş met de zaak Baybaşin te maken hadden. Zij hebben beiden bijzondere inzet getoond. Er is veel geld als beloning gegeven. Volgens mij zijn er, zonder dat er echt serieus bewijs en bewijsstukken waren, slechts telefoongesprekken, enkele beelden en documenten met betrekking tot het onderzoek aan de zeer regelmatig langskomende Nederlandse politie gegeven (---) Het is mij nog steeds niet duidelijk hoe het hen is gelukt om deze man op grond van telefoongesprekken levenslang gevangen te laten nemen. Wat mij betreft is de Nederlandse Internationale Onderzoeks Eenheid, het Interregionale Recherche Team absoluut fout voorgelicht.

ÖZER ÇİLLER pleegde te zeggen dat Baybaşin niet naar Turkije zou moeten komen. (---) enige tijd na deze besprekingen is de operatie in Nederland aangevangen. Ferruh Tankuş was, na zijn opleiding in het buitenland, bewust op de narcoticadienst geplaatst, op instigatie van de Directeur Generaal en uiteraard het Ministerie. (---) Çiller had (---) intensieve gesprekken met Mehmet Ağar, Tankuş en Arslan. (---)

Emin Arslan en Ferruh Tankuş, maar in het bijzonder Arslan, gingen Baybaşin op een overdreven intensieve wijze volgen. Wat mij betreft, ik wil niemand vals beschuldigen, ik wil ook niet te ver gaan, maar in die jaren hebben politici en een aantal belanghebbende kringen met groothandelaren in drugs samengewerkt om Baybaşin de pas af te snijden. Dit was de meest effectieve weg om deze persoon de pas af te snijden en dat is hen ook gelukt. Stelt u zich eens voor, de officier van justitie van een land, speciaal opgeleide politiemensen, komen naar Turkije, zij laten de paarden rennen zoals zij dat willen, ons apparaat werd gebruikt voor een aantal van hun wensen en wij stonden erbij en keken er naar. (---) FERRUH TANKUŞ had in de operatie Baybaşin een speciale taak. Hij was met veel bevoegdheden toegerust. Hij werkte met een voortreffelijk team (---).

J. Demmink... De naam van die man heb ik erg vaak gehoord. Ik kan me de exacte datum niet meer herinneren maar in die jaren verzorgde onze veiligheidsdienst zijn beveiliging... In het verleden, ook al voor de jaren 1995, hoorde ik af en toe dat hij weer in Turkije was geweest. (---)

Voor zover ik weet is het wel zo dat hij onderzoek deed in de zaak Baybaşin (---) hij schijnt gesprekken te hebben gevoerd met de politici van destijds, leiders op het hoogste ministeriële niveau en met een aantal mensen van de MIT. (---) Bekend was dat Demmink, wiens naam in Turkije in verband werd gebracht met seksschandalen, in de jaren 1995 tot 2000 met gebruikmaking van verschillende namen in Turkije is geweest. (---) De politie in Istanbul verleende hem vanzelfsprekend beveiliging, zowel bij zijn officiële als ook bij zijn niet officiële bezoeken. Met die zaken hield de afdeling beveiliging zich bezig. Wij deden het nodige voor zijn officiële- en zijn privé-bezoeken. Demmink was ook nauw betrokken bij de zaak Baybaşin. Ik had gehoord dat Tansu Çiller diverse malen met het Nederlandse Ministerie van Justitie heeft gesproken. Het heeft uiteraard een behoorlijke schok veroorzaakt dat Baybaşin de naam van Tansu Çiller in verband bracht met de drugshandel (---)”²⁷

19. Necdet Menzir verklaart dat de twee Turkse politiefunctionarissen Emin Arslan en Ferruh Tankuş zeer intensief betrokken waren bij de opsporing in de strafzaak tegen verzoeker. Ferruh Tankuş was op het moment dat de zaak tegen verzoeker speelde hoofd van de Narcotica Brigade van de Politie te Istanbul. Hij leidde het Turkse opsporingsonderzoek tegen verzoeker, zo verklaren twee van zijn medewerkers, de eerder genoemde X1 en X2. Zijn directe betrokkenheid bij de Nederlandse strafzaak tegen verzoeker blijkt ook uit de zaakdossiers 1, 4 en 6. Emin Arslan was de baas van Ferruh Tankuş. De Nederlandse zaaksofficier bevestigt nog voor verzoekers arrestatie met Arslan over de lopende vervolging tegen verzoeker te hebben gesproken. In de woorden van Hillenaar ter zitting van het hof op 23 oktober 2001:

“De zaak is naar mijn mening niet vanuit de Turkse autoriteiten geïnitieerd middels aansturing van informanten. Het onderzoek is tevoren niet besproken met Turkije, integendeel, we hebben het juist lang voor ons gehouden tegenover Turkije dat er een onderzoek tegen de verdachte liep. (---) Pas op 1 februari 1998, toen we er niet meer omheen konden, hebben we melding gemaakt van het onderzoek. Klunder heeft toen contact gehad met twee mensen van de narcoticabrigade te Turkije. Op 26 februari 1998 is een Turkse delegatie naar Nederland gekomen. Ik ben bij dat gesprek op 26 februari 1998 aanwezig geweest. Daarbij waren voorts aanwezig een groot aantal mensen van het team. Klunder, IJzerman en iemand van het ministerie van justitie en een viertal personen uit Turkije, Erdal Gokcen, Cenk Alpdurak, Emin Arslan en Ismael Jaliskan. We hebben hen uitgelegd waarom ze pas in een zo laat stadium van het onderzoek werden geïnformeerd. Ze waren aangenaam verrast, niet boos.”²⁸

Hillenaar bevestigt in deze verklaring zijn rechtstreekse contact met Emin Arslan in verzoekers zaak. Dat dit contact eerst in februari 1998 plaatsvond, moet thans als onjuiste informatie worden beschouwd, gezien de door Menzir en andere bronnen genoemde perioden van samenwerking in verzoekers zaak. Opvallend is ook de opmerking van Menzir tegenover Kazmali dat de Turkse overheid in verzoekers

²⁷ ibidem bijlage 9: verklaring van B. Kazmali, pp. 3-6

²⁸ ibidem bijlage 18: proces-verbaal terechtzitting d.d. 22 en 23 oktober 2001, pp. 25

zaak samenwerkte met groothandelaren in drugs. In het licht van deze opmerking moeten de achteraf gebleken connecties van de heren Arslan en Tankuş met de Turkse onderwereld en drugshandel onthullend worden genoemd. Zoals indertijd bekend aan het hof, werd Ferruh Tankuş kort na verzoekers arrestatie in Nederland in Turkije aangehouden voor gebleken corrupte contacten met de onderwereld. De hoge politiefchef Emin Arslan werd op 14 september 2009 in Turkije gearresteerd op verdenking van betrokkenheid bij grootschalige drugshandel en leiderschap van een criminele drugsorganisatie van ongekende omvang.²⁹

Ironisch genoeg bevestigde Emin Arslan recent op het Turkse televisiekanaal Habertürk dat de arrestatie van Baybasin in Nederland indertijd onder zijn leiding had plaatsgevonden. Hij schreef letterlijk in een door het programma gepubliceerde brief:

*“Overigens heb ik (---) tussen 1993 en 1997 vier jaar het voorzitterschap van de geheime inlichtingendienst bekleed. Voorts was ik tussen 1997 en 2001 president van de eenheid Smokkelarij en Georganiseerde Criminaliteit. (---) Zoals ik (---) zal toelichten, zijn er in 1998 om te beginnen tegen Huseyin Baybasin en andere soortgelijke organisaties onder mijn leiding operaties uitgevoerd.”*³⁰

Arslan sluit zich hierin aan bij de verklaring van Necdet Menzir zoals hiervoor geciteerd. Hun verklaringen tonen de leugenachtigheid aan van Hillenaars verklaring onder ede ter terechtzitting van het hof. Er is door Turkije wel degelijk samengewerkt met Nederland in het opsporingsonderzoek tegen verzoeker en vanaf een veel vroegere fase dan door Hillenaar gesuggereerd tegenover hof.

In de zaak Baybasin ving de samenwerking niet eerst aan op 1 februari 1998, een maand vóór verzoeker arrestatie, zo blijkt uit de verklaringen van de twee hoge politiefchefs Menzir en Arslan. Zelfs de Turkse krant Milliyet Gazetesi schreef al op 28 maart 1998, de dag van verzoekers arrestatie: *“Omdat informatie verkregen tijdens operaties van de politie te Istanbul en Diyarbakir aan Nederland is overgedragen, heeft men de organisatie van Baybasin zeven maanden geleden in beeld gekregen.”*³¹

20. Naast het EK RAPOR en de verklaringen van Necdet Menzir en Emin Arslan zelf zijn er ook Nederlandse bronnen die spreken van een jarenlange Turks- Nederlandse samenwerking ter voorbereiding van de Nederlandse strafzaak tegen verzoeker. In Crimelink citeert Wim van de Pol een Nederlandse politieman die in het gezamenlijke Turks Nederlandse opsporingsonderzoek tegen verzoeker participeerde. Verzoeker was volgens deze politieman al vanaf 1994 een doelwit voor dit gezamenlijke samenwerkingsverband. Van de Pol schrijft:

“Verder zal het soms nodig zijn om: ‘strafrechterlijk optreden achterwege te laten om in een later stadium effectiever op te kunnen treden.’ Wat daar mee wordt

²⁹ **bijlage 19:** Today's Zaman van 17 september 2009 en News Turkey van 25 september 2009

³⁰ **bijlage 20:** Turkse zender Habertürk t.v., programma Sansürsüz, d.d. 6 december 2010

³¹ **bijlage 21:** Milliyet Gazetesi, 28 maart 1998

bedoeld legt teamleider Lex IJzerman uit in een memorandum van samenwerking dat in maart 1994 met de Turken wordt aangegaan.³² Op het Nederlandse consulaat te Istanbul komt een 'werk-plek' waar Turkse en Nederlandse politiemensen samen gaan opsporen in verschillende '(deel-)projecten' van het kernteam. Dat gezamenlijke team gaat indien nodig onder meer (auto)telefoons afluisteren, observatie-acties uitvoeren, anonieme informanten runnen en politie-infiltratie organiseren. Een destijds bij het onderzoek betrokken rechercheur bevestigt het bestaan van de overeenkomst. Ook bevestigt hij dat deze 'werkplek' sinds 1994 jaren achtereen heeft gefunctioneerd. (---)

*Een politiemann die in 1994 in Istanbul deelnam aan de samenwerking vertelt dat Baybasin toen al een doelwit was. "Speciaal om zijn ATF3 autotelefoon te kunnen tappen was er een installatie van Siemens in de telefooncentrale van Istanbul geplaatst. Daar kwam nog een Duitse ingenieur van Siemens voor langs. We konden toen op vier of vijf lijnen live meeluisteren met zijn mensen. In het begin hadden we rechtstreeks toegang tot de tapkamer, later kregen we het tapmateriaal alleen nog van de Turkse politie. Alles was gedaan met instemming van het hoofd van de politie en het hoofd Narcotica van Istanbul. Nederland had die installatie van meer dan 100.000 gulden betaald. Ik zag het zo dat voor de Turken de zaak Baybasin in 1993 de voorwaarde was voor de verdere samenwerking in Istanbul."*³³

21. Van de Pol bevestigt in een brief van 17 september 2009, dat zijn bron hem inderdaad heeft verteld dat verzoeker en zijn familie en relaties ook daadwerkelijk zijn getapt met behulp van deze in Istanbul geplaatste gezamenlijke tapkamer.³⁴ Thans is gebleken dat de bron van Van de Pol de Turkse tolk Tayyar Cetinkaya is, indertijd in vaste dienst van de politie Arnhem en Gelderland-Midden. Via zijn advocaat heeft deze tolk zich tot de TCEAS gewend met het aanbod in de zaak van verzoeker openheid van zaken te geven. Dit aanbod is niet geaccepteerd, zoals moge blijken uit bijgaande vertrouwelijke e-mail correspondentie met de voorzitter van de TCEAS, prof. mr. Y. Buruma.³⁵ De informatie die deze tolk geeft over het gezamenlijk tappen in Istanbul door de Turkse en Nederlandse politie wordt bevestigd door de toenmalige CID-officier van justitie, tevens unit-hoofd ZwaCri bij het parket Arnhem, mr. Jan Koers. Hij schrijft op 13 april 2011 in antwoord op vragen van verzoekers raadsvrouw:

"De informatie die door Cetinkaya aan Van der Pol is verschaft klopt. Juist omdat dit speelde en de politie veel op eigen houtje wilde regelen heb ik aan deze samenwerking een juridische basis gegeven, door middel van een rechtshulpverzoek gebaseerd op art. 35 Enkelvoudig verdrag. In dat rechtshulpverzoek werd de Turkse autoriteiten verzocht om samenwerking in drugsonderzoeken en het mogelijk te maken om officieel een werkplek met Nederlandse rechercheurs en tolken in Istanbul op te zetten.

³² **bijlage 22:** Memorandum en Plan van samenwerking, A. IJzerman, onderzoeksleider Kernteam NON, d.d. 16 maart 1994

³³ **ibidem** bijlage 13: Crimelink, juni 2009, pp. 31 en 35

³⁴ **bijlage 23:** brief d.d. 17 september 2009 van Wim van de Pol in antwoord op brief d.d. 2 september 2009 van verzoekers raadsvrouw

³⁵ **bijlage 24:** e-mail d.d. 1 september 2010 van Y. Buruma aan A.G. van der Plas

U vindt dit o.a. terug in de arresten over de 4M zaak, waarin de AG Keijzer op deze rechtshulp ingaat.

- Ik had kennis van de samenwerking tussen het 'turkenteam' van Arnhem, later het Kernteam NON, en de Turkse politie, met name in Istanbul.

Door plaatsing van dat apparaat van Siemens bij de politie te Istanbul werd het mogelijk om mobiele telefoons af te luisteren. Dat was daar voor die tijd niet mogelijk.

- Dit apparaat is gefinancierd met geld van het team in Arnhem. Het ging om ongeveer Nfl 250.000,=. Voor zover ik mij kan herinneren was de helft van de lijnen voor het Nederlandse onderzoek en de andere lijnen kon de politie in Istanbul zelf gebruiken.

- Omdat in een Nederlands onderzoek in Istanbul afgeluisterd werd, was het belangrijk dat alle informatie zo snel mogelijk in Nederland beschikbaar was. Vanuit de werkplek in Istanbul werd dagelijks per telefoon, fax of per modem alle informatie naar het Nederlandse team gezonden. Later kwamen de officiële processen-verbaal van het afluisteren en de eventuele bandjes met de politiemensen naar Arnhem. Ik denk, dat bepaalde telefoongesprekken ook direct per modem, en uitgewerkt per fax naar Nederland verzonden zijn.

- Het is mij niet bekend of er in de zaak Baybasin gezamenlijk is afgeluisterd en tapopnames zijn verzonden.³⁶

22. Koers bevestigt de informatie van Cetinkaya, dat verzoeker al vanaf 1994 een doelwit van de Turken was. Hij geeft aan al omstreeks 1993/1994 door Emin Arslan te zijn benaderd over "Baybasin".³⁷ Volgens Koers was Tayyar Cetinkaya zelfs zelf bij dat gesprek met Arslan aanwezig. Cetinkaya tolkte namelijk bij alle belangrijke gesprekken die Koers voerde met de toenmalige Turkse autoriteiten, waaronder de respectievelijke hoofdofficieren van justitie bij de Staatsveiligheidsrechtbank, Ahmed Göksal en Erdal Gökcen, de politiechef Emin Arslan en diverse ministers.³⁸ Cetinkaya fungeerde niet alleen als tolk. Op de vraag naar de contacten van Cetinkaya indertijd met Turkse justitiële autoriteiten zoals Emin Arslan, Necdet Menzir, antwoordde Koers: *"Ik weet, dat Cetinkaya zeer persoonlijke contacten had met de door u genoemde personen. Het waren (er) veel meer. Het was altijd verbazend om te merken hoe gemakkelijk hij toegang had tot zelfs een staatssecretaris of zelfs een minister, afhankelijk van wie op een bepaalde post was benoemd."*³⁹ Cetinkaya had een centrale rol niet alleen in zijn contacten met hoge Turkse autoriteiten, maar ook binnen het Kernteam Noord- en Oost-Nederland. *"Aangezien hij al jaren met dit team in de Arnhemse setting werkte als tolk/vertaler, anders dan andere tolken een arbeidscontract had, en gaandeweg ook optrad als Turkije-deskundige, was zijn rol anders dan die van de andere tolken. Ik heb wel eens gehoord dat hij ook het vertaalwerk verdeelde. Daar kan ik nog aan toevoegen dat hij goed was in stemherkenning en verschillende Koerdische dialecten beheerst.*

³⁶ **bijlage 25:** brief mr. J. Koers aan mr. A.G. van der Plas, d.d. 13 april 2011, beantwoording van vraag 3

³⁷ **ibidem** bijlage 25: brief Koers, beantwoording vraag 4

³⁸ **ibidem** bijlage 25: brief Koers, beantwoording vragen 5 en 6 en 7c

³⁹ **ibidem** bijlage 25: brief Koers, beantwoording vraag 17

Die combinatie maakte dat hij een spilrol kreeg in de verschillende tapkamers waar Turkse onderzoeken liepen”, aldus Koers.⁴⁰

Niet alleen Koers kent deze rol van de voormalige tolk/vertaler tevens politieman van het Kernteam Noord- en Oost-Nederland. De door de toenmalige liaisonofficier in Istanbul bedoelde Nederlandse politieman die jarenlang informatie uit al dan niet geheime Nederlandse politieonderzoeken naar de Turkse autoriteiten zou hebben gelekt en vice versa⁴¹, kan niemand anders zijn dan deze Cetinkaya. Andere oud-medewerkers van het Kernteam NON bevestigen de bijzondere rol van Cetinkaya binnen hun team indertijd. De Expertgroep Klokkenluiders verkreeg de volgende informatie van hun:

“Tayar Cetinkaya was als Turkse tolk in dienst van de CID/CIE Arnhem en later van het KTNON. Hij had vanaf het begin als tolk een cruciale positie binnen alle onderzoeken. Hij had nauw contact met de Turkse geheime dienst en de Turkse Liaison Emin Arslan. Hij hield er een eigen agenda op na. Gebruikte 2 telefoons; een Turkse en een Nederlandse. Voerde op de Turkse telefoon vele gesprekken waarvan de Nederlandse rechercheurs geen hoogte kregen.(---) De rol van Tayyar Cetinkaya begon in het bijzonder op te vallen omdat hij alleen maar zaken aanbracht van Kurdische verdachten. Zo hoorden collega's dat Cetinkaya op de Turkse tv verscheen in het nieuwsitem waarin de aanhouding van Baybasin werd gebracht. Hij was die avond ook niet aanwezig bij de overige teamleden die in Turkije waren. Cetinkaya zat naast de minister van Binnenlandse zaken van Turkije die geïnterviewd werd over deze aanhouding.”⁴²

23. Dezelfde oud-medewerkers van het kernteam NON spreken over een nauwe en dagelijkse samenwerking tussen leden van het kernteam en de Turkse politie. Zij schrijven:

“Omdat in Turkije geen techniek aanwezig was waarmee taps konden worden geplaatst op mobiele telefoons heeft het KTNON zelf een MC catcher ingevoerd naar Turkije waarmee vervolgens wel mobiele telefoons konden worden getapt. Daar is toen veelvuldig gebruik van gemaakt. (---)Er was veelvuldig verkeer tussen de rechercheurs van het KTNON en de opsporingsdiensten in Turkije. De banden waren nauw. Jos Hueskes en Anton Jeroense zijn een paar weken voor de aanhouding van Baybasin nog als gast op een bruiloft geweest van een belangrijke Turkse collega. Daar bestaan ook foto's van.”⁴³

De Kernteam-medewerkers zijn zeer helder over de samenwerking met de Turkse politie, ook in de zaak van verzoeker. Zij bevestigen de Turkse informatie dat er met name in de zaak Baybasin jarenlang en intensief is samengewerkt tussen de

⁴⁰ ibidem bijlage 25: brief Koers, beantwoording vraag 16

⁴¹ zie bijlage 17: verklaring Schalks

⁴² **bijlage 26:** akte van depot d.d. 13 april 2011 van mr. R.A. Tetteroo, kandidaat-notaris te Barendrecht, document met informatie en feiten afkomstig van (voormalig) medewerkers van het KTNON, unit Turkije, te Zwolle, p. 1

⁴³ ibidem bijlage 26: p. 1

Nederlandse politiemensen van het Kernteam Noord- en Oost-Nederland en de Turkse politie onder leiding van Emin Arslan en Ferruh Tankuş.

“Vanaf 1994 verbleven continu twee mensen van het team in Istanbul voor het gezamenlijk afluisteren. In de zaak Baybasin waren dat:

Jos Hueskes (Fraudespecialist), Anton Jeroense en Willem Loermans en Hans van Leeuwen.”

En

*(---) “Het lijkt onwaarschijnlijk dat het onderzoek naar Baybasin geheim is gebleven voor de Turken gelet op de vrije rol die tolk Cetinkaya toen al had. Hij was min of meer de koning van de tapkamer in alle Turkse drugsonderzoeken zowel in Nederland als in Turkije”.*⁴⁴ (onderstropping van ondergetekende, AvdP)

Emin Arslan zelf legt nota bene in 2007 nog eens uit aan NRC Handelsblad hoe belangrijk de heer Cetinkaya is geweest in de samenwerking met Nederland in met name de Baybasin-zaak. Deze krant publiceerde op 5 maart 2007 een interview met Emin Arslan, op dat moment directeur-generaal van de Turkse nationale politie, over Cetinkaya onder de gefingeerde naam Ahmet Celik. *“Een van de constante factoren in succesvolle samenwerking tussen Nederland en Turkije is volgens Arslan de Turkse tolk Ahmet Celik. In de onderzoeken naar Baybasin en de 4M-bende is hij van onschatbare waarde geweest, stelt Arslan”,* aldus de krant.⁴⁵

24. De intensieve contacten tussen Turkse en Nederlandse justitiële instanties in verzoekers zaak ver vóór verzoekers arrestatie, worden ook bevestigd door de Turkse beveiligingsman Mehmet Korkmaz. Deze voormalige Turkse politiefunctionaris was tussen 1995 en 1997 werkzaam bij de afdeling Beveiliging van de Directie van Politie te Istanbul. Ook hij heeft tegenover Kazmali opening van zaken gegeven over zijn wetenschap over de Turks-Nederlandse contacten in verzoekers zaak. De observaties indertijd van Korkmaz bevestigen het EK RAPOR waar het spreekt over de rol van de Nederlandse overheidsfunctionaris Demmink in de aanloop naar de strafzaak tegen verzoeker. Hij vertelde Kazmali namelijk dat hij in genoemde periode buitenlandse functionarissen beveiligde gedurende hun verblijf in Turkije. In deze hoedanigheid heeft hij ook de Nederlandse ambtenaar Demmink ontmoet, zo liet hij Kazmali weten. Kazmali geeft het relaas van Korkmaz als volgt weer (zie verklaring Kazmali van 12 december 2007):

“Het was een paar maanden voordat Hüseyin Baybaşın werd opgepakt, het kan 5 of 8 maanden daarvoor zijn geweest. Het feit dat er buitenlandse functionarissen naar Turkije en in het bijzonder naar Istanbul kwamen, die uiteindelijk met de politie zouden gaan samenwerken, bracht met zich mee dat die teams moesten worden beveiligd en bijgestaan, dat was de taak van de afdeling beveiliging. (---). De mijnheer die voorafgaand aan de operatie Baybaşın uit Nederland kwam, was de persoon die ik ken als degene waarover ik later heb vernomen dat hij Demmink

⁴⁴ ibidem bijlage 26: p. 2 en 3

⁴⁵ **bijlage 27**: Jan Meeus, NRC Handelsblad, d.d. 5 maart 2007, “Dit brengt iedereen in verlegenheid”, met **bijlage 27A**: NRC Handelsblad, d.d. 7 maart 2007, “Die tolk moest weg. Ze hebben hem gelubt.”

heet. Er waren nog twee personen bij hem die van de Nederlandse politie waren, een van hen was iemand van de inlichtingendienst. (---) Samen met drie collega's hielden wij ons bezig met de beveiliging van de heer Demmink en van degenen die in zijn gezelschap waren. (---) Demmink en de Nederlandse politiemensen legden doorlopend contacten met politiemensen, leden van de rechterlijke macht en met een paar gepensioneerd rechters. (---) Bij zijn tweede en derde bezoek maakten wij om veiligheidsredenen gebruik van valse namen, wij deden ons werk... de tweede komst van deze persoon was in '95, het zou ook begin '96 kunnen zijn geweest." Kazmali beschrijft verder hoe Korkmaz, naar eigen zeggen, voor deze buitenlandse gast een "jongen" had moeten regelen.⁴⁶

In een op videoband vastgelegd interview bevestigt Korkmaz dat hij de publicaties van Kazmali over zijn ontboezeningen had gelezen en dat Kazmali hierover de waarheid had geschreven. Hij specificeert dat het door hem geregelde straatkind indertijd 11 tot 12 jaar oud was en erg bang.⁴⁷

Ondertussen is door de betreffende jongen strafrechtelijk aangifte gedaan tegen de Nederlandse justitieambtenaar wegens seksueel misbruik van een minderjarige onder de 16 jaar.⁴⁸ Ook een tweede door Korkmaz indertijd voor de Nederlandse justitieambtenaar in Turkije geregelde jongen heeft ondertussen aangifte tegen hem gedaan wegens hetzelfde vergrijp en verkrachting.⁴⁹

25. De observaties uit het EK RAPOR vinden eveneens bevestiging in het onderzoek van de Duits-Turkse onderzoeksjournalist Mehmet Salih Çeviker naar de zaak van verzoeker. Hij schreef op 20 december 2006:

"Dankzij een interview dat ik in 1996 hield in de gevangenis van Breda, kreeg ik als journalist de kans om direct in contact te komen met Hüseyin Baybaşın. Vanaf die dag volg ik de zaak Hüseyin Baybaşın op de voet, schrijf ik stukken over hem en verzamel ik documentatie. (---) Mijn archief bevat ruim twintig ordners met informatie over mijn onderzoeken en studies naar de zaak Baybaşın. Mijn doel is dan ook in de toekomst een boek over dit onderwerp te schrijven. (---) Ik heb het zaakdossier van Hüseyin Baybaşın gelezen en ik heb diverse uitgebreide gesprekken met beampten van officiële instanties gehad. Tussen de autoriteiten met wie ik een gesprek heb gehad, zaten ook medewerkers van [nationale] veiligheidorganisaties, die in functie betrokken waren bij de operatie Baybaşın en die nog altijd bevoegd zijn in dezen. Ik heb grote hoeveelheden belangrijke documenten gelezen waarop het stempel "vertrouwelijk" stond. Hüseyin Baybaşın is absoluut een politieke persoonlijkheid. De zaak waarvoor hij werd veroordeeld is dan ook een rechtszaak die is geopend op grond van een politiek gekleurde wens.

⁴⁶ ibidem bijlage 9: verklaring Kazmali, d.d. 12 december 2007, pp. 16-18

⁴⁷ **bijlage 28:** videoband interview met Mehmet Korkmaz, d.d. 10 januari 2008 te 15.46 uur met schriftelijke beëdigde uitwerking in de Nederlandse taal, pp. 1 en 7

⁴⁸ **bijlage 29:** aangiften van Mustafa Y, d.d. 15 september 2008 en d.d. 25 mei 2010

⁴⁹ **bijlage 30:** aangifte van Osman B. d.d. 25 mei 2010.

*Dit is mijn overtuiging, die vorm heeft gekregen door de door mij verrichte onderzoeken en de kennis die ik daardoor heb vergaard. (---)
Tijdens mijn onderzoeken constateerde ik met grote verbazing dat Hüseyin Baybaşın de strafbare feiten die hem tijdens de rechtszaak werden toegedicht, niet had gepleegd.*⁵⁰

Op grond van dit veelvoud aan zowel Nederlandse als Turkse bronnen kan niet anders worden geconcludeerd dan dat er sprake is geweest van een intensieve samenwerking tussen de Nederlandse en Turkse politie in verzoekers zaak. De samenwerking werd niet alleen afgedekt door de hoogste chef van het smokkeldepartement van Justitie, Emin Arslan. Hij verklaart zelfs leiding te hebben gegeven aan deze internationale operatie. Deze informatie strijdt rechtstreeks met de voorlichting hierover door de zaakofficier van justitie mr. Hillenaar aan het hof. Dit betekent dat het hof indertijd geen kennis had van de samenwerking zoals deze uit de hier besproken, nieuw opgekomen verklaringen van de diverse betrokkenen blijkt.

III. Afgeluisterde telefoongesprekken

26. De veroordeling van verzoeker door het hof is hoofdzakelijk gebaseerd op telefoongesprekken van verzoeker welke beweerdelijk in de periode september 1997 tot 28 maart 1998 door Nederlandse tapkamers zijn afgeluisterd. Het arrest van het hof noemt sub rov 10.3.1 de afgeluisterde telefoongesprekken de belangrijkste bewijsmiddelen. Het door het hof aan zijn veroordeling ten grondslag gelegde bewijs bestaat aldus het arrest sub rov 10.3.5 voor 90 procent uit tapgesprekken. De voor het bewijs gebruikte tapverbalen betreffen Nederlandse vertalingen ofwel vertaalde samenvattingen van in het Turks, Koerdisch of Engels gevoerde gesprekken welke in bedoelde periode door verzoeker met zijn mobiele telefoon zouden zijn gevoerd.
27. De rode lijn in de nieuw opgekomen verklaringen van bij het onderzoek tegen verzoeker betrokkenen is dat Turkije telefoontaps heeft afgegeven aan Nederland ten behoeve van verzoekers strafzaak en dat deze taps gemanipuleerde gesprekken betroffen. Dit is gebeurd in een intensieve proactieve politionele samenwerking waarin vanuit Istanbul door Nederlandse en Turkse politiebeambten gezamenlijk verzoekers telefoon werd afgeluisterd. De zegsman van Wim van de Pol, Tayyar Cetinkaya, is hierover zeer duidelijk:

*'Speciaal om de ATF3-autotelefoon van zijn (dwz Baybasins) contacten te kunnen tappen was er een installatie van Siemens in de telefooncentrale van Istanbul geplaatst. Daar kwam nog een Duitse ingenieur van Siemens voor langs. (---) We konden toen op vier of vijf lijnen live meeluisteren met zijn mensen. In het begin hadden we rechtstreeks toegang tot de tapkamer, later kregen we het tapmateriaal alleen nog van de Turkse politie.'*⁵¹

⁵⁰ zie hiervoor bijlage 11: Mehmet Salih Çeviker, d.d. 20 december 2006, p.1

⁵¹ zie hiervoor bijlage 13: Crimelink, juni 2009, p. 35

In verzoekers strafzaak is het aan de rechter voorgespiegeld als waren alle tegen verzoeker ingebrachte telefoongesprekken vrucht van het afluisteren van verzoekers telefoon door Nederlandse tapkamers gedurende het Nederlandse gerechtelijk vooronderzoek tegen verzoeker dat liep vanaf september 1997.

Het EK RAPOR verstrekt hierover echter geheel andere informatie. Het vermeldt, zoals hiervoor gememoreerd, dat Turkije indertijd telefoontaps aan Nederland heeft verstrekt afkomstig uit onderzoeken van Turkse veiligheidsdiensten uit de periode 1989 tot 1997. Deze taps waren voor de voorgenomen ‘set up’ tegen verzoeker zo verwerkt en gemonteerd dat het leek alsof deze telefoongesprekken vanaf september 1997 gevoerde gesprekken over misdrijven betroffen. Over één voorbeeld van een dergelijk door Turkije aan Nederland geleverd gesprek is het EK RAPOR specifiek:

*“Toen Hüseyin Baybasin in 1992 nog in Turkije verbleef heeft hij een telefoongesprek gehad met de advocaat Necmettin Yildiz. Dit gesprek is door de Nederlandse officier van justitie zo gemanipuleerd dat het net lijkt of dit gesprek eind 1997 in Nederland heeft plaatsgevonden en niet in 1992. Dit gemanipuleerde gesprek is als bewijsmiddel tegen Baybasin gebruikt. We hebben vastgesteld dat dit gesprek met advocaat Necmettin Yildiz met een aantal taps van andere telefoongesprekken door Turkse functionarissen uit hun archieven ter informatie aan Nederlandse instanties is gegeven. Aan Nederland is informatie gegeven ten behoeve van inlichtingendiensten, en daarvan is vastgesteld dat een aantal telefoontaps als bewijs zijn gebruikt, waarvan het lijkt of de gesprekken tussen 1997 en 1998 hebben plaatsgevonden.”*⁵²

28. In deze observatie staat het EK RAPOR niet alleen. Çeviker vertelde ook van deze vervalsingen te hebben vernomen in zijn onderzoek naar de achtergronden van de zaak Baybasin.

“Uiteraard kan ik op grond van mijn beroepsethiek de persoonsgegevens van de personen met wie ik sprak niet blootgeven” zo schrijft Çeviker, maar:
“Een belangrijke rol speelt de informatie uit de opgenomen telefoongesprekken. Deze vormden de hoeksteen van de rechtszaak en hebben ertoe geleid dat er door de Nederlandse rechtbanken een veroordeling werd uitgesproken, op grond waarvan Hüseyin Baybasin jarenlang in de gevangenis wordt vastgehouden. Volgens hetgeen mij mondeling werd medegedeeld in de gesprekken die ik voerde, werden de telefoongesprekken van Baybasin in Turkije vanaf 1989 afgeluisterd. De opnamen van deze telefoontaps werden conform internationale verdragen door de Turkse veiligheidseenheden doorgespeeld aan de Nederlandse politie. De opnamen van de afgeluisterde telefoongesprekken werden regelmatig door de Turkse autoriteiten afgeleverd bij de Nederlanders. Voorts hebben zij aangegeven dat het Hoofd van de Narcoticabrigade, Ferruh Tankuş, en de chef van dezelfde brigade, Hüdayi Sayın, in de zaak van Baybasin voor de politie van Duitsland en Nederland buiten hun functie om speciale diensten hebben verricht.(---)

⁵² ibidem bijlage 8: EK RAPOR, pp.42 en 43

In gesprekken die daarna werden gehouden met X1, een van de politieagenten van de Narcoticabrigade van Istanbul, die in functie betrokken was bij de operatie Baybaşın, verklaarde deze dat hij in gewetensconflict verkeerde en dat hij persoonlijk had gezien, dat een team buitenlandse politiebeambten samen met de chefs die de operatie leidden, in een bepaalde richting de verklaringen afnamen van degenen die bij het gebeuren in hechtenis waren genomen. Hij vertelde dat chef Hüdaî Sayın zelfs de verdachte de van tevoren opgestelde verklaring waarin Nizamettin werd beschuldigd, onder dwang liet ondertekenen. Hij zei dat hij er getuige van was geweest dat Sayın dit deed op last van zijn eigen chef Ferruh Tankuş.”⁵³

29. In hun beweringen over de manipulatie en vervalsing vanuit Turkije van het in verzoekers zaak ingebrachte bewijsmateriaal, worden het EK Rappor en Çeviker bevestigd door de indertijd in het Turkse onderzoeksteam direct onder Ferruh Tankuş werkzame politieman X1. Het is verzoeker niet bekend of het hier om dezelfde politiefunctionaris X1 gaat waarover Çeviker schrijft. Maar in januari 2007 verklaarde deze tweede X1 anoniem zeer gedetailleerd tegenover de Turkse advocaat Mehmet N. Aytekin over de voorbereiding in Turkije van de strafzaak tegen verzoeker. Aytekin bevestigde op 10 januari 2008 in Istanbul tegenover Klaas Langendoen deze X1 te kennen als de Turkse politieman die tegenover hem de betreffende verklaring had afgelegd. In zijn verklaring wendde X1 zich via Aytekin tot de Nederlandse Commissie Evaluatie Afgesloten Strafzaken met het verzoek om de strafzaak Baybasin op basis van de hem bekende informatie opnieuw te onderzoeken. Hij verklaarde kennis te hebben van het volgende:

“Nadat Hüseyin Baybaşın naar Nederland is geweest, zijn er afspraken gemaakt met de Nederlandse autoriteiten; vooral met ingang van het jaar 1995 is sprake van samenwerking. Binnen deze samenwerking is ook een gezamenlijke computerlijn ontwikkeld en via deze lijn zijn allerlei met betrekking tot deze persoon geschapen berichten doorgegeven. Op soortgelijke wijze heeft ook uitwisseling plaatsgehad van bandopnamen met telefoongesprekken van deze persoon, foto's en beeldregistraties.

Een daarvan lijkt mij zeer belangrijk. Zelfs de bandopnamen en de banden van telefoontaps van de jaren voordat Hüseyin Baybaşın Turkije heeft verlaten, zijn aan de Nederlandse autoriteiten verstrekt. Een van die verstrekte bandopnamen betrof een telefoongesprek tussen de advocaat mr. Necmettin Yıldız, die ik beroepsmatig goed ken, en Hüseyin Baybaşın.

Er is nog iets waarover ik wetenschap heb, namelijk het volgende; er is een schrijven van de Narcoticadienst, waarin de naam van Hüseyin Baybaşın werd genoemd, dat al voordat het naar de met deze zaak belaste instantie, het Tribunaal voor Staatsveiligheid (Devlet Güvenlik Mahkemesi = afgekort DGM) werd verzonden, naar de Nederlandse instanties is gezonden. Er werd toen een groep gevolgd waarin zich ook buitenlanders bevonden in verband met een zaak waarin ook de persoon genaamd Nuri Korkut voorkwam. De werkzaamheden met

⁵³ ibidem bijlage 11: Çeviker, p. 2

betrekking tot deze zaak zijn van het begin af aan samen met de Nederlandse autoriteiten uitgevoerd. In het kader van deze werkzaamheden ben ik er getuige van geweest dat de Nederlandse autoriteiten, waarvan bekend was dat zich onder hen een officier van justitie, politiemensen en functionarissen van de inlichtingendienst bevonden, naar Turkije kwamen en dat zij de stand van zaken evalueerden en zelf werkzaamheden uitvoerden. Mij is bekend dat de politiemensen die kwamen verbonden waren aan de Eenheid Noord- en Oost-Nederland.

(---) Later hebben wij vernomen dat mijn hoofdcommissaris Ferruh Tankuş en mijn directe chef Hüdayi Sayın grote geldbedragen hebben ontvangen in de zaak tegen Hüseyin Baybaşın. Aan ons heeft niemand ooit een cent gegeven. Ze hebben gezegd dat de terroristen van Hüseyin Baybaşın de PKK ondersteunden. Ze hebben ons wijsgemaakt dat zij Turkije probeerden omver te werpen met christelijke maatregelen. Later bleek het dat het allemaal om eigen gewin is gegaan.

(---) Alle telefoongesprekken vanaf het jaar 1989 tot aan de dag van de arrestatie van Hüseyin Baybaşın zijn beluisterd door mij en mijn teamgenoten. Er was geen enkel gesprek bij dat betrekking had met drugszaken. Alle gesprekken van Hüseyin Baybaşın gingen over handel of hadden te maken met diverse mensen die hij behulpzaam was met hun problemen. Er waren gesprekken bij met de PKK-leiders, en ook met Öcalan. We luisterden ook gesprekken af met de Volksvertegenwoordigers in Turkije, ministers, de MIT (=Turkse Veiligheidsdienst), bevoegde personen op het hoogste niveau bij de politie en in het leger. Wij kennen degenen die vanuit Turkije helemaal naar Nederland gingen om Hüseyin te smeken. Wij kennen degenen die hem vroegen om hen met de PKK in contact te brengen omdat zij wilden dat Hüseyin Baybaşın contact zou opnemen met de PKK. Hüseyin Baybaşın heeft de leiders van de PKK rechtstreeks contact laten opnemen met onze superieuren. Wij hebben hun telefoongesprekken beluisterd.

(---) Kijk, omdat ik U vertrouw geef ik U mijn personalia en details over mijn functie. Deze zaak en Hüseyin Baybaşın zijn mijn dagen en nachten gaan beheersen. Ik heb zaken die ik weet verteld aan mensen met een functie bij de inlichtingendienst en de juridische afdeling op wie ik vertrouwde. Ik constateerde dat zij al op de hoogte waren van hetgeen ik wist, ik heb het deels aan de delegatie die uit Nederland was gekomen, verteld. Nog diezelfde avond hebben ze mij bedreigd.

(---) Ik weet dat alle straf- en ontnemingszaken die in ons land tegen Hüseyin Baybaşın en zijn familieleden worden gevoerd, hebben plaatsgevonden conform de bevelen die de Nederlandse en Duitse politie aan onze hoofdcommissaris Ferruh Tankuş en onze directe chef Hüdayi Sayın hebben opgedragen.⁵⁴

Voor zover relevant worden de door X1 gegeven details over de in Turkije verrichte onderzoekshandelingen hieronder nog per zaaksdossier uitgewerkt.

⁵⁴ ibidem bijlage 10: brief Mehmet N Aytekin, d.d. 8 januari 2007

30. De Turkse journalist Kazmali heeft kans gezien een andere bij het onderzoek tegen Baybasin betrokken Turkse politieambtenaar te spreken: X2. Kazmali voerde meerdere gesprekken met deze man. X2 verrichtte indertijd werkzaamheden voor de Narcotica afdeling van de Politie te Istanbul. Hij toonde zich uiteindelijk bereid een verklaring over zijn ervaringen tegenover Kazmali te laten vastleggen op video. Dit is gebeurd op 29 april 2008. Evenzo was X2 bereid op 1 mei 2008 vragen te beantwoorden van de advocaat van verzoeker en van de Nederlandse getuige-deskundige Klaas Langendoen. Van dit vraaggesprek zijn bandopnamen beschikbaar.⁵⁵ X2 heeft tegenover zowel Kazmali als Langendoen benadrukt welk gevaar hij loopt. Zijn vroegere opdrachtgever Ferruh Tankuş heeft X2, na zijn eerste contacten met Kazmali, benaderd en hem bedreigd om niets over het verleden aan derden te vertellen. X2 legt in het vraaggesprek van 1 mei 2008 aan Langendoen uit mede zo angstig voor Ferruh Tankuş te zijn omdat deze militant lid is van de politieke beweging van de Grijze Wolven. De gesprekken met X2 vonden dan ook in het diepste geheim plaats. Desondanks heeft X2 na het afleggen van zijn verklaringen tegenover Kazmali en Langendoen Turkije moeten ontvluchten wegens ernstige bedreigingen aan zijn adres vanuit de groep van zijn voormalige baas Emin Arslan. Hem werd te kennen gegeven dat zijn familie wat zou worden aangedaan indien hij in de zaak van verzoeker in Nederland zou getuigen. Er is al geruime tijd niet meer van vernomen en de vrees bestaat dat hij niet meer in leven is.⁵⁶
31. In een e-mail van 15 april 2008 informeert Kazmali verzoeker en zijn raadvrouw over X2. X2 zou de inhoud van de verklaring van X1 die hem door Kazmali werd voorgehouden, hebben bevestigd. X2 vertelde Kazmali zelf indertijd in de zaak Baybasin technische observaties te hebben verricht en tapes te hebben geprepareerd.⁵⁷

In het op 29 april 2008 op video opgenomen gesprek met Kazmali vertelt X2 niet met foto of stem of naam in de publiciteit te willen komen. Hij legt uit technicus te zijn, gespecialiseerd in het af luisteren van telefoons en het af luisteren via richtmicrofoons. Hij werd indertijd als jonge politiemedewerker door Tankuş gebeld, die hem opdracht gaf een rapport op te stellen waarin Baybasin tot doelwit van de Turkse Staat werd gemaakt. Uit de gesprekken die X2 vervolgens af luisterde, kwam volgens X2 niets illegaals naar voren, maar Tankuş was erop gebrand dat het zou lijken alsof er wel iets illegaals zou plaatsvinden, zo vertelde hij aan Kazmali. Daarom zijn er op een gegeven moment stemmen veranderd en gesprekken uit de archieven gehaald en toegevoegd aan de afgeluisterde gesprekken.⁵⁸

⁵⁵ **bijlage 31:** verklaringen X2, video- en bandopnamen van 29 april 2008 en 1 mei 2008 met Nederlandse vertaling.

⁵⁶ **bijlage 32:** rapport Langendoen, d.d. 3 mei 2010, over de tegenover hem afgelegde verklaring over de bedreigingen van X2 en Kazmali

⁵⁷ **bijlage 33:** e-mail d.d. 15 april 2008 (10.31 uur) van Burhan Kazmali aan mr. A.G. van der Plas

⁵⁸ *ibidem* bijlage 31: vertaling van videoverklaring X2, d.d. 29 april 2008, p.-----).

Op 1 mei 2008 bevestigde X2 aan de getuige Langendoen dat hij dit videogesprek met Kazmali had gevoerd en dat hij aan Kazmali de waarheid had verteld. Hij legde uit indertijd in een team van zes man aan de zaak Baybasin te hebben gewerkt. De telefoons van Huseyin Baybasin zelf, zijn familie en ondergeschikten, werden afgeluisterd. Er werd niet alleen met andere politieafdelingen samengewerkt, maar ook met buitenlandse politiekorpsen uit o.a. Nederland. Zijn taak was het af luisteren en opnemen van gesprekken, het technische gedeelte ervan. Dat werk deed hij ook al in militaire dienst. Hij was er zo goed in dat hij op dit gebied al veel prijzen had ontvangen. Hij vertelde op de door hem gewenste wijze stemmen te kunnen combineren en veranderen. Hij kan gesprekken zo in elkaar zetten dat het lijkt of bepaalde gebeurtenissen op een bepaalde wijze plaatsvinden. Hij vertelt in de zaak Baybasin direct door Ferruh Tankuş te zijn geïnstrueerd en niet zoals gebruikelijk door de chef van zijn eigen technische afdeling. Op instructie van Tankuş heeft hij indertijd oude en nieuwe afgeluisterde gesprekken van Baybasin gemixt. Sommige nieuwe gesprekken werden hiertoe vanuit Nederland aangeleverd. Op welke wijze de Nederlandse politie deze gesprekken aanleverde, kan hij niet aangeven, omdat dit een geheime methode betrof. Er werd bij het manipuleren van de taps ook gebruik gemaakt van een amateur acteur en een medewerker van de Turkse politieradio. X2 verzorgde met name het technische gedeelte van de manipulatie. Op de vraag hoe hij te werk ging, vertelt hij dat het in feite heel eenvoudig is. Hij legt uit dat je de stem van een bepaalde persoon, bijvoorbeeld de amateur acteur, in de computer zet. Je vergelijkt dan de stem die je hebt met de stem die je wil creëren. Dan ga je de verschillen in toonhoogte vergelijken, de hoogte en diepte. Vervolgens ga je die op elkaar afstemmen ofwel identiek maken. Je stemt de frequenties op elkaar af, in hoogte, diepte en breedte. Daar bestaan programma's voor. X2 vertelde aan Langendoen dat hij op deze manier de verschillende stemmen heeft aangepast om ze te laten lijken op die van Baybasin. Hij legt uit de te veranderen stem op dezelfde frequentie en toonhoogte te hebben gebracht als de na te bootsen stem. Daarna werkte hij aan het accent van een bepaalde gewenste regio in Turkije, zo vertelde hij. Dat paste hij ook aan, waarna het gesprek weer werd ingelast. Soms moesten dan nog plaatsnamen en jaargetallen worden aangepast. Soms moest er nog wat worden geschoven met woorden in een zin, om tot het gewenste resultaat te komen. X2 vertelde trots dat zijn sectie op dat moment één van de beste was op dit gebied. Maar ten tijde van de manipulatie waren ze ook al goed.⁵⁹

De reden waarom X2 ondanks gevaar voor eigen leven met Kazmali en Langendoen sprak, was omdat hij aanvankelijk dacht dat het manipulatiewerk een legale opdracht betrof. Het manipuleren van telefoongesprekken is in zijn ogen toelaatbaar als dit het Staatsbelang dient. Maar het manipuleren van taps in de zaak van Baybasin heeft slechts particuliere belangen gediend, zo gaf hij aan ondertussen begrepen te hebben. En dat is illegaal, naar zijn mening, en de reden waarom hij hierover openheid van zaken heeft willen geven.⁶⁰

⁵⁹ ibidem bijlage 31: vertaling van videoverklaring X2, d.d. 1 mei 2008, pp. 1-7

⁶⁰ ibidem bijlage 31: vertaling van videoverklaring X2, d.d. 1 mei 2008, pp. 8 en 9

32. X2 heeft een verzoek gericht aan de Nederlandse Commissie Evaluatie Afgesloten Strafzaken ter heropening van het onderzoek in de zaak van Huseyin Baybasin, dat uitmondde in de veroordeling tot levenslang op 30 juli 2002. Het verzoek doet hij steunen op de verklaring die hij tegenover Klaas Langendoen heeft afgelegd. Het verzoek vermeldt over deze verklaring:

“ In deze verklaring heb ik melding gemaakt van het feit dat ik persoonlijk getuige ben geweest van en ook betrokken ben geweest bij zaken die in de jaren 1996 en 1998 hebben plaatsgevonden in het door Nederland en Turkije gezamenlijk uitgevoerde onderzoek in de strafzaak tegen Hüseyin Baybasin en die in strijd waren met de wet. Ik heb tegelijkertijd tegen de heer Langendoen verteld hoe ik werd gedwongen om oude telefoongesprekken (van Baybasin) uit de archieven van Turkse politiefunctionarissen en inlichtingendiensten met door de Turkse en Nederlandse politie verstrekte nieuwe telefoongesprekken van Baybasin zodanig met elkaar te mixen en te manipuleren dat het leek alsof Baybasin serieuze discussies voerde over zware delicten.

Ik werd ertoe gedwongen om dit te doen door mijn baas Ferruh Tankuş. Bij het vervaardigen van de van mij verlangde gemanipuleerde telefoongesprekken heb ik hulp gekregen van een Turkse amateur artiest en iemand die werkzaam was bij de Turkse politieradio.

Ik weet dat deze gemanipuleerde telefoongesprekken in de strafzaak tegen Hüseyin Baybasin zijn gebruikt met de bedoeling om aan te tonen dat hij betrokken zou zijn bij zware criminele delicten waarmee hij in werkelijkheid niets te maken had.” ⁶¹

33. Deze nieuw opgekomen feiten uit een grote diversiteit van Turkse en Nederlandse bronnen, waaronder de getuigenissen van het voormalig hoofd van politie te Istanbul respectievelijk het Smokkeldepartement van Justitie en drie indertijd rechtstreeks bij het onderzoek tegen verzoeker in Turkije betrokken politiemensen, waren indertijd niet bekend aan het hof. In onderlinge samenhang bezien, schetsen hun verklaringen een onthutsend beeld van de achtergronden van de strafzaak tegen verzoeker en de wijze waarop deze vanuit Turkije in samenspraak met de Nederlandse justitiële autoriteiten met behulp van vervalst bewijsmateriaal in elkaar is gezet. Een dergelijke ‘set up’ vormt op zich al een zodanig ernstige schending van de in ieder strafproces in acht te nemen beginselen van een behoorlijke opsporing en procesvoering in de zin van artikel 6 EVRM, dat dit moet leiden tot het meer dan ernstige vermoeden dat in het geval deze feiten indertijd aan het hof bekend waren geweest, deze tot een honorering van het beroep op niet-ontvankelijkheid van het Openbaar Ministerie zouden hebben geleid.

Het bewijsmateriaal en het deskundigenonderzoek

34. Verzoeker zelf heeft van aanvang af de authenticiteit van het voor het bewijs gebruikte gespreksmateriaal betwist. Het namens hem gevoerde verweer dat het

⁶¹ ibidem bijlage 12: verzoek d.d. 1 mei 2008 van X2 aan de CEAS

voor het bewijs gebruikte tapmateriaal gemanipuleerd gespreksmateriaal betrof, dat niet voor het bewijs mocht worden gebruikt, werd door het hof verworpen. In zijn verwerping baseerde het hof zich exclusief op het door drs. A.P.A. Broeders van het NFI uitgevoerde auditieve onderzoek op hem door de politie ter beschikking gestelde kopieën van het beweerdelijk oorspronkelijke door de tapkamers geregistreerde gespreksmateriaal en zijn in zijn rapport van 22 december 2000 geformuleerde conclusie

*“dat het door het NFI uitgevoerde onderzoek naar de aard van de door de verdediging ten aanzien van de onderzochte opnamen genoemde onregelmatigheden geen steun geeft aan de stelling dat deze opnamen op enigerlei wijze zijn gemanipuleerd, terwijl ook overigens geen indicaties zijn aangetroffen die steun geven aan de stelling dat er van manipulatie sprake zou zijn”*⁶²

Het hof heeft de deskundigheid van Broeders op het gebied van authenticiteits- en integriteitsonderzoek van audio-opnamen als uitgangspunt genomen en achtte de door Broeders gehanteerde methoden van onderzoek op grond daarvan betrouwbaar. Expliciet overwoog het hof van oordeel te zijn dat het NFI als geheel en drs. A.P.A. Broeders in het bijzonder in staat waren deze methoden vakkundig toe te passen. Het hof maakte hiermee de conclusies van Broeders tot de zijne. De mogelijkheid van manipulatie op grond van het niet geijkt zijn van de Nederlandse tapkamer, wees het hof af als speculatie van de verdediging, nu deze manipulatie volgens Broeders feitelijk niet was aangetoond.⁶³ Verzoeken van de verdediging om nader digitaal onderzoek te laten verrichten op de originele bestanden, de zogenaamde optical discs en moederbanden, zijn door het hof afgewezen onder verwijzing naar het door Broeders verrichte onderzoek.⁶⁴

35. Na het arrest van het hof hebben diverse nieuwe deskundigenonderzoeken plaatsgevonden, waarvan de uitkomsten onverenigbaar zijn met voormelde in het arrest getrokken conclusies en de eraan ten grondslag liggende veronderstellingen. Aanvankelijk zijn op initiatief van de verdediging onderzoeken verricht op eerder door de rechter-commissaris aan de verdediging ter beschikking gestelde cassettebanden met daarop kopieën van de gebruikte gespreksopnamen. Deze onderzoeken waren noodgedwongen beperkt tot een onderzoek van de gespreksopnamen op de aan de verdediging ter beschikking gestelde kopiebanden. Door het openbaar ministerie is namelijk ondanks herhaalde verzoeken hiertoe geweigerd deskundigen van de verdediging toegang tot de originele gegevensdragers te verschaffen. Recent echter is door deskundigen van de Toegangscommissie van de CEAS een onderzoek afgerond op bijna identieke kopieën van de originele gegevensdragers van zes voor het bewijs centrale gespreksopnamen. Het kenmerk van alle nieuw verrichte onderzoeken is, dat zij werden uitgevoerd door onderzoekers met deskundigheid op het gebied van telecommunicatie en digitale onderzoekstechnieken. Dit onderscheidt hun onderzoeken van het eerder door drs. A.P.A. Broeders van het

⁶² **bijlage 34:** rapport d.d. 22 december 2000 van Drs. A.P.A. Broeders, Nederlands Forensisch Instituut te Rijswijk, pp.14 sub 3

⁶³ het arrest, p. 16, sub rov 10.2, pp. 19 en 20 en sub rov 7.4.f

⁶⁴ het arrest, p.20, sub 10.2, een na laatste alinea

NFI verrichte onderzoek. Broeders had zich in zijn onderzoek van de verdachte gespreksopnamen beperkt tot een zogenaamd auditief integriteits- en authenticiteitsonderzoek op audio-kopieën van de originele digitale gegevens, de zgn. optical disks, en de moederbanden. Dit hield niet meer in dan het met een koptelefoon afluisteren door Broeders van de op audiobanden gekopieerde Koerdische, Turkse en Engelse gesprekken. Het rapport van Broeders van 22 december 200 beschrijft deze door hem gehanteerde onderzoeksmethode als volgt: *“Het huidige onderzoek is vooral gebaseerd op een auditieve en, voor zover relevant, de optische analyse, zoals omschreven in bijlage 2.”*⁶⁵

De uitkomsten van alle nieuwe signaalanalytische en telecom-onderzoeken wijken af van het onderzoeksresultaat van Broeders, in die zin dat zij anders dan Broeders concluderen tot zodanige onregelmatigheden op het onderzochte audiomateriaal dat deze twijfels doen rijzen over de authenticiteit van het materiaal. Dit is een uitkomst die rechtstreeks strijdt met Broeders’ conclusie dat zijn onderzoek *“geen steun geeft aan de stelling dat deze opnamen op enigerlei wijze zijn gemanipuleerd”* en dat er evenmin *“indicaties zijn aangetroffen die steun geven aan de stelling dat er van manipulatie sprake zou zijn”*. De uitkomsten van de nieuw verrichte signaalanalytische onderzoeken variëren slechts in de stelligheid waarmee de onderzoekers hun twijfel over de authenticiteit van het materiaal uiten. Het is opvallend dat de onderzoeker die over de beste kopieën van de originele gegevensdragers beschikte, ook de meest serieuze en gedetailleerde twijfel uitte over de authenticiteit ervan.

De deskundigen van de TCEAS

36. Op 24 januari 2011 heeft de Toegangscommissie van de CEAS het advies uitgebracht aan het College van procureurs-generaal om af te zien van nader onderzoek naar de geluidsdragers in de strafzaak Baybasin. De TCEAS zegt tot dit advies te komen op basis van het onderzoek door twee internationale en drie Nederlandse deskundigen van zes door het hof Den Bosch voor het bewijs gebruikte gesprekken. Dit onderzoek werd verricht onder voorzitterschap van prof. dr. Bart Jacobs. De rapportage van deze deskundigen is integraal bij het rapport van de TCEAS gevoegd en levert een aantal belangrijke nieuwe inzichten en feiten op waarvan het Hof Den Bosch indertijd niet op de hoogte was.⁶⁶ Precieze analyse van deze TCEAS rapportages levert in combinatie met de onderzoeksresultaten van eerdere op verzoek van de verdediging verrichte analyses belangrijke ‘nova’ op in de zin van artikel 457 lid 2 Sv.
37. Het eigenlijke rapport van de TCEAS in de zaak dateert van 3 januari 2011. Het vermeldt dat de TCEAS de conclusies van de technische commissie voor wat betreft de bevindingen van het signaaltechnische onderzoek overneemt.⁶⁷ Deze bevindingen

⁶⁵ ibidem bijlage 34: rapport Broeders, p.4 sub 2.1

⁶⁶ **bijlage 35:** brief d.d. 24 januari 2011 van prof. mr. Y. Buruma, voorzitter van de Toegangscommissie aan de Voorzitter van het College procureurs-generaal mr. H.N. Brouwer

⁶⁷ **bijlage 36:** rapport TCEAS d.d. 3 januari 2011, p. 16 sub 5.3

bestaan uit twee rapporten van prof. dr. Bart Jacobs, een Engelstalig rapport van 15 november 2009⁶⁸ en een Nederlandstalig rapport van 16 augustus 2010.⁶⁹ Aan Jacobs' Engelstalige eerste rapport zijn de rapportages gehecht van respectievelijk de in overleg met het College aangewezen deskundige Bruce Koenig van het Amerikaanse onderzoeksbureau BEK TEK LLC⁷⁰ en de in overleg met de verdediging aangewezen Israëlische telecom- en signaaldeskundige Shlomo Peller.⁷¹ Aan het Nederlandstalige rapport van Jacobs is nog een aanvullend rapport gehecht van de Nederlandse tap- en beveiligingsdeskundigen F. Fransen van TNO en J.D. Rijnders van KPN Security. Dit rapport bestaat uit een commentaar op de bevindingen van Shlomo Peller over onregelmatigheden in de beltonen en 'einde gesprek'-tonen.⁷²

Ontoereikend en onderling afwijkend onderzoeksmateriaal

38. Hetgeen allereerst opvalt, is dat in feite alleen de Israëlische deskundige, S. Peller, in zijn onderzoek heeft beschikt over redelijk authentieke kopieën van het door de TCEAS gekopieerde materiaal. Het Engelstalige rapport van Jacobs beschrijft dit helder met de door Peller geuite kritiek op het hem in eerste instantie verstrekte materiaal:

*"Early July he (Peller) had taken a serious look at the material and contacted me (on 6 July) complaining about what the recording technician (from Beeld en Geluid) has done to fix the playback speed. He had not applied "sample rate adjustment", but some "pitch shift" function that is used for instance to adjust voices that are out of tune. It does not apply a mathematical formula (like in sample rate adjustment) but performs some ad hoc manipulation that distorts the signal. Peller stated firmly that he cannot do any meaningful investigation on these distorted files, and asked for the original versions. I understood Peller's concerns, ---."*⁷³ (onderstreping door ondergetekende, AvdP)

Het betreft hier vier van de zes door de TCEAS onderzochte gesprekken, te weten de gesprekken A-1-1 (Öge: 9 november 1997 te 17.16), A-1-3 (Öge: 9 november 1997 te 21.59), A-1-4 (Öge: 9 november 1997 te 22.53) en A-1-5 (Öge: 10 november 1997 te 11.51), welke afkomstig waren van spoelenbanden uit de analoge tapkamer Gelderland Midden. Jacobs beschrijft dat in overleg met Buruma vervolgens aan Peller "beter", dat wil zeggen "authentieker" materiaal van deze gesprekken ter beschikking is gesteld. Daarna hebben beide voorzitters besloten niet ook BEK TEK LLC hetzelfde "betere" materiaal te verschaffen. Dit zou maar tot verder uitstel leiden en bovendien de onderzoekskosten doen oplopen: *"Giving it to them at that stage would constitute another delay and would lead to additional costs".*⁷⁴

⁶⁸ **bijlage 37:** prof. dr. B. Jacobs, *Audio Investigations Review*. 15 November 2009

⁶⁹ **bijlage 38:** brief d.d. 16 augustus 2010 van Prof. dr. B. Jacobs aan prof. mr. Y. Buruma

⁷⁰ **bijlage 39:** Laboratory Report, August 14, 2009, BEK TEK LLC

⁷¹ **bijlage 40:** Recordings Examination Report van Shlomo Peller, MSc., September-October 2009

⁷² **bijlage 41:** F. Fransen en J.D. Rijnders, Assessment of telephone tones on audio files of intercepted communication in the report of Peller, 26 May 2010

⁷³ ibidem bijlage 37: Jacobs, d.d. 15 November 2009, p. 5 sub 2.5

⁷⁴ ibidem bijlage 37: Jacobs, d.d. 15 November 2009, p. 6

39. Het effect van dit verschil in kwaliteit van het bestudeerde materiaal komt uitdrukkelijk tot uiting in de onderzoeksresultaten van beide deskundigen van de TCEAS. Deze verschillen namelijk aanmerkelijk.

In zijn algemene inleiding schrijft BEK TEK LLC met name in het audiomateriaal van de vier gesprekken waarover Peller zijn beklag deed, ernstige afwijkingen in het signaal te zien, waarschijnlijk als gevolg van het kopieerproces. In het rapport staat vermeld:

*“Severe aliasing artefacts (---) are present on all of the recordings, except for the “a3-24-22h24-14nov97.wav” and “a4-34-20h45-1dec97.wav” files. Aliasing is the addition of frequency components that were not part of the original recording, and probably occurred during the duplication process due to improper digitization.”*⁷⁵

Het rapport van BEK TEK LLC vangt aan met de waarschuwing:

*“As previously advised, conclusive audio authenticity analyses can only be conducted of original recordings, or clone copies in their original file format.”*⁷⁶

Maar van de vier A-1 gesprekken ontving alleen de Israëlische TCEAS-deskundige dergelijke “clone copies”.

Overigens was de Amerikaanse deskundige BEK TEK LLC niet alleen maar terughoudend over het van de spoelenbanden gekopieerde onderzoeksmateriaal. Ook op de wijze waarop de overige twee te onderzoeken gesprekken, A-3-24 (Kentucky: 14 november 1997 te 22.24) en A-4-34 (gijzeling Celik: 1 december 1997 te 20.45), door de TCEAS van de optical discs zijn gekopieerd, uitte BEK TEK LLC kritiek. Jacobs schrijft over zijn gesprek met Douglas Lacey van het onderzoeksteam van BEK TEK LLC dat deze geen harde conclusies wilde trekken over manipulatie op basis van het door hem ontvangen kopie materiaal, ook niet op basis van het materiaal afkomstig van de optical discs. Jacobs:

*“He stuck to this position, even for an audio file like a3-24 that came from the optical disc (see Subsection 2.1), saying that the digital-analog-digital conversions introduced too many uncertainties. When asked explicitly, Lacey said BEK TEK LLC would probably have been willing to make stronger statements if it had had direct access to the digital material on the optical discs.”*⁷⁷

Het is de reden waarom BEK TEK LLC voor ieder door haar onderzocht gesprek het voorbehoud maakt: “*however, as noted above, this is a digital copy and such authenticity results are not conclusive.*” (BEK TEK LLC rapport d.d. 14 augustus 2009, p. 3 sub 6 (e), p. 4 sub 7 (e), p. 5 sub 8 (i), p. 6 sub 9 (f) en 10 (e), p. 7 sub 11 (f) en sub 12 (f) en p. 8 sub 13 (c)). Het bevreemdt waarom aan de twee deskundigen ondanks dit expliciete voorbehoud van de Amerikaanse deskundige uiteindelijk geen toegang is verleend tot het originele digitale materiaal op de optical

⁷⁵ ibidem bijlage 39: BEK TEK LLC, p. 2 sub 2

⁷⁶ ibidem bijlage 39: BEK TEK LLC, p. 1

⁷⁷ ibidem bijlage 37: Jacobs, d.d. 15 November 2009, p. 7

discs en tot de originele spoelenbanden. In zijn rapport van 15 november 2009 beveelt Jacobs immers nog een dergelijk door BEK TEK LLC aanbevolen onderzoek aan.⁷⁸ In zijn tweede rapport van 16 augustus 2010 lijkt Jacobs deze aanbeveling geheel vergeten, alsmede de intrinsieke tekortkoming in het onderzoek, dat één van de twee deskundigen voor 75 procent van de te onderzoeken gesprekken zich met vergaand ontoereikend basismateriaal moest behelpen.

Dit alles bevreemdt temeer nu in de rapportage van Jacobs de relatief harde bevindingen van de Israëlische deskundige Shlomo Peller voor alle zes onderzochte gesprekken worden weggeschoven met de opmerking dat zij op een aantal na, niet door BEK TEK LLC konden worden onderschreven. Het was nu toch juist Peller die over het meest authentieke onderzoeksmateriaal beschikte van in ieder geval vier van de zes te onderzoeken gesprekken? BEK TEK LLC beschikte wat betreft deze vier gesprekken over volstrekt ontoereikend basismateriaal, op grond waarvan zij weigerde beslissende conclusies te trekken.

De gezamenlijke uitkomst Onregelmatigheden in de gesprekken A 1-5 en A 4-34

40. Desondanks komen de twee TCEAS-deskundigen, anders dan de NFI deskundige Broeders tot een aantal gezamenlijke zorgwekkende observaties met betrekking tot het bestudeerde materiaal.

In gesprek A-1-5 telt Peller wel 28 onregelmatigheden die vragen oproepen over de authenticiteit van het getapte materiaal. Afgezien van de waargenomen onbegrijpelijke beltoon en ‘einde gesprek’-toon, waarover zo direct meer, is er in ieder geval één onregelmatigheid waarover hij en BEK TEK LLC, ondanks de verschillen in kwaliteit van het onderzochte materiaal, niet van mening verschillen.

Jacobs beschrijft deze gezamenlijke waarneming in zijn eerste rapport:

“BEK TEK LLC’s point 9.e refers to file a1-5, at time 1:38.35, which is 1:39.7 in Peller’s report, see Figure 5. BEK TEK LLC says: “At 01:38.35 there are higher-level transients during the conversation which are possible record stops or starts, editing artifacts, or telephone system events.”

Peller (---) wrote (---): “Around the time of 1:40 in my file there is a long and diversified series of strange, abnormal occurrences. I have referred to them in my report in points 7, 8, 9 and 10 for that call, all focused within 5 seconds of the call. (---)

*I seem to have also failed to put a reference to the strong click at 1:39.7, which does NOT look like a natural disturbance of interference but like an abnormal pattern. Furthermore, the voice of the other party (not “B”) before and after this transient seems different in pitch and characteristics, like it was another person or the same person on a different occasion.”*⁷⁹ (Onderstreping van ondergetekende, AvdP).

⁷⁸ ibidem bijlage 37: Jacobs, d.d. 15 November 2009, p. 16, sub 1

⁷⁹ ibidem bijlage 37: Jacobs, d.d. 15 November 2009, p. 12.

41. Ook in gesprek A-4-34 stuiten beide onderzoekers op een vergelijkbare mogelijke aanwijzing voor manipulatie van het originele materiaal. Jacobs legt de beide uitkomsten naast elkaar in zijn eerste rapport.
"Point 11.e in the BEK TEK LLC report refers to file a4-34, see Figure 6. It says:
"There is also a loud transient sound at 09:17.08 that could be indicative of a record stop or start, a movement/handling sound, or a system event."
Peller says about this (same) time, in point 6 on page 10:
*"At 9:17.081s – 9:17.381s the signal is cut. The two parts before and after the signal cut do not seem to be continuous as before, and the pitch before and after the cut are different, meaning this is a different discrepancy than the previous one above."*⁸⁰ (Onderstreping van ondergetekende, AvdP).
42. Jacobs concludeert in zijn eindrapport dat op grond van deze uitkomst gesproken kan worden van *"enige grond voor twijfel bij de authenticiteit van gesprek A-3-34, en in mindere mate ook bij gesprek A-1-5"*. Dit lijkt op z'n minst zwak uitgedrukt als conclusie van twee op zichzelf harde onderzoeksrapportages waarvan de uitkomsten eenvoudigweg tegen elkaar zijn weggestreept. De meest gedetailleerde en harde uitkomsten waren afkomstig van de Israëlische deskundige Peller die over het meest authentieke materiaal beschikte. Per gesprek vindt hij een groot aantal punten die zijns inziens op manipulatie wijzen. De Amerikaanse deskundige vindt veel minder punten van zorg, maar beschikte ook over aantoonbaar slechter kopiemateriaal waarop hij zijn onderzoek moest uitvoeren: *"Severe aliasing artefacts (---which---) probably occurred during the duplication process due to improper digitization."*⁸¹ Het verzoek van BEK TEK LLC om toegang tot de originele gegevensdragers teneinde hardere conclusies te kunnen trekken, is door de TCEAS genegeerd. De redenering van Jacobs lijkt te zijn, dat als de twee experts het niet eens zijn, er niets gezegd kan worden over opgemerkte dubieuze zaken. Maar zijn de experts het eens, dan is er nog steeds niet veel aan de hand. Deze redenering is op zich natuurlijk al een logisch onhoudbare redenering. De conclusie zou moeten zijn: zijn de deskundigen het eens, dan is er (minimaal) een ernstig vermoeden dat er iets mis is, en moet dat onmiddellijk nader worden onderzocht.

De gezamenlijke uitkomst: onverklaarbare beltonen

43. Maar er is meer gevonden door de deskundigen dat serieuze twijfel opwerpt over de authenticiteit van de zes onderzochte gesprekken. Peller spreekt in zijn onderzoek over onverklaarbare beltonen in de inkomende gesprekken A-1-1 en A-1-5 en uitgaande gesprekken A-1-4 en A-4-34⁸², alsmede onverklaarbare 'einde gesprek'-tonen in de gesprekken A-1-1, A-1-3 en A-1-5⁸³. Het gaat hier om vijf van de zes onderzochte gesprekken.

⁸⁰ ibidem bijlage 37: Jacobs, d.d. 15 November 2009, p. 13

⁸¹ ibidem bijlage 39: BEK TEK LLC, p. 2

⁸² ibidem bijlage 40: Peller, pp. 13, 11, 26, en 19

⁸³ ibidem bijlage 40: Peller, pp. 7 en 8).

Jacobs legt in zijn eindrapport aan de TCEAS de relevantie uit van deze door Peller gevonden afwijkingen in de geanalyseerde telefoongesprekken. Over de afwijkende beltonen schrijft hij:

“Het eerste punt (---) betreft de beltonen die aan het begin van een gesprek hoorbaar zijn. Die tonen worden, bij een mobiele telefoon, gegenereerd door het nabije schakelcentrum (MSC) waarmee de gebelde telefoon verbonden is (zie FRR). Omdat er per land onderscheiden internationale ITU2 standaarden bestaan voor de frequentie en voor de duur (aan/uit) van deze beltonen (de zogenaamde cadence), geeft de aard van deze tonen informatie over de locatie van de mobiele telefoon waarop een gesprek binnenkomt. De ringing tone die voor Nederland genoemd wordt in de ITU standaard is 1.0 on 4.0 off met een frequentie van 425Hz (zie Figuur 3 in JR).

PR wijst op inconsistenties in deze beltonen. BTR heeft deze beltonen niet onderzocht, maar de onderzoeker Lacey van BEK TEK LLC sprak later, na het inzien van PR, desgevraagd, van een “compelling argument regarding the cadence issue” (JR:p.8 bovenaan). De inconsistenties waar PR op wijst betreffen de inkomende gesprekken a1-1 en a1-5 en de uitgaande gesprekken a4-34 and a1-4, zie het overzicht in JR:4.2.

FRR bevestigt dat de door Peller gemeten frequentie en cadence van de twee inkomende gesprekken (420Hz, 0.6 on, > 3 off) niet overeenkomen met de Nederlandse standaard, noch met die van enig ander land ter wereld. Eventuele doorschakeling van de telefoon biedt geen verklaring voor de afwijking van deze beltonen.

Van de twee uitgaande gesprekken merkt FRR op dat ook van een daarvan (a4-34) de beltonen niet in de standaards voorkomen. De andere (a1-4) komt wel voor, en betreft een aantal mogelijke landen in Afrika, zie de tabel in FRR. In hoeverre deze locatieaanduiding consistent is met andere informatie in het gehele strafproces kan en wil ik niet beoordelen.

De bevestiging door FRR van de bevindingen van Peller mbt de afwijkende aard van de beltonen geeft deze kwestie veel gewicht.”⁸⁴

44. Jacobs heeft op dit punt nog nader advies ingewonnen bij twee volgens hem gerenommeerde Nederlandse experts op het gebied van justitieel aftappen, de heren J.D. Rijnders van KPN en F. Franssen van TNO. Zij bevestigden Pellers conclusie dat de door hem geconstateerde afwijkende bel- en ‘einde gesprek’-tonen gezien de internationale ITU standaarden onverklaarbaar zijn.

Jacobs, zelf geen expert op het gebied van telecom en signaalanalyse, heeft op basis van de uitkomsten van deze experts vervolgens nog een eigen technisch onderzoekje verricht op de afwijkende beltonen van de twee inkomende gesprekken A-1-1 en A-1-5. Andere gesprekken op dezelfde spoelenband vertoonden naar zijn meting, samengevat, een vergelijkbare afwijking bij de eerste beltoon, waarna de volgende beltonen zich met een geringe afwijking wel aanpasten aan de Nederlandse ITU standaard. De resultaten van dit onderzoekje zijn vreemd genoeg niet meer

⁸⁴ ibidem bijlage 38: Jacobs, d.d. 16 augustus 2010, p. 4

teruggekoppeld naar de andere leden van de technische commissie, Peller en BEK TEK LLC. Voor Jacobs is zijn eigen aanvullende onderzoek afdoende reden om verder niet meer te twijfelen aan de authenticiteit van de beltonen van de inkomende gesprekken A-1-1 en A-1-5.⁸⁵

45. Met deze conclusie heeft Jacobs echter nog geen antwoord gegeven op de overblijvende afwijkende beltonen van de twee uitgaande gesprekken A-4-34 en A-1-4. Deze blijven onverklaard.

*“Van het (uitgaande) gesprek a4-34 bevestigen Fransen en Rijnders de conclusie van Peller dat de beltoon (400Hz, 1.7 on, > 2 off) niet voorkomt in de ITU-standaard”, zo schrijft Jacobs.*⁸⁶

Hetzelfde geldt voor de geconstateerde beltoon in het gesprek A-1-4. Hierover schrijft Jacobs, dat volgens zijn deskundigen de beltoon van dit gesprek wel voorkomt in de ITU-standaard, maar een aantal mogelijke landen in Afrika betreft. Hij rondt dit punt af met de opmerking: *“In hoeverre deze locatieaanduiding consistent is met andere informatie in het gehele strafproces kan en wil ik niet beoordelen.”*⁸⁷ Een snelle blik op de uitwerking van dit tapgesprek had de TCEAS echter helderheid kunnen verschaffen over het feit dat dit gesprek A-1-4 werd gevoerd met iemand die zich in Turkije bevond, waarover later meer. De gemeten beltoon met een frequentie van 438Hz en “cadences” van 1.67 on en 3.23 off wijkt sterk af van de Turkse beltoon ITU standaard: frequentie 450Hz, “cadences” van 1 on en 4 off.⁸⁸ Het zijn door de deskundigen gemeten afwijkingen, “*compelling arguments*” volgens BEK TEK LLC, waarvoor de TCEAS uiteindelijk geen afdoende verklaring heeft kunnen geven.

De gezamenlijke uitkomst: onverklaarbare ‘einde gesprek’-tonen

46. Hetzelfde geldt in nog sterkere mate voor de door Peller gemeten ‘einde gesprek’-tonen in de gesprekken A-1-1, A-1-3 en A-1-5. Peller spreekt in zijn rapport zijn verwondering uit over het feit dat van de zes analoog opgenomen gesprekken, er vijf een ‘einde gesprek’-toon laten horen en één niet. Het gaat hier om de vier A-1 gesprekken die van de spoelenbanden afkomstig zijn plus de twee referentie-gesprekken, ook afkomstig van de spoelenbanden. Alleen het tapgesprek A-1-4 eindigt zonder een “einde gesprekston”. De twee van de optical discs afkomstige gesprekken laten evenmin een ‘einde gesprek’-toon horen, aldus Pellers onderzoek. De geconstateerde ‘einde gesprek’-tonen bevreemden, aldus Peller, omdat de gesprekken volgens het dossier zouden zijn afgeluisterd van Baybasins mobiele telefoon. Het beëindigen van een gesprek met een mobiele telefoon creëert geen ‘einde gesprek’-toon. Een verklaring voor het gemeten verschijnsel kan volgens Peller zijn, dat de ‘einde gesprek’-tonen werden gegenereerd door het analoge

⁸⁵ ibidem bijlage 38: Jacobs, d.d. 16 augustus 2010, p. 6

⁸⁶ ibidem bijlage 38: Jacobs, d.d. 16 augustus 2010, p. 8

⁸⁷ ibidem bijlage 38: Jacobs, d.d. 16 augustus 2010, p. 4

⁸⁸ ibidem bijlage 40: Peller, p. 19

tapsysteem, daarbij inbegrepen de communicatielijn tussen de mobiele operator en de tapkamer.⁸⁹ Indien dit laatste het geval zou zijn, aldus Peller, dan blijft het onverklaarbaar waarom één van de A-1 gesprekken, te weten A-1-4, geen ‘einde gesprek’-toon laat horen en waarom de overige A-1 gesprekken, te weten A-1-1, A-1-3 en A-1-5 een ‘einde gesprek’-toon laten horen die niet overeenkomt met de standaard voor Nederlandse ‘einde gesprek’-tonen: 425 Hz, 0,25 on en 0.25 off. De gesprekken A-1-1, A-1-3 en A-1-5 eindigen alle met een ‘einde gesprek’-toon van 417 Hz. In het gesprek A-1-3 treedt het vreemde verschijnsel op dat de ‘einde gesprek’-toon al aanvangt terwijl het gesprek nog doorloopt.⁹⁰ Gesprek A-1-1 laat daarnaast in het ‘einde gesprek’-toon signaal een volstrekt onverklaarbaar AGC patroon zien.⁹¹ Opvallend genoeg tonen de twee referentiegesprekken van dezelfde spoelenbanden, welke irrelevant bleken voor het bewijs, wel de voor Nederland afgegeven standaard ‘einde gesprek’-toon van 425 Hz, 0.25 on en .0.25 off!⁹² De voor het bewijs gebruikte gesprekken wijken dus wat betreft ‘einde gesprek’-toon af van de referentiegesprekken die op dezelfde spoelenbanden van de tapkamer stonden.

47. BEK TEK LLC spreekt zoals gezegd in dit verband over “*compelling arguments*” van Peller. Volgens zowel Peller als BEK TEK LLC eindigt het gesprek A-1-4, dat een ‘einde gesprek’-toon mist, abrupt midden in het gesprek.⁹³ Niet kan worden uitgesloten dat het ontbreken van de einde gesprek” toon in dit gesprek in relatie staat tot het plotseling afbreken ervan. En ook de twee Nederlandse specialisten Rijnders en Fransen kunnen niet om de uitkomsten van Peller heen op dit punt. Zij schrijven over de observatie van Peller:
- “Peller reported that on some — but not all — of the ANALOG calls there is a “busy tone” played after the termination of the call. He measured two frequencies ~417Hz and 425Hz. The 425Hz matches the disconnect tones used in the Netherlands. The tone of ~417Hz (could be 420Hz) with cadence 1/4s on and 1/4s off, doesn’t match any of the busy or congestion tones specified in [1] and [2]. The closest match to this is the congestion tones used in Austria 420Hz with a cadence of 0.2 on and 0.2 off. We do not have a technical explanation why some disconnect tones deviate from the Dutch standard or are missing.”*⁹⁴

Dus ook in de uitleg van Rijnders en Fransen hebben drie van de analoog opgenomen gesprekken een door de tapkamer afgegeven ‘einde gesprek’-toon, die niet overeenkomt met die van het Nederlandse telefonie-net, maar meer lijkt op die van het Oostenrijkse einde gesprek” signaal.

⁸⁹ ibidem bijlage 40: Peller, pp. 7 en 8 alsmede bijlage 38: Jacobs, d.d. 16 augustus 2010, pp. 3 en 4.

⁹⁰ ibidem bijlage 40: Peller, p. 16, sub 5

⁹¹ ibidem bijlage 40: Peller, p. 14, sub 8; AGC staat voor Automatic Gain Control, ofwel Automatische regeling van de versterking

⁹² ibidem bijlage 40: Peller, p. 7

⁹³ ibidem bijlage 37: Jacobs, d.d. 15 november 2009, p. 11

⁹⁴ ibidem bijlage 41: Fransen en Rijnders, p.4

Het is onbegrijpelijk waarom Jacobs in zijn eindverslag deze conclusies van de vier ingeschakelde experts afdoet met de opmerking hier kennelijk “op een dood spoor” te zitten.⁹⁵ Het betreft hier nota bene harde technische observaties van onverklaarbare frequenties, cadansen en verschillen in ‘einde gesprek’-tonen van gesprekken die op één en dezelfde spoelenband door één en dezelfde Nederlandse tapkamer zijn opgenomen van één en dezelfde mobiele telefoon. Het gaat hier om “dwingende aanwijzingen” dat het onderzochte tapmateriaal gemanipuleerd is geweest, zoals de Amerikaanse deskundige BEK TEK LLC het aangaf. Jacobs geeft aan niet meer de wijze te kunnen achterhalen waarop de onverklaarbare ‘einde gesprek’-signalen op één en dezelfde spoelenband terecht zijn gekomen. Maar dat is in feite irrelevant voor de vraag of er nu wel of niet sprake is geweest van gemanipuleerd bewijsmateriaal. Duidelijk is in ieder geval dat niet alleen enkele beltonen, maar ook de gemeten ‘einde gesprek’-tonen van vier analoge gesprekken ernstige twijfels oproepen over de authenticiteit van vier voor het bewijs gebruikte tapgesprekken.

Jacobs onderzoeksoopdracht en eindconclusie ≠ Broeders onderzoek

48. De eindconclusie van Jacobs is dus letterlijk :
“ (i). *In gesprek a4-34 constateren beide audio experts een mogelijk geval van manipulatie, zie Figuur 6 en de conclusie in JR. Bovendien blijkt de beltoon van a4-34 niet in de internationale standaards voor te komen.*
(ii). *In het gesprek a1-5 constateert eerst de ene, en in tweede instantie ook de tweede, audio expert een mogelijk geval van manipulatie.*
Wat daarmee overblijft, is enige grond voor twijfel bij de authenticiteit van gesprek a4-34, en in mindere mate ook bij gesprek a1-5. ”
Hiervoor is al kritiek geuit op de vergaand magere redenering van Jacobs in deze. De zeer harde en gedetailleerde uitkomsten van de expert met het meest authentieke onderzoeksmateriaal zijn weggestreept voor zover ze niet door de tweede expert werden bevestigd. Terwijl het nu juist deze laatste expert was, die aandrang op toegang tot het originele tapmateriaal alvorens tot beslissende uitspraken te kunnen komen over de authenticiteit ervan. Dat de twee experts het desondanks eens zijn over de aanwijzingen voor manipulatie bij twee van de zes onderzochte gesprekken, moet vervolgens een ernstig vermoeden opleveren in plaats van Jacobs’ zuinige conclusie van ‘lichte twijfel’.
49. Daarnaast waren de twee deskundigen het ook eens over de beltoon in het gesprek A-1-4. Deze beltoon schijnt alleen maar voor te komen in een aantal Afrikaanse landen. Dat de TCEAS heeft nagelaten de uitwerking van het betreffende gesprek na te lezen, doet niet af aan deze harde technische uitkomst van de deskundigen, welke ook nog eens werd bevestigd door de tapdeskundigen Rijnders en Fransen. Uit de inhoud van het betreffende gesprek blijkt immers zonneklaar dat de door Baybasin gebelde persoon zich op het moment van het gesprek ophield in Turkije, waarover meer bij de afzonderlijke bespreking van de bewezen verklaarde feiten. Ten onrechte is dit onderzoeksgegeven buiten Jacobs’ conclusie gebleven.

⁹⁵ ibidem bijlage 38: Jacobs, d.d. 16 augustus 2010, p. 4

Hetzelfde geldt voor de door de deskundigen gemeten ‘einde gesprek’-tonen in de gesprekken A-1-1, A-1-3 en A-1-5 en het ontbreken van een dergelijke toon in gesprek A-1-4. Het betreft harde technische gegevens van onverklaarbare frequenties, cadansen en verschillen in ‘einde gesprek’-tonen op één en dezelfde spoelenband van gesprekken afgeluisterd van één en dezelfde mobiele telefoon. “*Dwingende aanwijzingen*” van manipulatie, aldus de Amerikaanse deskundige BEK TEK LLC.

50. Maar zelfs gemeten naar Jacobs onterecht afgezwakte conclusie heeft het onderzoek door de TCEAS belangrijke nieuwe feiten opgeleverd in vergelijking met het eerdere NFI onderzoek door Broeders. Diens auditieve onderzoek van het gespreksmateriaal leidde immers slechts tot de conclusie:
“dat het door het NFI uitgevoerde onderzoek (---) geen steun geeft aan de stelling dat deze opnamen op enigerlei wijze zijn gemanipuleerd, terwijl ook overigens geen indicaties zijn aangetroffen die steun geven aan de stelling dat er van manipulatie sprake zou zijn”.

Deze uitkomst verschilt wezenlijk van Jacobs’ op zich al te vergaand afgezwakte conclusie van *“een mogelijk geval van manipulatie”* in minimaal twee van de zes onderzochte gesprekken, welke leidt tot *“enige grond voor twijfel bij de authenticiteit”* van deze gesprekken.

51. De nieuwe uitkomsten zijn een resultaat van de door de TCEAS-deskundigen gehanteerde digitale onderzoekstechnieken, waarover Broeders indertijd aan het hof zei niet te beschikken. Broeders had zich in zijn onderzoek van de verdachte gespreksopnamen immers beperkt tot een zogenaamd auditief integriteits- en authenticiteitsonderzoek. Dit hield niet meer in dan het met een koptelefoon afluisteren door Broeders van de op audiobanden gekopieerde Koerdische, Turkse en Engelse gesprekken.

De opdracht van Jacobs aan zijn deskundigen luidde daarentegen:

“You are asked to investigate these audio files as they are, focusing on possible signs of manipulation, using especially:

- *signals analysis. E.g. are there clear signs of alterations and/or discontinuities? If so, you should explain in your report their precise location and the nature of the anomaly.*

- *telecom analysis. E.g are the dial tones and other audio characteristics (frequencies, signal-noise ratios) as they should be in the relevant countries at that time?*

*A linguistic/semantic analysis is not expected at this stage.”*⁹⁶

⁹⁶ ibidem bijlage 37, Jacobs, d.d. 15 november 2009, p. 5

In dit verband benadrukt Jacobs nog eens hardop waarom hij voor dit onderzoek Peller en BEK TEK LLC heeft gevraagd dit onderzoek te verrichten. Hij noemt zichzelf uitdrukkelijk geen expert op het vereiste gebied van onderzoek. Jacobs: *“It is important to emphasise that my professional background is in information security and not in audio forensics. Hence I will not interfere with the audio-related findings of the experts.”*⁹⁷

Peller en BEK TEK LLC konden op hun specifieke vakgebied en de daarin ontwikkelde onderzoekstechnieken en onderzoeksapparatuur-signalen op het audiomateriaal detecteren, welke Broeders met puur afluisteren niet heeft kunnen opmerken.

De uitkomsten van hun onderzoek betreffen daarmee een novum in de zin van artikel 457 lid 2 Sv., waarop hieronder nader zal worden ingegaan

De eerste blinde vlek van de TCEAS: veiligheidshiaten

52. Alvorens dit specifieke novum te bespreken, zal nader worden ingegaan op de uiteindelijke conclusie van de TCEAS: *“dat niet vastgesteld is kunnen worden dat er gemanipuleerd is in de onderzochte gesprekken.”*⁹⁸ Deze conclusie spoort op zich al niet met de onderzoeksresultaten van de eigen technische commissie onder voorzitterschap van Jacobs. De gezien de rapporten van zijn eigen deskundigen op zich al te magere conclusie van Jacobs spreekt van *“enige grond voor twijfel”* bij twee van de zes onderzochte gesprekken. Dit had moeten zijn, zoals hiervoor beargumenteerd: *“grond voor twijfel”* bij drie van de zes onderzochte gesprekken. De beltoon in het gesprek A-1-4 afkomstig van een Afrikaans land komt immers niet overeen met het land waar de gebelde zich gezien de inhoud van het gesprek bevond. En wanneer we de eensgezindheid van de deskundigen over de onverklaarbare ‘einde gesprek’-tonen in de A-1-1 gesprekken daarbij optellen, moet er zelfs worden uitgegaan van *“grond voor twijfel”* bij vijf van de zes onderzochte gesprekken. Hoe komt de TCEAS ondanks deze onderzoeksresultaten van de eigen deskundigen dan toch tot de conclusie dat manipulatie niet kon worden vastgesteld?
53. Deze eindconclusie van de TCEAS wijkt niet alleen af van de onderzoeksresultaten van de eigen experts. Haar slotconclusie blijkt bij nadere bestudering ook op onhoudbare argumenten gebaseerd. In zijn advies aan het College schrijft Buruma:

“(Hoe) kunnen eventuele niet-authentieke opnames in de Nederlandse tapkamer worden opgenomen?

Het onderzoek van de technische commissie sluit een aantal scenario's uit. Eventueel door X2 vervaardigde opnames zouden op een of andere heimelijke manier op de audiobanden of de optical disks terecht moeten zijn gekomen, en dan ook nog op een chronologisch correcte wijze. De TC overweegt dat dit een

⁹⁷ ibidem bijlage 37, Jacobs, d.d. 15 november 2009, p. 2

⁹⁸ ibidem bijlage 36: Rapport TCEAS, d.d. 3 januari 2011, p. 18

organisatorisch bijzonder complexe operatie zou vergen. De TC achtte een dergelijke operatie nagenoeg onuitvoerbaar”.⁹⁹

De commissie baseert deze uitspraak op een eigen recent bezoek aan een Nederlandse tapkamer, zo gaf de voorzitter van de TCEAS desgevraagd aan.¹⁰⁰ Uit dat bezoek was hem gebleken dat het inbreken in reeds geregistreerde tapbestanden vrijwel onmogelijk was gezien de sluitende protocollen die de tapkamers op dat moment hanteerden. Het bezoek waaraan de voorzitter refereerde op 18 februari 2011, betrof echter een recent bezoek in de periode 2009-2011, terwijl de mogelijke manipulatie van de tapgesprekken in de zaak Baybasin zou moeten hebben plaatsgevonden in de periode 1997-1998.

Dit antwoord van de voorzitter van de TCEAS maakt duidelijk dat haar eindconclusie op een niet onbelangrijke foute aanname is gebaseerd. De organisatie van de tapkamers in 2010 en 2011 kan niet worden vergeleken met die in 1997/1997.

Eén van de ‘nieuwe feiten’ waarmee het hof in 2002 geen rekening kon houden, maar de TCEAS in 2011 wel, betreft immers het onderzoek van PriceWaterhouseCoopers in 2003 naar het functioneren van de Nederlandse tapkamers. Dit onderzoek toonde ernstige hiaten aan in de beveiliging van de tapkamers.

Veiligheidsanalyse van vijf tapkamers

54. De uitkomst van het in opdracht van Binnenlandse Zaken door PriceWaterhouseCoopers uitgevoerde onderzoek naar de informatiebeveiliging bij vijf Nederlandse tapkamers is op 8 december 2003 openbaar gemaakt.¹⁰¹ Het onderzoek vond plaats in de periode april-augustus 2003. De hoofdconclusie van het betreffende onderzoek luidde:

Bij alle van het vijftal onderzochte interceptie organisaties hebben we belangrijke hiaten aangetroffen in zowel het beheer van het interceptie systeem door de interceptie organisatie als in de technische beveiliging van de interceptie systemen zelf. Dit betekent dat er bij alle onderzochte interceptie organisaties risico's bestaan die direct kunnen leiden tot inzage, verandering of (niet) verwijdering van geïntercepteerde informatie of daarmee samenhangende meta-informatie (zoals verkeersgegevens) in hun interceptie systeem door onbevoegde derden. Adressering van dergelijke risico's dient naar onze mening direct te worden aangevangen---”¹⁰²

⁹⁹ ibidem bijlage 35: Brief Buruma, d.d. 24 januari 2011, p. 5

¹⁰⁰ tijdens een gesprek op 18 februari 2011 tussen Y. Buruma, B. Jacobs, K. Langendoen en A.G. van der Plas

¹⁰¹ **bijlage 42:** rapport d.d. 25 augustus 2003 van PriceWaterhouseCoopers, A & K-analyse op een vijftal interceptie organisaties en –systemen, gehecht aan de brief d.d. 5 december 2003 van de minister van binnenlandse zaken, J.W. Remkes, gericht aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

¹⁰² ibidem bijlage 42: Rapport PriceWaterhouseCoopers, p. 11

Het hof kon ten tijde van zijn beslissing d.d. 30 juli 2002 geen weet hebben van de veiligheidshiaten in de Nederlandse tapkamers zoals deze in dit onderzoek zijn geconstateerd. Ware dit anders geweest dan had het de door de verdediging opgeworpen aanwijzingen van manipulatie niet zonder het verzochte nadere deskundigenonderzoek als speculatie van de hand gewezen. Het onderzoek vormt daarmee één van de vele nova in deze zaak.

55. De TCEAS echter heeft wel kunnen kennismaken van dit rapport voordat zij haar conclusie in 2011 formuleerde, dat zij überhaupt niet kon geloven dat manipulatie had plaatsgevonden, omdat dit een “organisatorisch bijzonder complexe operatie” zou inhouden. Deze conclusie spoort niet met de bevindingen van PriceWaterhouseCoopers in 2003 en berust dus op een onjuiste aanname. Het is niet mis welke hiaten in de beveiliging door PriceWaterhouseCoopers werden gevonden indertijd. Het persbericht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken schreef op 8 december 2003:

“Beheer

PriceWaterhouseCoopers vond belangrijke hiaten in de beheersmaatregelen van de tapkamers.

Bijvoorbeeld:

(---)

- soms ontbrak de administratie over waar afgetapte informatie zich bevond, of was die administratie onvolledig;*
- toegangsrechten tot het tapsysteem waren vaak niet vastgelegd en er vond daarop geen periodieke controle plaats;*
- pogingen tot ongeautoriseerde toegang leidden niet tot blokkering van het account;*
- er was geen of een ontoereikend mechanisme om de volledigheid van de taps te controleren(---).”*

En:

“Technische beveiliging

Bij drie van de vijf onderzochte tapkamers was de technische beveiliging fundamenteel ontoereikend, doordat voor de toegangsbeveiliging tot de getapte informatie vertrouwd wordt op software op lokale computers. Hierdoor kunnen onbevoegden met toegang tot de lokale computers inzage krijgen in de getapte informatie of log-informatie, deze wijzigen of vernietigen of autorisaties wijzigen. In een enkel geval bleek het zelfs relatief eenvoudig de beschikking te krijgen over het wachtwoord van de beheerder, zodat verdere manipulatie zou kunnen plaatsvinden.(---)

Verder moet de integriteit en authenticiteit van getapte informatie gewaarborgd en controleerbaar gemaakt worden bij binnenkomst, archivering en bij het overzetten naar een ander medium voor gebruik in de rechtszaal.”¹⁰³

Dat deze in 2003 geconstateerde hiaten in 2010 grotendeels zo niet geheel waren weggewerkt lijkt logisch, gezien het in hetzelfde persbericht verwoorde voornemen vanaf direct “*de eisen uit te werken waaraan een hedendaagse tapkamer moet voldoen.*”¹⁰⁴ Hiermee had de TCEAS rekening moeten houden. Zij had de veiligheidssituatie van de Nederlandse tapkamer anno 1997/1998 in ogenschouw moeten nemen in plaats van die anno 2010/2011.

Gezien de in 2003 door PriceWaterhouseCoopers beschreven gebreken in de organisatie van de tapkamers, moet het in 1997 en 1998 voor onbevoegde derden immers juist relatief eenvoudig zijn geweest om aldaar opgeslagen tapmateriaal te manipuleren.

56. Daarbij is de TCEAS nog in augustus 2010 gewezen op onderzoek, verricht bij het bedrijf Comverse/Verint, de leverancier indertijd van het in de zaak Baybasin sedert november 1997 gebruikte interceptiesysteem. Uit dit onderzoek komen alarmerende feiten naar voren. Zo schrijft de vertrouwensman, die het een en ander heeft onderzocht:

“I have been told that the interception system in that period used by the Dutch authorities was not a product of Comverse but a interception system produced by the also Israelian company Verint: a provider of Security intelligence systems.(---) The conversations used as evidence in the criminal case against Baybasin were recorded by such a Verint interception system. It may interest you that at the time neither Verint or Comverse had granted a licence to the Dutch authorities to make use of their interception system. In 1997/1998 actually the Dutch made use of the Verint system of the Germans, who at the time did held the necessary licenses for using the system delivered by Verint.

Verint/Comverse at the time had no contact and no contract with the Dutch authorities, only with the German authorities. The company only learned about the use by the Dutch police of their interception system, when technical problems emerged in these recording rooms in The Netherlands and the technical assistance of the Verint technicians was requested by the German customer. This happened in 1997. When the technicians of the company arrived to assist, they discovered that not the Germans but the Dutch were making use of their Verint monitoring system. Trying to solve the emerged technical problems the engineers also discovered that the monitoring system was not used by the Dutch to (only) intercept real-time telephone conversation but (also) to copy already existing tapes into it. The

¹⁰³ **bijlage 42A:** Persbericht Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkszaken van 8 december 2003, pp. 1 en 2

¹⁰⁴ **ibidem** bijlage 42A: Persbericht, p.2

technical problem was that the order of the intercepted conversations was mixed up because of this misuse of the system.

When the Verint technicians got angry and told the Germans that it was not permitted to use the Verint system in this way, they were told that they allowed the Dutch to use their system only to gather intelligence information for highly secret and very important anti-terrorist investigations.”¹⁰⁵

Aan de TCEAS is het aanbod gedaan haar hierover nader vertrouwelijk in te lichten. Ondanks het antwoord van de voorzitter van de commissie op dit aanbod 100 % zeker terug te komen, is dit niet meer gebeurd.¹⁰⁶

De tweede blinde vlek van de TCEAS: de wijze van manipulatie

57. De TCEAS vraagt zich in haar eindrapport hardop af hoe de eventueel door X2 gemanipuleerde opnames op de (analoge) audiobanden, de spoelenbanden, of de (digitale) optical disks terecht moeten zijn gekomen. “*De TCEAS overweegt dat dit een organisatorisch bijzonder complexe operatie zou vergen*”, zo luidt overweging 7.3 van het eindrapport.¹⁰⁷

Voor enkele gesprekken, zoals A-3-24 en A-4-34, zou het niet zo zijn opgevallen als ze zomaar ergens zouden tussen zijn gevoegd, aldus de TCEAS. Maar voor de gesprekken A-1-1 en A-1-5 acht de TCEAS dit uitgesloten omdat het tijdstip van het gesprek zo relevant was voor de bewijsconstructie van het hof. Het eindrapport schrijft hier woordelijk over:

”Met betrekking tot het gesprek A-1-1 was voor het Hof echter essentieel dat het (tamelijk omfloerste) gesprek kort na de moord werd gevoerd. De opname van dit gesprek op spoelenband 3281 was op een chronologisch voorspelbare en correcte wijze opgeslagen. Dit maakt het niet aannemelijk dat dit gesprek later tussen de bestaande bandopnames op de originele band is geplakt/gelast, zo dat al mogelijk zou zijn geweest gegeven het feit dat diverse sporen werden gebruikt. Twijfel over de praktische mogelijkheid dienaangaande bestaat ook ten aanzien van het gesprek A-1-5. Indien het naderhand tussenvoegen moet worden uitgesloten rijst de vraag hoe dan door kwaadwillenden zoals degenen die beweerdelijk X2 opdracht hebben gegeven, kon worden bewerkstelligd dat de vervalste opnames op het juiste moment werden doorgebeld en vatbaar gemaakt voor tapopnames. De TCEAS acht een dergelijke operatie nagenoeg onuitvoerbaar.”¹⁰⁸

58. Ook deze argumentatie van de Toegangscommissie moet onhoudbaar worden genoemd. Omdat deze gesprekken op een chronologisch voorspelbare en correcte

¹⁰⁵ **bijlage 43:** email d.d. 5 augustus 2010 aan raadsvrouwe van verzoeker, alsmede email correspondentie met de TCEAS hierover, d.d. 8 augustus 2010

¹⁰⁶ ibidem bijlage 43, email van de voorzitter van de TCEAS, d.d. 8 augustus 2010

¹⁰⁷ ibidem bijlage 36: rapport TCEAS, d.d. 3 januari 2011, sub 7.3, p. 18

¹⁰⁸ ibidem bijlage 36: rapport TCEAS, d.d. 3 januari 2011, sub 7.3, p. 18

wijze op de spoelenbanden zijn opgeslagen, acht de commissie het niet aannemelijk dat dit gesprek later tussen de bestaande bandopnames op de originele band is geplakt/gelast. Onduidelijk blijft waarom de commissie, wier leden geen specifieke deskundigheid op het gebied van audiomanipulatie bezitten, dit vindt. Waarom zouden achteraf in de Nederlandse tapkamer geen eerder geregistreerde gesprekken van de aanwezige tapbanden zijn gewist en daarvoor in de plaats gemanipuleerde gesprekken zijn geplaatst? PriceWaterhouseCoopers sprak in 2003 immers over een fundamenteel ontoereikende technische beveiliging waardoor onbevoegden met toegang tot de lokale computers inzage hadden in de getapte informatie en deze konden vernietigen of wijzigen. Evenmin bleek volgens PriceWaterhouseCoopers in de tapkamers toen de integriteit en authenticiteit van getapte informatie gewaarborgd.

Het achteraf invoegen van gesprekken of delen daarvan zou verklaren waarom sommige gesprekken abrupt eindigen, midden in een zin of woord. Een dergelijk abrupt einde zou een gevolg kunnen zijn van een te beperkte ruimte na het wissen van een bestaand gesprek op de originele moederband of optical disk, zodat het nieuw ingebrachte materiaal soms moest worden ingekort en halverwege afgebroken. Zo eindigt gesprek A-1-5 zelfs abrupt midden in een woord. Aldus Peller: *“At 7:20.025 the call is terminated abnormally in the middle of a word while “B” is talking.”*¹⁰⁹ Een dergelijke werkwijze zou tevens een verklaring vormen voor de vreemde ‘einde gesprek’-tonen die afwijken van de Nederlandse standaard en evenmin overeen komen met de ‘einde gesprek’-tonen van referentiegesprekken op dezelfde spoelenbanden.

59. De TCEAS heeft de nog aanwezige beweerdelijk originele spoelenbanden zelf, met daarop de A-1 gesprekken, niet op authenticiteit of manipulatie laten onderzoeken door de deskundigen. Dit had toch voor de hand gelegen, met name nu de Amerikaanse deskundigen bij voortduring aangaven slechts harde uitspraken te kunnen doen op basis van het originele materiaal. Maar zelfs indien de nog aanwezige spoelenbanden wel op authenticiteit en manipulatie waren onderzocht, dan zou er nog geen garantie zijn geweest dat deze banden niet slechts kopieën betroffen van eerder aangepaste moederbanden uit de tapkamer. Zoals de aanwezige optical disks, anders dan de tapkamer beheerder Dieker aanvankelijk aangaf, wel degelijk ‘rewritable’ bleken¹¹⁰, kunnen immers ook de door de TCEAS aangetroffen spoelenbanden weer (kopieën van) kopieën betreffen van de originele moederbanden uit de tapkamer. De garantie dat dit niet zo is, ontbreekt. De authenticiteit van het in de tapkamers geregistreerde getapte audiomateriaal was in ieder geval tot 2003 niet gewaarborgd. De optie dat de nog aanwezige spoelenbanden niet de originele moederbanden uit de tapkamer betroffen, wordt door de commissie ten onrechte uitgesloten in haar argumentatie waarom het achteraf inlassen van de A-1 gesprekken tussen de bestaande bandopnames

¹⁰⁹ ibidem bijlage 40: Peller, p. 28, sub 28, volgens Rapport Jacobs, d.d. 15 november 2009, p. 7 (bijlage 37) bevestigd door BEK TEK LLC

¹¹⁰ ibidem bijlage 37: Jacobs, d.d. 15 november 2009, p. 3

onaannemelijk wordt geacht. Dit betreft de tweede blinde vlek in de eindconclusie van de TCEAS.

De derde blinde vlek van de TCEAS: de Turkse tolk Tayyar Cetinkaya

60. In het licht van zoveel onzekerheden is het niet alleen onbegrijpelijk, maar ook onvergeeflijk dat de TCEAS niet is overgegaan tot het horen van de Turkse tolk Tayyar Cetinkaya. Zoals hiervoor met diverse verklaringen van zijn voormalige superieuren en collega's bij het team Noord- en Oost-Nederland onderbouwd, was deze tolk indertijd de "*koning*" van zowel de Nederlandse tapkamer als ook de door het team gebruikte Turkse tapkamer in Istanbul. Eveneens fungeerde hij als tolk bij (waarschijnlijk) alle officiële gesprekken over de zaak Baybasin tussen Nederlandse en Turkse justitiefunctionarissen. De voorzitter van de TCEAS is uitdrukkelijk over deze positie van Cetinkaya voorgelicht zowel door de voormalige medewerkers van het Kernteam NON als door Jan Koers, indertijd verantwoordelijk officier van justitie voor Turkse drugsonderzoeken van het parket Arnhem.¹¹¹ Emin Arslan liet de NRC-journalist Jan Meeus in 2007 weten dat deze tolk met name in de zaak Baybasin van onschatbare waarde was geweest voor een succesvolle samenwerking tussen Turkije en Nederland.¹¹² In het licht van al deze verklaringen kan Cetinkaya niet anders worden gezien dan als een centrale '*kroongetuige*'. Waarom is hij niet gehoord door de TCEAS? Zoals blijkt uit de correspondentie met de voorzitter van de TCEAS, mr. Buruma, had Cetinkaya immers via zijn advocaat aangeboden zijn kennis over de zaak Baybasin met de commissie te delen. Tevens is de TCEAS ingelicht over de informatie die de raadvrouw in de loop der jaren had bereikt, namelijk dat deze Cetinkaya eveneens de spil is geweest van het anonieme tolkenteam dat de vertalingen van de telefoontaps in verzoekers zaak verzorgde, alsmede '*de anonieme bron*' van de CID-informatie waarop het onderzoek tegen verzoeker is gestart.¹¹³

De TCEAS schrijft echter in haar eindrapport van 3 januari 2011 dat nader onderzoek in Nederland naar de vraag hoe de door X2 gemanipuleerde gesprekken terecht zouden hebben kunnen komen op de optische schijven resp. de spoelenbanden, niet uitvoerbaar is gebleken. Als reden hiervoor noemt de commissie onder meer dat de Nederlander Z, "*die naar eigen zeggen meer weet van de zaak voorshands niet te achterhalen is.*" "*Of andere in Nederland verblijvende personen concrete, bruikbare en betrouwbare gegevens hierover zouden kunnen aandragen die een relevant ander licht op de hiervoor aangehaalde feiten kunnen werpen, is de TCEAS - ondanks diverse gevraagde en ongevraagde adviezen dienaangaande - niet gebleken*", aldus Buruma.¹¹⁴

¹¹¹ zie bijlage 25: brief Koers, d.d. 13 april 2011, beantwoording vraag 19 en bijlage 26: akte notaris Tetteroo, p. 3

¹¹² ibidem bijlage 27: NRC Handelsblad, d.d. 5 maart 2007

¹¹³ ibidem bijlage 24: e-mails Van der Plas aan Buruma, d.d. 22 en 31 augustus 2010

¹¹⁴ ibidem bijlage 36: rapport TCEAS, d.d. 3 januari 2011, pp. 18/19

61. Deze afsluitende opmerking van de commissie is onbegrijpelijk in het licht van het aanbod van Cetinkaya openheid van zaken te geven en de door Buruma verkregen informatie van voormalige collega's en een superieur van Cetinkaya. De reden die Buruma geeft aan de raadsvrouw van verzoeker voor het niet horen van Cetinkaya, is even onbegrijpelijk. Hij schrijft op 1 september 2010 dat de commissie uitdrukkelijk heeft besloten deze tolk niet te horen, omdat hij in het verleden meerdere belangen zou hebben gediend, reden waarom de betrouwbaarheid van zijn eventuele verklaring niet vast te stellen zou zijn.¹¹⁵ Cetinkaya was de centrale peiler en go-between in het gezamenlijke Turks-Nederlandse onderzoek tegen verzoeker. Hij was min of meer de 'koning' van de gezamenlijke tapkamers in Istanbul en Nederland. Hij had een leidende en centrale rol bij het vertalen van de originele Turkse en Koerdische telefoongesprekken naar de voor het bewijs gebruikte Nederlandse samenvattingen. Met andere woorden, op het nijvere werk van deze tolk is de veroordeling van verzoeker tot een levenslange gevangenisstraf grotendeels gebaseerd. Maar zijn mogelijke opheldering over de tussen Nederland en Turkije gemaakte afspraken en de gang van zaken in de gezamenlijke tapkamers zou bij voorbaat al als te "onbetrouwbaar" van de hand moeten worden gewezen?

Het eigen auditieve onderzoek van de TCEAS: de vierde blinde vlek

62. De TCEAS schrijft op 3 januari 2011 voor wat betreft de bevindingen van het signaaltechnische onderzoek de conclusies van haar technische commissie over te nemen. Voor wat betreft twee gesprekken besliste de commissie nog een eigen afsluitend onderzoekje te verrichten, zo wordt gerapporteerd:
*"De overwegingen van de technische commissie met betrekking tot het audio onderzoek hebben de TCEAS aanleiding gegeven nog onderzoek te doen of een inhoudelijke verandering van gespreksonderwerp en/of stijl kon worden waargenomen op of nabij de technisch aanwijsbare mogelijke onregelmatigheden in de gesprekken A-1-5 en A-4-34."*¹¹⁶

De commissie heeft hiertoe beide gesprekken A-1-5 en A-4-34 zelf beluisterd, dwz als niet deskundigen er een puur auditief onderzoek op verricht. Gesprek A-1-5 betrof een Koerdisch gesprek. De commissieleden waren het Koerdisch niet machtig, maar maakten gebruik van een tolk Turks, die evenmin de Koerdische taal beheerste. Dit impliceerde dat door de commissie bij het af luisteren van dit gesprek moest worden teruggevallen op de vertaling/samenvatting uit het dossier.

Zoals Jacobs het beschreef had BEK TEK LLC in het gesprek "*higher-level transients*" gevonden "*which are possible record stops or starts*". Peller sprak van een "*strong click, which does NOT look like a natural disturbance of interference but like an abnormal pattern*" en beschrijft verder dat "*the voice of the other party (not "B") before and after this transient seems different in pitch and characteristics, like it was another person or the same person on a different occasion.*"¹¹⁷

¹¹⁵ ibidem bijlage 24: e-mail Buruma, d.d. 1 september 2010

¹¹⁶ ibidem bijlage 36: rapport TCEAS, d.d. 3 januari 2011, p.16, sub 5.3

¹¹⁷ ibidem bijlage 37: Jacobs, d.d. 15 november 2009, p. 12

63. Het onderzoek van de commissie naar dit gesprek leverde op dat het gesprek A-1-5 voorafgaand aan de door de beide deskundigen geconstateerde onregelmatigheid, ging over de vraag wat er in de krant over de moord in de theetuin had gestaan. Na de onregelmatigheid werd er over een ander onderwerp gesproken, namelijk over wat er feitelijk in “*hun werkplaats/zaak*” had plaatsgevonden. De conclusie van de commissie op basis van haar eigen onderzoek luidde dan ook: “*Geen onaannemelijk overgang, maar wel een overgang.*”¹¹⁸ (onderstreping door ondergetekende, AvdP)

Het is helder dat een dergelijke uitkomst de conclusies van de beide technische deskundigen niet direct versterkt, maar evenmin tegenspreekt. Gezien de verklaringen van X2 op basis waarvan de TCEAS haar onderzoek is aangevangen, had er immers manipulatie van bestaande telefoongesprekken plaats gevonden, door het mixen ervan met andere (oude) telefoongesprekken, teneinde de indruk te wekken dat Baybasin over zware delicten sprak. De geconstateerde overgang in gespreksonderwerp direct na de door de technici gevonden onverklaarbare klik en overgang, zou zeer goed een bevestiging kunnen vormen van de door X2 beschreven werkwijze. Een gesprek over wat er in de krant over de moord had gestaan zou hier gekoppeld kunnen zijn aan een ander willekeurig gespreksonderwerp over een reële gebeurtenis in een werkplaats uit een ‘oud’ getapt gesprek, alsof beide onderwerpen de moord betroffen waarvoor Baybasin moest worden veroordeeld. Het woord “moord” of de naam van het slachtoffer of de aanduiding van een wapen komt immers in geen van de gesprekken voor.

Het is onbegrijpelijk dat de commissie op basis van dit eigen auditieve afsluitende onderzoekje vervolgens concludeert dat naar haar mening niet kan worden vastgesteld dat gesprek A-1-5 is gemanipuleerd. Haar eigen onderzoekje wijst immers eerder op het tegendeel. De constatering van de tolk van de commissie dat het gesprek zeer abrupt - zonder groet o.i.d. - eindigde (zoals ook uit de vertaling blijkt) kan deze impressie slechts versterken.

64. Dezelfde redenering gaat op voor het auditieve afsluitende onderzoekje van de commissie op gesprek A-4-34. Het ging hier om een Turks gesprek dat de commissie met behulp van de Turkse tolk kon afluisteren, aldus haar rapport van 3 januari 2011.¹¹⁹

Zoals hiervoor aangegeven, stuitten beide onderzoekers ook in gesprek A-4-34 op een mogelijke aanwijzing voor manipulatie van het originele materiaal. Jacobs bespreekt beide uitkomsten:

“(---) BEK TEK LLC (---) says: “*There is also a loud transient sound (---) that could be indicative of a record stop or start(---).*”
Peller says about this (---)

¹¹⁸ ibidem bijlage 36: rapport TCEAS, d.d. 3 januari 2011, p.16, sub 5.3.

¹¹⁹ ibidem bijlage 36: rapport TCEAS, d.d. 3 januari 2011, p.16, sub 5.3

“(---) the signal is cut. The two parts before and after the signal cut do not seem to be continuous as before, and the pitch before and after the cut are different, meaning this is a different discrepancy than the previous one above.”¹²⁰

De commissie luisterde naar het gespreksfragment waarin de deskundigen deze onregelmatigheid met behulp van hun signaaltechnische metingen vonden. De commissie rapporteert hierover: *“Over het moment waarop de technisch opvallende gebeurtenis plaatsvond, is als gevolg van de slechte geluidskwaliteit geen conclusie te trekken of daar een inhoudelijk bijzondere overgang plaatsvond.”¹²¹*

Het is een conclusie die voor zich spreekt. Het onderzoekje van de commissie leverde helemaal niets op gezien de slechte geluidskwaliteit rondom de technisch onverklaarbare afwijking. Daarnaast geeft de commissie aan dat ook dit gesprek – op de gesproken tekst afgaand – geen natuurlijk einde heeft, hetgeen zoals eerder aangegeven eerder wel dan niet een aanwijzing vormt voor manipulatie.

Het betekent dat ook het auditieve onderzoek van de commissie van dit gesprek niets toevoegt of afdoet aan de eerdere conclusies van de twee deskundigen dat in deze gesprekken zich een mogelijke aanwijzing voor manipulatie voordoet. Het verbaast dat de commissie het hier niet bij laat, maar zonder verdere uitleg de eigen conclusie trekt dat ook van dit gesprek A-4-34 niet kan worden vastgesteld dat het is gemanipuleerd. Deze conclusie heeft geen enkele wetenschappelijke basis. Het is bovendien een onlogische conclusie niet alleen in het licht van de onderzoeksresultaten van de eigen deskundigen, maar ook in het licht van het eigen auditieve slotonderzoekje.

Het betekent dat verzoeker zich voor deze herziening met reden kan permitteren uit te gaan van het novum dat de conclusie van de technische commissie van de TCEAS inhoudt, namelijk: *“grond voor twijfel”* bij vijf van de zes onderzochte gesprekken.

De onderzoeken op de cassettebanden van inferieure kwaliteit

65. Het onderzoek door de deskundigen van de TCEAS is eerst zeer recent openbaar gemaakt en aan de verdediging ter hand gesteld. De TCEAS was toegang verleend tot de beweerdelijk originele optical disks en moederbanden. Het onderzoek door haar deskundigen kon daarom worden uitgevoerd op relatief goede kopieën daarvan. Daarvoor waren op initiatief van de verdediging ook al signaalanalytische onderzoeken verricht op enkele gespreksopnamen die door het hof voor de bewijsconstructie waren gebruikt. Deze onderzoeken moesten noodgedwongen echter worden uitgevoerd op eerder door de rechter-commissaris aan de verdediging ter beschikking gestelde cassettebanden met daarop kopieën van als bewijs gepresenteerde gespreksopnamen. Over de wijze waarop de gespreksopnamen van de originele gegevensdragers op deze cassettebanden waren gekopieerd is nooit

¹²⁰ ibidem bijlage 37: Jacobs d.d. 15 november 2009, p. 13

¹²¹ ibidem bijlage 36: rapport TCEAS, d.d. 3 januari 2011, p.16, sub 5.3

duidelijkheid verstrekt aan de verdediging. Ondanks herhaalde verzoeken is bovendien jarenlang door het openbaar ministerie geweigerd deskundigen van de verdediging toegang te verschaffen tot de originele gegevensdragers. Dit betekende dat het onderzoek van deze deskundigen van de verdediging noodgedwongen plaatsvond op audiomateriaal van inferieure kwaliteit. De onderzoeksresultaten van deze door de verdediging ingeschakelde deskundigen zijn neergelegd in drie rapporten, te weten:

1. een deskundigenrapport d.d. 11 april 2003 van Barry G. Dickey,¹²²
2. een onderzoeksrapport d.d. 27 juni 2004 van ing. J.W.M. van de Ven,¹²³ en
3. een onderzoeksverslag d.d. 6 december 2004 van John Beerends, TNO Telecom te Delft.¹²⁴

Ondanks de inferieure kwaliteit van het onderzoeksmateriaal dat aan deze onderzoekers ter beschikking stond, komen hun resultaten op enkele essentiële punten overeen met de uitkomsten van de TCEAS-deskundigen. De slechte kwaliteit van de aan de verdediging ter beschikking gestelde cassettebanden heeft aan deze gezamenlijke uitkomst kennelijk niet in de weg gestaan. In dit verband mogen enkele van deze uitkomsten niet onvermeld blijven, alvorens wordt ingegaan op de relevantie van de uitkomsten van de nieuwe onderzoeken als nova voor de onderhavige herziening.

Dickey

Het eerste door de verdediging geïnitieerde onderzoek op bedoelde cassettebanden is verricht door de forensisch onderzoeker Barry G. Dickey, lid van het American College of Forensic Examiners en de Audio Engineering Society.¹²⁵ Het dateert van 11 april 2003 en betreft een signaalanalytisch onderzoek van drie gespreksopnamen, welke later ook door de TCEAS-deskundigen werden onderzocht: gesprek A-1-4, op de cassettebanden aangeduid met de nummers 004-95A en 004-95B, gesprek A-4-34, op de cassetteband aangeduid met nummer 140, en gesprek A-3-24, op de cassetteband aangeduid met nummer 038.¹²⁶

Dickey komt tot de conclusie dat de cassette-opnamen van de door hem onderzochte gesprekken diverse onverklaarbare onregelmatigheden vertonen. Over gesprek A-1-4, ofwel 004-95, en gesprek A-4-34, ofwel 140, zegt hij dat deze “*several anomalies*” vertonen, welke “*are consistent with alteration*”. Hij geeft aan dat “*A complete authenticity examination of the original recording and the device utilized to create it would provide further confirmation of the inconsistencies listed above.*”¹²⁷

¹²² **bijlage 44:** rapport Barry G. Dickey, d.d. 11 april 2003

¹²³ **bijlage 45:** rapport J.W.M. van de Ven, d.d. 27 juni 2004

¹²⁴ **bijlage 46:** brief van John Beerends, TNO Telecom te Delft, d.d. 6 december 2004

¹²⁵ ibidem bijlage 44: rapport Barry G. Dickey, d.d. 11 april 2003

¹²⁶ **bijlage 47:** proces-verbaal d.d. 1 december 1998 van Alexander IJzerman met de nummeraanduiding van de gesprekken

¹²⁷ ibidem bijlage 44: Dickey, pp. 2, 3 en 5

Zijn onderzoeksresultaat met betrekking tot gesprek A-3-24, ofwel gespreksopname 038, luidt:

*“Examination of QA-1:038 disclosed several anomalies, which require examination of the original recording and device utilized.”*¹²⁸

Dickey neemt vele onregelmatigheden waar op het onderzochte materiaal. De overeenkomst tussen Dickey’s conclusies en die van BEK TEK LLC is, dat zij beiden toegang tot de originele gegevensdragers noodzakelijk achten, alvorens tot sluitende conclusies te kunnen komen.

TNO

Ook TNO Telecom te Delft is verzocht om signaalanalyse uit te voeren op het aan de verdediging ter beschikking gestelde opnamemateriaal. Dit onderzoek is uitgevoerd door dr. John Beerends, aldaar werkzaam. Een voorlopige samenvatting van Beerends’ onderzoeksbevindingen is neergelegd in een onderzoeksverslag van 6 december 2004. Zijn conclusie komt overeen met die van Dickey in die zin dat hij toegang tot het originele tapmateriaal noodzakelijk acht op grond van de onregelmatigheden in het hem getoonde materiaal:

*“In de digitale kopieën zijn op veel punten kliks en stiltes te horen waarvan de oorsprong niet duidelijk is. (---) Het is dan ook noodzakelijk dat het oorspronkelijke materiaal, inclusief de nadere gespreksgegevens zoals die bij het tappen worden opgeslagen, de zogenaamde Call Detail Records, beschikbaar wordt gesteld voor een nadere analyse.”*¹²⁹

Van de Ven

66. Op grond van de verontrustende conclusies van Dickey en Beerends is in 2004 een uitgebreid signaal- en telecommunicatie-analytisch onderzoek verricht door Van de Ven op de eerder auditief door Broeders onderzochte gesprekken alsmede enkele andere door het hof als bouwsteen voor het bewijs gebruikte gesprekken. Dit is het onderzoek waarvan de conclusies zijn neergelegd in het rapport van 27 juni 2004.¹³⁰ Van de Ven’s onderzoeksresultaten waren schokkend en grotendeels in tegenspraak met de eerdere conclusies van het auditieve onderzoek van Broeders. Van de Ven sprak over gesprekken die moesten zijn samengesteld uit meerdere originele gesprekken en die gezien hun afwijkende beltonen niet afkomstig konden zijn van een Nederlandse tapkamer. Sommige van zijn bevindingen betroffen, zoals achteraf is gebleken, de slechte kwaliteit van het onderzoeksmateriaal, zoals de veelvuldig opkomende AGC’s midden in gepretendeerd doorlopende telefoongesprekken. Deze kunnen zeer goed een gevolg zijn geweest van het kopieerproces van de moederbanden en optical disks naar de cassettes. Deze opkomende AGC’s werden immers op één keer na, niet meer teruggevonden door BEK TEK LLC en Peller op

¹²⁸ ibidem bijlage 44, Dickey, p. 4

¹²⁹ ibidem bijlage 46, brief Beerends, p. 2

¹³⁰ ibidem bijlage 45, rapport Van de Ven, d.d. 27 juni 2004

de betere kopieën van het gespreksmateriaal. Een aantal observaties van Van de Ven echter komen wel degelijk overeen met die van de TCEAS-deskundigen op betere kopieën van het materiaal. Het onderzoek van Van de Ven betrof mede vier van de zes door de TCEAS onderzochte gesprekken, te weten gesprek A-1-1, gesprek A-1-4, gesprek A-3- 24 en gesprek A-4-34.

67. Zo nam Van de Ven evenals Peller overspraak waar in gesprek A-1-1. Van de Ven noteerde hierover:

*“Bovendien laat de opname overspraak horen. Dit is niet mogelijk bij digitale centrales, welke tussen 1975 en 1996 in geheel Nederland zijn ingevoerd. Indien dit gesprek via een Nederlandse tapcentrale is afgeluisterd, moet dit dus vóór 1996 zijn gebeurd.”*¹³¹

Peller's observatie luidde:

*“There is crosstalk present in various locations along the call (---) The Presence of crosstalk implies an analog system, since crosstalk would not be expected in a digital telephone network. However to the best of my knowledge, in 1997 all the NL telephone network was already completely digital.”*¹³²

Deze observatie van Peller werd niet nader onderzocht door Jacobs, omdat BEK TEK LLC, dat in vergelijking met Peller met duidelijk inferieur materiaal moest werken, geen overspraak opmerkte in dit gesprek. Dit laatste kan een gevolg zijn van BEK TEK LLC's meer generaliserende opmerking over zijn vondst dat : *“the recorded voices in the telephone conversation are very distorted.”*¹³³ Maar een feit blijft dat twee deskundigen, Peller en Van de Ven, die dit gesprek A-1-1 onderzochten, dit fenomeen van overspraak wel waarnamen en dat dit onverklaard is gebleven.

68. Van de Ven vond evenals de TCEAS-deskundigen afwijkingen in de beltonen. Hij schreef in zijn conclusie sub II:

*“Dat de kiestoon in diverse gesprekken 450 respectievelijk 400 Hz bedraagt en niet 425 Hz zoals vastgelegd voor de Nederlandse telefonie-infrastructuur, geeft aan dat deze gesprekken niet van het Nederlandse telefoonnet afkomstig kunnen zijn (zie sub 15, sub 16, sub 17, sub 20, sub 22, sub 23, sub 24, sub 26, sub 28, sub 31, sub 32 van mijn onderzoeksbevindingen). Dit is onverklaarbaar in relatie tot het feit dat de betrokken gesprekken worden gepresenteerd als zijnde getapt van het Nederlandse telefoonnet.”*¹³⁴

Het sub 32 door Van de Ven onderzochte gesprek betreft gesprek A-4-34, waarover alle vier de TCEAS-deskundigen het eens waren dat het een onverklaarbare beltoon

¹³¹ ibidem bijlage 45, rapport Van de Ven, sub 28, p. 48

¹³² ibidem bijlage 40 : rapport Peller, p.13, sub 4

¹³³ ibidem bijlage 39: rapport BEK TEK LLC, p.3, sub d

¹³⁴ ibidem bijlage 45: rapport Van de Ven, p. 52

vertoonde, die niet in de internationale standaards voorkomt.¹³⁵ Daar sluit zich nu dus een vijfde deskundige bij aan.

69. Ook spreekt Van de Ven over het verschijnsel dat er in de onderzochte gesprekken op meerdere momenten een totale afwezigheid van signaal optreedt. Zo schrijft hij sub VI van zijn conclusie dat met name het sub 32 onderzochte gesprek A-4-34 en het sub 2 onderzochte gesprek A-1-4 hiervan zeer sterke voorbeelden vormen:
- “In diverse onderzochte gesprekken is op meerdere momenten een totale afwezigheid van signaal waarneembaar. De sub 2, sub 30 en sub 32 van mijn onderzoeksbevindingen beschreven gesprekken vormen hiervan zeer sterke voorbeelden. Iedere wegval van signaal kan op zich een aanwijzing vormen voor een knip&plak moment in de opname. Definitieve uitspraken hierover kan ik echter niet doen zonder deze in de kopieopnamen waargenomen onregelmatigheden nader te hebben onderzocht op de originele gegevensdragers. Zolang men niet de beschikking heeft over het originele signaal zoals opgeslagen op Optical Disk of Spoelen Band blijft het namelijk onmogelijk definitief uitsluitsel te geven over de vraag of de afwezigheid van signaal een gevolg is van manipulatie of dat deze slechts een gevolg is van technische onvolkomenheden welke zijn opgetreden tijdens het tapproces dan wel het kopieerproces. Een objectieve vergelijking met het originele signaal is dan immers uitgesloten.”*¹³⁶

De laatste opmerking van Van de Ven klinkt wederom vertrouwd in de oren. BEK TEK LLC, Dickey en Beerends voerden dezelfde handicap in hun onderzoeksmateriaal aan om geen definitieve uitspraken te hoeven doen. Peller daarentegen bezat de meest authentieke kopieën van in ieder geval de A-1 gesprekken.

70. Het is opvallend dat Van de Ven desondanks ook het sub 2 door hem onderzochte gesprek A-1-4 een zeer sterk voorbeeld noemt van een totale wegval van het signaal in het gesprek.

Peller, die de meest authentieke kopieën van dit gesprek onderzocht, komt tot wel 79 observaties welke vragen oproepen over de authenticiteit van dit tapgesprek. In zijn conclusies benadrukt hij: *“1. The number of abnormal observations in this call, their type and diversity speaks for itself. 2. Even when ignoring all the unexplained click noises and “swoosh” noises, and after considering the length of the call, the number of peculiarities is very high. From my point of view, some of them have unquestionable meaning as to the call being a manipulated voice track cooked from speech fragments taken from different sources. 3. Some of the observations are so exceptional and obvious that the conclusion as to the authenticity of the call is essentially inevitable.”*¹³⁷

¹³⁵ ibidem bijlage 38: rapport Jacobs, d.d. 16 augustus 2010, p. 9

¹³⁶ ibidem bijlage 45: rapport Van de Ven, p. 52

¹³⁷ ibidem bijlage 40: rapport Peller, p. 25

Alhoewel deze observaties van Peller en Van de Ven niet zijn terug te vinden in de observaties van BEK TEK LLC, onderschrijft deze laatste wel de afwijkende beltoon en afwijkende ‘einde gesprek’-toon in dit gesprek

71. Van de Ven sub beschrijft sub 32 van zijn rapport gesprek A-4-34. Zowel BEK TEK LLC als Peller spreken wat betreft dit gesprek onafhankelijk van elkaar over een mogelijke aanwijzing voor manipulatie op 9:17.08 minuut na aanvang. BEK TEK LLC (---) observeert daar *“a loud transient sound that could be indicative of a record stop or start”*, Peller spreekt van een *“signal cut.”*¹³⁸ Van de Ven spreekt in zijn rapport over wel ongeveer twintig mogelijke knipmomenten in dit gesprek. Hij schrijft bijvoorbeeld: *“Opnieuw lijkt een stuk toegevoegd na 2 minuten 10.9 seconden.”*¹³⁹ Over precies hetzelfde moment in het gesprek schrijft Peller: *“At 2:10.814s~2.10.937s the signal is cut, but it does not seem that any part of the signal is missing(!). In addition, the other party’s pitch changes sharply from 139Hz to 103Hz, which is quite irregular. This could potentially be a trace of splicing.”*¹⁴⁰ Het is interessant dat Peller in deze waarneming wordt bevestigd door Van de Ven, die weliswaar met inferieur onderzoeksmateriaal werkte, maar desalniettemin op exact hetzelfde moment van het gesprek deze opvallende wegval van signaal waarneemt.

72. Eenzelfde sterk voorbeeld van het op meerdere momenten volledig terugvallen van het signaal vindt Van de Ven in het door hem sub 30 onderzochte gesprek A-3-24. Opvallend noemt hij de door hem geconstateerde knipmomenten rondom de voor het bewijs in de Kentucky-zaak relevante zinsnede *“to make him call”*. Hierin versterkt Van de Ven de conclusies van Peller ten aanzien van dit gesprek. Peller schrijft in zijn rapport: *“2. This call shows many discrepancies and anomalies with respect to signal continuity, pitch curve, etc. Some of these discrepancies are major, and create grace reservations for signal manipulation and splicing. 3. Clearly, some segments of the speech are non- continuous, and could be spliced from separate speech segments.”*¹⁴¹ Peller schrijft over het gespreksgedeelte *“to make him call”*: *“From approximately 10.30 minutes the other party says “and all, all you need is to locate (---?) him and make him call, that’s all?” and “B” answers “that’s all, that’s all, yeh, that’s all”. At the time point 10:36,703s, in the middle of the third time “B” says “that’s all”, there is a discrepancy in the signal, sounding as mild ‘click’ sound.”*¹⁴² Het blijft gezien deze eensgezinde conclusies van Peller en Van de Ven opmerkelijk waarom BEK TEK LLC in dit gesprek alleen maar de *“very distorted voices”* opmerkt en het onnatuurlijke einde van het gesprek.¹⁴³

¹³⁸ ibidem bijlage 37: rapport Jacobs, d.d. 15 november 2009, p. 13

¹³⁹ ibidem bijlage 45: rapport Van de Ven, sub 32

¹⁴⁰ ibidem bijlage 40: rapport Peller, p. 9, sub 5

¹⁴¹ ibidem bijlage 40: rapport Peller, p. 12 sub Conclusies 1 en 2

¹⁴² ibidem bijlage 40: rapport Peller, p. 12 sub 15).

¹⁴³ ibidem bijlage 39: rapport BEK TEK LLC, p. 6, sub 10 b en c

Wanneer we de uitkomsten van de deskundigen Dickey, Beerends en Van de Ven voegen bij die van de TCEAS-deskundigen, kunnen we dus concluderen dat de onderzoeken door zeven op het gebied van signaalanalyse en telecommunicatie deskundige onderzoekers een eensgezind beeld opleveren van twijfel bij vijf van de zes onderzochte gesprekken. Het zijn deze uitkomsten die indertijd niet bekend waren aan het hof.

Signaalanalyse versus auditief onderzoek

73. Het onderzoek door de TCEAS heeft dus belangrijke nieuwe feiten opgeleverd in vergelijking met het eerdere NFI-onderzoek door Broeders. Diens auditieve onderzoek van het gespreksmateriaal leidde immers slechts tot de conclusie: *“dat het door het NFI uitgevoerde (---) geen steun geeft aan de stelling dat deze opnamen op enigerlei wijze zijn gemanipuleerd, terwijl ook overigens geen indicaties zijn aangetroffen die steun geven aan de stelling dat er van manipulatie sprake zou zijn.”*

Deze uitkomst van het NFI verschilt in essentie van Jacobs’ op zich al vergaand afgezwakte conclusie van *“een mogelijk geval van manipulatie”* in minimaal twee van de zes onderzochte gesprekken, welke leidt tot *“enige grond voor twijfel bij de authenticiteit”* van deze gesprekken.

Wanneer we deze eindconclusie van Jacobs tot *“enige grond voor twijfel”* bij de authenticiteit van de gesprekken A-4-34 en A-1-5 aanvullen met de eensgezindheid van de TCEAS-deskundigen, BEK TEK LLC, Peller, Fransen en Rijnders over de beltonen in de gesprekken A-1-4 en A-4-34 en de onverklaarbare ‘einde gesprek’-tonen in de A-1-1 gesprekken, dan ontstaat zoals gezegd een dwingend beeld van twijfel bij vijf van de zes door de TCEAS-deskundigen onderzochte gesprekken. Deze uitkomsten worden niet tegengesproken door de eerdere uitkomsten van signaalanalytisch en telecommunicatie-onderzoek op de cassettebanden. Integendeel, voor wat betreft het gesprek A-4-34 komen de uitkomsten van Van de Ven over een onverklaarbare beltoon en het onverklaarbaar wegvallen van het signaal, ondanks de inferieure kwaliteit van zijn onderzoeksmateriaal, overeen met de uitkomst van de TCEAS-deskundigen.

De uitkomsten van BEK TEK LLC en Peller waarop Jacobs zich baseert, zijn een resultaat van eerst na het arrest van het hof verricht signaalanalytisch en telecommunicatief onderzoek op zo identiek mogelijke kopieën van de beweerdelijk originele opnamen. Het NFI onderzoek was indertijd beperkt gebleven tot auditief integriteits- en authenticiteitsonderzoek. Dit hield niet meer in dan het met een koptelefoon afluisteren door Broeders van de op audiobanden gekopieerde Koerdische, Turkse en Engelse gesprekken. Het rapport van Broeders van 22 december 200 beschrijft deze door hem gehanteerde onderzoeksmethode als volgt: *“Het huidige onderzoek is vooral gebaseerd op een auditieve en, voor zover relevant, de optische analyse, zoals omschreven in bijlage 2.”*¹⁴⁴ Jacobs definieert het onderzoek van Broeders als volgt: *“Het NFI-onderzoek omvatte luisteronderzoek, zoals gerapporteerd in hun verslag*

¹⁴⁴ ibidem bijlage 34: rapport Broeders, p.4 sub 2.1

5. *Van enig signaal-theoretisch onderzoek (zoals in PR) of onderzoek van telecom gegevens (zoals in FRR) is geen verslag gedaan.*" ¹⁴⁵

De na het arrest van het hof in opdracht van de TCEAS en eerder op verzoek van de verdediging verrichtte onderzoeken daarentegen zijn verricht door onderzoekers met deskundigheid op het gebied van telecommunicatie en digitale onderzoekstechnieken. Zo luidde de opdracht van Jacobs aan zijn deskundigen expliciet *"to investigate these audio files (---) using especially: signals analysis (---and---) telecom analysis."* ¹⁴⁶ Dit onderscheidt de nieuw verrichte onderzoeken wezenlijk van het eerder door het NFI verrichte onderzoek, dat zich had beperkt tot een louter auditief onderzoek.

74. Een simpel auditief onderzoek zoals indertijd verricht door Broeders is, zo is eerst na het wijzen van het arrest gebleken, een gezien de stand van de wetenschap veel te beperkte wijze van onderzoek naar de authenticiteit van opnamen van afgeluisterde telefoongesprekken. Een website van de CAE, Computer Audio Engineering, te Albuquerque, Mexico, beschrijft in 2003 een dergelijk auditief onderzoek als niet meer dan één van de methoden waarmee men gespreksmateriaal op authenticiteit onderzoekt. Het CAE geeft in bedoelde publicatie aan voor authenticiteitsonderzoek van audio-opnamen, naast auditief onderzoek gebruik te maken van diverse andere technische onderzoeksmethoden:

"Authenticity analysis is used to determine if a recording has simultaneous origins as the acoustic events it represents. Suspicious recordings may have their authenticity verified or negated by physical inspection, aural analysis, tape manufacture date verification, frequency, energy, amplitude and formant structure analysis, magnetic tape development, magnified visual inspection and photographic documentation of the results". ¹⁴⁷

De nieuw verrichte onderzoeken hebben alle gebruik gemaakt van de andere door het CAE genoemde onderzoekstechniek van signaalanalyse. Omdat de te onderzoeken gespreksfragmenten beweerdelijk afkomstig waren van telecommunicatie, hebben de onderzoekers naast een signaalanalytisch onderzoek ook telecomtechnisch onderzoek verricht op het ter beschikking staande materiaal.

75. In wetenschappelijke kringen wordt het auditief onderzoek zoals verricht door Broeders gezien als een inleiding tot een diepgaander signaal- en communicatie-analytisch onderzoek bij niet verklaarbare verschijnselen, zoals indertijd waarneembaar op de gespreksopnamen. Over de waarde en mogelijke resultaten van de diverse onderzoeksmethoden ter vaststelling van de authenticiteit van audio-opnamen schreef Van de Ven in zijn onderzoeksrapport van 27 juni 2004:

¹⁴⁵ ibidem bijlage 38 : rapport Jacobs, 16 augustus 2010, p. 10

¹⁴⁶ ibidem bijlage 37: rapport Jacobs d.d. 15 november 2009, p. 5

¹⁴⁷ **bijlage 48:** artikel © 2003 van de website van Computer Audio Engineering te Albuquerque, New Mexico (<http://caeaudio.com/forensicmethod.html>)

*“Het is langs de weg van het auditief onderzoek mogelijk zich een beeld van het te onderzoeken materiaal te vormen en vast te stellen of er vreemde verschijnselen zijn waar te nemen. Indien deze verschijnselen worden waargenomen, is een nader onderzoek op het signaal **noodzakelijk** (Signaal Analyse en Communicatie Analyse). Het auditief onderzoek is slechts een inleiding tot een diepgaander (signaal en communicatie analytisch) onderzoek. (---)*

*Een nader onderzoek op signalen is zeer wel mogelijk. Het gaat hier om een zogenaamd Signaal en Telecommunicatie Analytisch onderzoek. In een dergelijk onderzoek wordt niet gekeken naar de inhoud van het bericht, maar in feite naar het signaal waarmee het bericht is verzonden. In het bijzonder wordt gekeken naar de signaaleigenschappen, zoals deze bijvoorbeeld vastliggen in internationale telecommunicatie protocollen. Bij deze methode van onderzoek wordt gekeken of het signaal consistent is en of er geen afwijkingen waarneembaar zijn, waardoor het signaal voor wat betreft het overdragen van informatie onbruikbaar is geworden. Een dergelijk onderzoek kan zeer veel onthullen over de oorsprong van de informatie en ook, indien naar het originele signaal gekeken wordt, over de authenticiteit van de informatie zoals met dit signaal verzonden.*¹⁴⁸

76. Ondanks deze ook al in 2000 algemeen erkende wetenschappelijke inzichten heeft het onderzoek van Broeders zich indertijd beperkt tot een auditief onderzoek. In ieder geval heeft het NFI zich niet gewaagd aan een signaal- of telecommunicatie-analyse van de opnamen. Broeders' onderzoek beperkte zich, aldus zijn mededelingen ter zitting van het hof, tot een onderzoek naar de integriteit van de gesprekken *“of ze naar de vorm en inhoud overeen kwamen met de werkelijkheid”*¹⁴⁹ Omdat Broeders niet de Koerdische en Turkse taal beheerste waarin een groot deel van de onderzochte gesprekken verliep, maakte hij gebruik van een anoniem gebleven *“native speaker, die er naar geluisterd heeft”*. Deze ‘native speaker’ was op het hart gedrukt Broeders opmerkzaam te maken op afwijkingen in het verloop van de gesprekken.¹⁵⁰ Klikgeluiden die in veel onderzochte opnamen te horen waren en andere op het oor onverklaarbare afwijkingen, heeft Broeders niet verder onderzocht. De herkomst van de klikken heeft hij verder niet onderzocht, omdat ze hem niet in de oren klonken als ‘schakelklikken’.¹⁵¹ Hij liet het hof ter zitting weten: *“Indien een geluid niet is te traceren dan houdt het op, ik zou niet weten hoe ik dat verder moet onderzoeken.”*¹⁵² Op de vraag waarom geen technisch onderzoek op de opnamen was toegepast, antwoordde Broeders een aantal onderzoeken niet te hebben verricht omdat deze in *“in dit geval niet relevant, uitvoerbaar of aan de orde waren.”*¹⁵³ Op de vraag of hij bekend was met andere onderzoeksmethoden waarmee alsnog een verklaring kon worden gevonden voor de geconstateerde onregelmatigheden in de opnamen,

¹⁴⁸ ibidem bijlage 45: rapport Van de Ven, d.d. 27 juni 2004, p. 2

¹⁴⁹ **bijlage 49**: proces-verbaal van de terechtzitting d.d. 22 en 23 oktober 2001, verhoor Broeders, p. 33

¹⁵⁰ ibidem bijlage 49: verhoor Broeders, pp. 38 en 42

¹⁵¹ ibidem bijlage 49: verhoor Broeders, pp. 36 en 39 en 40

¹⁵² ibidem bijlage 49: verhoor Broeders, p. 40, antwoord op vraag 84

¹⁵³ ibidem bijlage 49: verhoor Broeders, p. 42

antwoordde Broeders ter zitting ontkennend.¹⁵⁴ In een rapport van 18 juni 2002 reageerde Broeders afwijzend op een brief van de door de verdediging toen geraadpleegde deskundige J.W.M van de Ven, die op basis van een analyse van enkele gesprekken op de kopiebanden, tot de aanbeveling kwam *“een onderzoek op poten te zetten dat is gebaseerd op telecommunicatiesignalen”*.¹⁵⁵ Broeders beantwoordde deze aanbeveling in zijn rapport met de opmerking geen reden te zien andere onderzoeksmethoden te hanteren dan die waarop zijn eerste rapport van 2000 was gebaseerd. Hij ging hierbij zelfs zover de door de deskundigen van de verdediging voorgestelde onderzoeksmethode van signaalanalyse weg te zetten als *“onduidelijk”* en *“onsystematisch”*. Hij tekende daarbij aan zichzelf de persoon *“bij uitstek”* te achten om deze vraag te beantwoorden.¹⁵⁶

De aanname van het hof dat Broeders voldoende deskundig was om een afdoend onderzoek te verrichten naar manipulatie van de voor het bewijs gebruikte gespreksopnamen, baseerde het hof met name op dit laatste rapport van Broeders.¹⁵⁷ Het is deze aanname die het hof ten grondslag heeft gelegd aan zijn oordeel de voor het bewijs gebruikte tapgesprekken betrouwbaar te achten. Dit oordeel was bij uitsluiting gebaseerd op Broeders' conclusie dat niet van manipulatie was gebleken.

Een novum?

77. Zelfs gemeten naar Jacobs' ten onrechte teveel afgezwakte conclusie heeft het onderzoek door de TCEAS belangrijke nieuwe feiten opgeleverd in vergelijking met het eerdere NFI-onderzoek door Broeders. Diens auditieve onderzoek van het gespreksmateriaal leidde immers slechts tot de conclusie:
“dat het door het NFI uitgevoerde (---) geen steun geeft aan de stelling dat deze opnamen op enigerlei wijze zijn gemanipuleerd, terwijl ook overigens geen indicaties zijn aangetroffen die steun geven aan de stelling dat er van manipulatie sprake zou zijn”.

Deze uitkomst verschilt in essentie van Jacobs' conclusie van *“een mogelijk geval van manipulatie”* in minimaal twee van de zes onderzochte gesprekken, welke leidt tot *“enige grond voor twijfel bij de authenticiteit”* van deze gesprekken. De uitkomsten van Broeders zijn in veel verdergaande tegenspraak met de resultaten van de TCEAS-deskundigen wanneer we afgaan op hun directe bevindingen zoals deze rechtstreeks uit hun rapportages blijken.

78. Het gaat hier om nieuw gebleken feiten in de zin van art. 457 lid 2 Sv en niet om een gewijzigd inzicht van deskundigen op grond van aan het hof indertijd reeds bekende feiten. Zoals uw Raad uitmaakte in NJ 2001/564 (uitspraak d.d. 26 juni 2001) en NJ 2009/44 (uitspraak d.d. 7 oktober 2008) kan een mening of gevolgtrekking van een deskundige slechts dan als een novum gelden in de zin van art. 457 lid 2 Sv, indien

¹⁵⁴ ibidem bijlage 49: verhoor Broeders, pp. 41 en 42, beantwoording van de vragen 118 en 130-132

¹⁵⁵ **bijlage 50**: brief Van de Ven, d.d. 5 juni 2002, p.2

¹⁵⁶ **bijlage 51**: rapport van Dr. A.P.A. Broeders, d.d. 18 juni 2002, pp. 2-5

¹⁵⁷ het arrest, rov. 10.2, p. 20

deze deskundige uitgaat van feiten en/of omstandigheden van feitelijke aard welke niet bekend waren dan wel niet geacht kunnen worden bekend te zijn geweest aan de rechter die de uitspraak waarvan herziening wordt gevraagd, heeft gewezen. Op deze regel is slechts onder bijzondere omstandigheden een uitzondering mogelijk.

In uw uitspraak van 26 juni 2001 werd deze bijzondere omstandigheid gevonden in het feit dat het door de deskundige gegeven oordeel in rechtstreeks verband stond met de bewezenverklaring, in die zin dat het niet anders kon dan dat *“het hof (--het oordeel van de deskundige--) bij de beoordeling van de overtuigende kracht van de gebezigde bewijsmiddelen in aanmerking (--had--) genomen”*.

In uw oordeel van 7 oktober 2008 vond uw Raad deze bijzondere omstandigheid in het gegeven dat het nieuwe deskundigenoordeel in herziening was gebaseerd op (in het dossier reeds aanwezige) feiten voor het interpreteren waarvan *“specialistische”* kennis was vereist waarover het hof indertijd niet beschikte.

79. De nieuw verrichte analyses en de uitlatingen van vakdeskundigen als Computer Audio Engineering te Albuquerque in 2003 en Van de Ven in 2004 maken duidelijk dat het hof indertijd is afgegaan op de bevindingen van een onderzoek dat zelfs toen al volgens in deskundige kring algemeen aanvaarde inzichten als te beperkt moest worden aangemerkt. Advocaat-generaal mr. Wortel bij uw Raad spreekt in een dergelijk geval niet van een gewijzigd inzicht van deskundigen, maar van het achterhalen van onjuiste gegevens (zie zijn conclusie bij uw uitspraak in de Puttense moordzaak, NJ 2001/564). In casu is het wat betreft de opnieuw plaatsgevonden onderzoeken beter te spreken van het met behulp van door het hof toen niet bekende onderzoeksmethoden alsnog achterhalen van nieuwe feiten. Over de toen al bestaande en wetenschappelijk erkende methoden van signaal- en telecommunicatie-analyse is het hof indertijd niet dan wel onvoldoende voorgelicht door de deskundige van het NFI, Broeders, op wiens oordeel het hof bij uitsluiting is afgegaan. Broeders noemde zichzelf tegenover het hof bij uitstek de deskundige die het hof kon voorlichten over de voor het manipulatieonderzoek noodzakelijke methoden en technieken. Zijn auditieve onderzoeksmethode bood voldoende basis, zo lichtte Broeders het hof voor, om te kunnen concluderen dat de in de opnamen geconstateerde onregelmatigheden geen steun geven aan de stelling dat deze op enigerlei wijze waren gemanipuleerd. Hij antwoordde het hof niet te weten hoe de niet te traceren (klik)geluiden verder te moeten onderzoeken. Deze visie maakte het hof tot de zijne, hetgeen impliceerde dat het hof niet over die onderzoeksmethoden heeft kunnen beschikken, welke thans tot een andere uitkomst hebben geleid. Er is in casu dus sprake van conclusies van deskundigen op grond van nieuwe feiten en omstandigheden die zij hebben kunnen detecteren met behulp van andere, meer geavanceerde methoden van onderzoek dan waar het hof indertijd kennis van had. Volgens uw uitspraken van 26 juni 2001 en 7 oktober 2008 is in een dergelijk geval sprake van een ‘novum’ in de zin van artikel 457 lid 2 Sv.
80. Daarnaast is er nog een andere reden om in de onderhavige zaak te spreken van een ‘novum’ in de zin van artikel 457 lid 2 Sv. In uw uitspraak van 26 juni 2001 (NJ 2001/564) geeft uw Raad nog een andere bijzondere omstandigheid waarin het oordeel van deskundigen sec kan worden aangemerkt als een novum in de hiervoor

bedoelde zin. Dit is het geval, aldus uw Raad, indien het door een deskundige in een strafzaak gegeven oordeel in rechtstreeks verband staat met de bewezenverklaring, in die zin dat het niet anders kan dan dat “*het hof* (het oordeel van de deskundige) *bij de beoordeling van de overtuigende kracht van de gebezigde bewijsmiddelen in aanmerking heeft genomen*”. Hiervan is in de onderhavige zaak onmiskenbaar sprake. Het hof noemt de afgeluisterde telefoongesprekken de belangrijkste bewijsmiddelen (arrest sub rov 10.3.1). Het bewijs steunt op in totaal 148 tapgesprekken. Volgens het hof zelf (arrest sub rov 10.3.5) bestaat het zijn veroordeling ten grondslag gelegde bewijs voor 90 procent uit deze tapgesprekken.

Nieuw onderzoek van A-1 gesprekken: een novum?

81. Zo heeft het hof de tapverslagen van de gespreksopnamen A-1-1, A-1-3, A-1-4 en A-1-5 gebruikt als essentiële bouwstenen voor het bewijs van feit 1: de moord op Öge in Istanbul. Deze tapverslagen worden niet alleen als bewijsmiddelen in het arrest opgenomen, maar tevens expliciet genoemd door het hof in zijn bewijsoverweging sub 10.6.1.¹⁵⁸ Uit deze telefoongesprekken na de moord op Öge blijkt aldus het hof van de betrokkenheid van verzoeker bij die moord.

Het eindverslag van de technische commissie van de TCEAS concludeerde over gesprek A-1-5: “*In het gesprek a1-5 constateert eerst de ene, en in tweede instantie ook de tweede, audio expert een mogelijk geval van manipulatie.*”¹⁵⁹

Daarnaast waren volgens Jacobs’ eindrapport de TCEAS-deskundigen het ook eens over de beltoon in het gesprek A-1-4. Dit gesprek liet een beltoon zien die alleen voorkomt in een aantal Afrikaanse landen, terwijl het gesprek vanuit Nederland werd gevoerd met een persoon die zich gezien de inhoud van het gesprek in Turkije bevond op het moment van het gesprek.

De gesprekken A-1-1, A-1-3 en A-1-5 toonden bovendien voor alle TCEAS-deskundigen technisch voor het Nederlandse telefonienet onverklaarbare ‘einde gesprek’-tonen, terwijl in gesprek A-1-4 zonder technisch verklaarbare reden een dergelijke ‘einde gesprek’-toon juist ontbrak. Al deze A-1 gesprekken toonden technisch onverklaarbare frequenties, cadansen en verschillen in ‘einde gesprek’-tonen, hetgeen door de Amerikaanse deskundige BEK TEK LLC werd gekwalificeerd als een dwingend argument voor het vermoeden van manipulatie.

82. Gesprek A-1-5, gevoerd op 10 november 1997 te 11.51 uur, is in 2000 niet onderzocht door Broeders.¹⁶⁰ Hetzelfde geldt voor gesprek A-1-3, gevoerd op 9 november 1997 te 21.59 uur. Ook dit gesprek komt niet voor op de lijst van door Broeders onderzochte gesprekken. En ook tapgesprek A-1-1, beweerdelijk gevoerd op 9 november 1997 te 17.16 uur, vormde geen object van onderzoek door Broeders in 2000. De onderzoeksresultaten van Peller en BEK TEK LLC met betrekking tot

¹⁵⁸ het arrest, p.28, dossier 1/Feit 1 “Öge zaak”

¹⁵⁹ ibidem bijlage 38, rapport Jacobs, d.d. 16 augustus 2010, p. 9, sub (ii)

¹⁶⁰ ibidem bijlage 38: rapport Jacobs, d.d. 16 augustus 2010, p. 10, sub (b)

deze gesprekken A-1-5, A-1-3 en A-1-1 kunnen dus *sec als novum* worden aangemerkt in de zin van artikel 457 lid 2 Sv.

Gesprek A-1-4 daarentegen werd wel eerder door Broeders onderzocht in 2000. De conclusie van het auditieve onderzoek van Broeders was dat de gehoorde klikgeluiden “*geen steun geven aan de stelling dat er sprake is van manipulatie van de opname*”. Volgens Broeders zouden een aantal klikgeluiden aaneen wijzen op het schudden van de telefoon ter controle van de batterij.¹⁶¹

De vondst door de TCEAS-deskundigen in deze gespreksopname van een beltoon die niet overeenkomt met de ITU standaard van het land waar naartoe werd gebeld, was Broeders niet opgevallen in zijn onderzoek. Hetzelfde geldt voor het in relatie tot de andere gesprekken op de spoelenband onverklaarbaar ontbreken van een ‘einde gesprek’-toon in het gesprek volgens de TCEAS-deskundigen. Dit had Broeders ook niet kunnen opvallen, omdat deze afwijkingen alleen maar te detecteren zijn met de door hem niet toegepaste technieken van telecom-technische en signaalanalyse. Door de TCEAS-deskundigen zijn in deze gespreksopname dus met behulp van de hen ter beschikking staande onderzoeksmethoden onregelmatigheden ontdekt, waarvan het hof op basis van het onderzoek van Broeders geen kennis heeft kunnen nemen. Het hof is met uitsluiting van de mening van andere deskundigen ter zake, afgegaan op Broeders’ mededeling dat er geen andere onderzoeksmethoden bestonden dan de door hem gehanteerde, om tot meer geavanceerde onderzoeksresultaten te komen. Het hof beschikte zelf niet over de kennis en methodieken om deze feiten uit de voor het bewijs gebruikte gespreksopnamen te lezen. De onverklaarbare beltoon en afwezigheid van een ‘einde gesprek’-toon in gesprek A-1-4 betreffen dus nieuwe gegevens van feitelijke aard, welke niet bekend waren aan het hof ten tijde van het wijzen van het arrest.

Waren deze nieuwe onderzoeksgegevens in deze vier A-1-1 gesprekken destijds bekend geweest aan het hof, dan had het in ieder geval deze tapgesprekken als zijnde door verzoeker gevoerde telefoongesprekken van het bewijs moeten uitsluiten. In samenhang met andere nieuw gebleken feiten waarop hieronder sub Öge-zaak zal worden ingegaan, had het hof dan geen andere keuze gehad dan verzoeker van de moord op Öge vrij te spreken.

Nieuw onderzoek van gesprek A-4-34: een novum?

83. Over het gesprek A-3-34 concludeert Jacobs letterlijk :
“ *In gesprek a4-34 constateren beide audio experts een mogelijk geval van manipulatie, zie Figuur 6 en de conclusie in JR. Bovendien blijkt de beltoon van a4-34 niet in de internationale standaards voor te komen.* ” ¹⁶² Jacobs voegt daaraan toe dat ook dit gesprek niet eerder werd onderzocht door Broeders. ¹⁶³

¹⁶¹ ibidem bijlage 34: rapport Broeders, d.d. 22 december 2000, sub 11, de pp. 6 en 16

¹⁶² ibidem bijlage 38: rapport Jacobs, d.d. 16 augustus 2010, p. 9, sub (i)

¹⁶³ ibidem bijlage 38: rapport Jacobs, d.d. 16 augustus 2010, p. 10 sub (c)

Dat dit gesprek niet door Broeders is onderzocht, klopt niet. Weliswaar was deze gespreksopname geen onderwerp van onderzoek door het NFI in 2000. Tijdens de behandeling van de zaak in hoger beroep heeft Broeders echter op verzoek van de Advocaat-generaal nog een extra rapport uitgebracht over dit gesprek. Broeders werd verzocht dit gesprek alsnog te onderzoeken vanwege het verweer van de verdediging dat in dit gesprek uit eerder niet door de taptolken vertaalde delen zou blijken, dat beide gesprekspartners zich in Istanbul moesten bevinden ten tijde van het gesprek. Dit was in strijd met de overige gegevens in het dossier, waaruit naar voren kwam dat verzoeker dit gesprek vanuit Nederland voerde. Verzoeker had Turkije definitief in 1993 verlaten. De verdediging noemde indertijd de tegenstrijdigheid in de inhoud van het gesprek en de beweerdelijke plaats van tappen een aanwijzing van de vermoede manipulatie van dit gesprek. Een verblijf van beide gesprekspartners in Istanbul zou immers een bewijs kunnen vormen van het invoegen van oude Turkse archiefgesprekken in latere beweerdelijk Nederlandse opnamen.

Een auditieve analyse van dit in de Turkse taal gevoerde gesprek, leverde geen indicatie op die op enigerlei vorm van manipulatie of montage wees, zo luidde Broeders' conclusie in 2002 voor het hof.¹⁶⁴

Waren de nieuwe onderzoeksgegevens van de TCEAS-deskundigen met betrekking tot dit gesprek A-3-34 destijds bekend geweest aan het hof, dan had het ook dit tapgesprek als zijnde vermoedelijk niet origineel en niet door verzoeker op de door het dossier gepretendeerde tijdstip gevoerd, van het bewijs moeten uitsluiten. In samenhang met andere nieuw gebleken feiten waarop hieronder sub Gijzelingszaak Mehmet Celik nader zal worden ingegaan, had het hof dan geen andere keuze gehad dan verzoeker van deze ten laste gelegde gijzeling vrij te spreken.

84. De nieuwe onderzoeksgegevens zouden bovendien niet alleen hebben moeten leiden tot een vrijspraak van verzoeker voor de moord op Öge en de gijzeling van Mehmet Celik. In samenhang met de onderzoeksresultaten van PriceWaterhouseCoopers uit 2003, hadden deze nieuwe feiten tot een algehele niet-ontvankelijkheidsverklaring van het openbaar ministerie moeten leiden ofwel tot een vrijspraak van verzoeker voor alle ten laste gelegde feiten. Het ten bewijze van alle ten laste gelegde feiten gepresenteerde materiaal steunde immers volgens het hof zelf voor meer dan 90 procent op in Nederlandse vertaling in tapverbalen neergelegde beweerdelijk van verzoeker in Nederland afgeluisterde telefoongesprekken. Het onderzoek van PriceWaterhouseCoopers maakt duidelijk dat de Nederlandse tapkamers ernstige veiligheidshiaten vertoonden ten tijde van de registratie van de beweerdelijk door verzoeker gevoerde telefoongesprekken. Dit betekent dat er technisch in ieder geval garanties ontbraken dat datgene dat werd afgeluisterd gelijk was aan dat wat werd opgeslagen en later aan de rechter als bewijs gepresenteerd. Het signaalanalytische onderzoek van de TCEAS-deskundigen heeft thans ten minste twijfel gezaaid over de authenticiteit van twee van de zes, dat wil zeggen 30 procent van de onderzochte

¹⁶⁴ ibidem bijlage 34: rapport Broeders, d.d. 10 april 2002, pp. 1 en 2

gesprekken. Een meer nauwgezette analyse van de onderliggende onderzoeksrapportages van de TCEAS laat echter een veel alarmerender beeld zien. De deskundigen zijn eensgezind over onverklaarbare bel- en 'einde gesprek'-tonen en andere technisch onverklaarbare afwijkingen bij vijf van de zes onderzochte gesprekken. Dit levert een ernstig vermoeden op van manipulatie van 83,3 procent van de onderzochte gesprekken. Op zich zou dit voor het hof, ware het indertijd bekend geweest met deze nieuwe onderzoeksgegevens, hebben moeten leiden tot een omvattende niet-ontvankelijkheidsverklaring van het openbaar ministerie. Het aan de rechter presenteren van beweerdelijk originele telefoongesprekken, waarin tevoren is geknipt en geplakt om een bepaalde schijn te wekken, kan niet anders worden gezien dan als opzettelijke misleiding van de rechter. Een dergelijke misleiding moet flagrant in strijd worden geacht met de in acht te nemen beginselen van behoorlijke procesvoering. Dit raakt direct het recht op vervolging, zelfs al zou de manipulatie maar één van de tot het bewijs gepresenteerde tapgesprekken hebben betroffen. Een dergelijke manipulatie infecteert immers alle andere ingebrachte tapverbalen tot onrechtmatig verkregen en onbetrouwbaar bewijs. En dit tapmateriaal vormde meer dan 90 procent van het aan de rechter voorgelegde bewijsmateriaal.

De feiten zoals deze thans kenbaar zijn geworden op grond van de in opdracht van de TCEAS verrichte onderzoeken vormen, in combinatie met de onderzoeksresultaten van PriceWaterhouseCoopers, op zich reeds een meer dan ernstig vermoeden dat in het geval deze gegevens indertijd aan het hof bekend zouden zijn geweest, dit zonder meer tot een niet-ontvankelijkheidsverklaring van het Openbaar Ministerie had geleid dan wel tot vrijspraak van verzoeker van alle hem ten laste gelegde feiten wegens bewijsuitsluiting van het met behulp van de gewraakte methode vergaarde bewijs. De recente onthullingen over de politieke achtergrond van de strafzaak tegen verzoeker en de wijze waarop deze in elkaar is gezet o.a. door het afgeven aan Nederland van in Turkije vervaardigd vervalst bewijsmateriaal, vormen nieuw opgekomen feiten welke dit vermoeden slechts kunnen versterken.

IV. De afzonderlijke zaken

85. Voorts zijn ook in de afzonderlijke zaken waarvoor het hof verzoeker heeft veroordeeld nieuwe feiten opgekomen welke niet anders kunnen worden aangemerkt dan als nieuwe feitelijke omstandigheden welke op zichzelf danwel in samenhang met de nieuwe sub II en III gememoreerde feiten en resultaten van deskundigenonderzoek per zaak tot een vrijspraak hadden moeten leiden, waren zij indertijd aan het hof bekend geweest. Voor een goed begrip van de nieuwe feiten voor de bewijsconstructies van de afzonderlijke zaken zij nogmaals benadrukt dat het bewijs van de afzonderlijke zaken voor 90 procent op telefoontaps berust. Deze taps bevatten Nederlandse veelal samengevatte vertalingen van Turkse, Koerdische en Engelse telefoongesprekken welke door verzoeker vanuit Nederland zouden zijn gevoerd. Aan verzoeker is tot op heden niet alleen daadwerkelijk toegang tot de originele gegevensdragers van de voor het bewijs gebruikte telefoongesprekken

geweigerd. Aan verzoeker is ondanks diverse verzoeken hiertoe in de strafprocedure evenmin ooit toegestaan de taptolken te horen, die de beweerdelijk afgeluisterde gesprekken hebben samengevat en vertaald. Hun namen en identiteit zijn tot op heden voor hem verborgen gehouden. Het hof spreekt in navolging van de deskundige Broeders van ‘functionele’ vertalingen. Verzoeker heeft het hof indertijd met voorbeelden aangetoond dat de vertalingen en samenvattingen van de anonieme taptolken wemelden van de fouten in zijn nadeel. De vertaling van “*to make him call*” in “*hem koud maken*” mag hiervan wel één van de fraaiste voorbeelden worden genoemd. Dit verweer van verzoeker is indertijd door het hof verworpen onder verwijzing naar de NFI-deskundige Broeders, die de vertalingen door de anonieme taptolken ‘functioneel’ correct achtte, gemeten aan het criterium ‘*fitness for purpose*’. Dit criterium van Broeders heeft het hof “tot het zijne gemaakt” in zijn beoordeling van de zaak.¹⁶⁵ Daarnaast bestaan de bewijsconstructies van de afzonderlijk bewezen verklaarde feiten ieder op zich weer uit interpretaties door het hof van hetgeen volgens deze vertaalde samenvattingen door verzoeker zou zijn gezegd. Zo legt het hof in de bewijsconstructie van de ‘Kentucky-zaak’ gesprekken over auto’s uit als gesprekken over personen die in opdracht van verzoeker zouden moeten worden vermoord.¹⁶⁶ Het volgens de anonieme tolken door verzoeker in een gesprek gebruikt woord ‘*klaren*’, kan volgens het hof in de bewijsconstructie van de ‘Marsil zaak’ niet anders worden verstaan dan als ‘*liquideren*’.¹⁶⁷ De bewijsconstructie van het hof bestaat uit een soort van drietrapsraket: 1. interpretaties van 2. samenvattingen van vertalingen door anonieme taptolken van 3. beweerdelijk door verzoeker in het Turkse, Koerdische en Engelse gevoerde gesprekken. En de laatste twee stappen van deze drietrapsraket worden in het arrest gelegitimeerd met een verwijzing naar de deskundige Broeders, die niet alleen de audio-opnamen op manipulatie had onderzocht, maar ook een aantal vertalingen uit het dossier had gecontroleerd. Vermelding verdient in dit verband dat Broeders zelf alleen de Engelse taal machtig was en niet de Turkse en/of Koerdische taal waarin het merendeel van de voor het bewijs gebruikte gesprekken werden gevoerd.

De Öge-zaak, feit 1/dossier 1

86. Het belangrijkste feit waarvoor Baybasin in Nederland tot levenslange gevangenisstraf is veroordeeld, betreft *de moord in Turkije op een zekere Öge*. Verzoeker zou daartoe – volgens de door het Gerechtshof ’s-Hertogenbosch gevolgde bewijsvoering op basis van de samenvattingen van de telefoongesprekken – vanuit Nederland telefonisch opdracht hebben verstrekt aan de zich toen in Turkije bevindende Yavuz Yavuztürk en Nuri Korkut. Het motief van de moord zou volgens het OM zijn gelegen in een drugskwestie. De TCEAS concludeert in haar eindrapport dat op deze zaak het oordeel van levenslang moet zijn gebaseerd. De TCEAS staat in haar rapport stil bij het opvallende novum in deze zaak, dat van deze twee personen aan wie volgens het hof de opdracht tot moord door verzoeker zou zijn verstrekt, Yavuz Yavuztürk in 2004 conform de eis van de OvJ door de Turkse

¹⁶⁵ het arrest, rov. 10.3.10 en 10.3.11

¹⁶⁶ het arrest, rov. 10.6.2

¹⁶⁷ het arrest, Aanvulling Bewijsmiddelen, rov 7.8

rechter is vrijgesproken van enigerlei betrokkenheid bij de moord en de ander, Nuri Korkut, ter zake nooit als verdachte is aangemerkt geweest in Turkije. *“Het is de TCEAS niet ontgaan dat de (Turkse) vrijspraak resp. het uitblijven van vervolging in Turkije jegens de twee in het veroordelend arrest genoemde medeplegers in de Öge-zaak, vragen oproept rond de moord in de theetuin.”*, aldus het rapport.¹⁶⁸

87. De veroordeling in deze zaak luidt bewezenverklaring van het op 9 november 1997 in Istanbul tezamen en in vereniging met anderen, opzettelijk en met voorbedachte rade van het leven beroven van Sadik Suleyman Öge. Verzoeker zou volgens de bewijsconstructie van het hof vóór deze moord vanuit Nederland telefonische instructies met betrekking tot de moord hebben gegeven aan ene Yavuz, de hiervoor genoemde Yavuz Yavuztürk en Nuri Korkut. *“Verdachte had voor de moord telefonisch contact met Yavuz en Nuri Korkut”*, aldus het arrest. En: *“Daaruit blijkt dat verdachte opdrachten met betrekking tot de moord geeft, indirect de personen die uiteindelijk de opdracht moesten uitvoeren, aanstuurt en de gang van zaken daaromheen dirigeert.”*¹⁶⁹ Volgens het hof werd verzoeker na de moord ook op de hoogte gehouden van de opdracht. Het arrest noteert in dezelfde bewijsoverweging: *“Als blijkt dat Öge op 9 november 1997 ’s middags om 16.25 in een theetuin in Istanbul wordt vermoord, wordt verdachte kort daarna, om 17.16 uur, door Yavuz gebeld dat de ‘opdracht’ in de tuin was uitgevoerd, waarop verdachte verheugd reageert (tapgesprek A-1-1)”*. In tapgesprek A-1-3 zou verzoeker volgens het hof opdracht geven dat over deze zaak niet mag worden gesproken. En uit het tapgesprek A-1-4 leidt het hof af dat er details over de moord worden uitgewisseld met verzoeker. In gesprek A-1-5 worden in de interpretatie van het hof details over de liquidatie besproken, zoals *“dat het contract op de werkplaats was.”* De bewijsoverweging eindigt met de woorden: *“Het hof is van oordeel dat tussen verdachte, die in Nederland verbleef, en Yavuz, Nuri Korkut en de pleger van het feit, een zeer nauwe samenwerking heeft bestaan, die op niets anders dan de dood van Sadik Suleyman Öge gericht kon zijn. Verdachte moet dan ook als mededader worden aangemerkt en daaraan doet niet af dat verdachte bij de moord niet lijfelijk aanwezig was.”*¹⁷⁰

Het hof leidt verzoekers betrokkenheid bij deze moord bij uitsluiting af uit het tijdstip en de inhoud van de 23 A-1 telefoongesprekken, welke staan opgesomd als bewijsmiddelen van het arrest. Hierbij noemt het hof de tapgesprekken als essentiële bouwstenen voor deze bewijsconstructie.

De A-1 gesprekken

88. Deze door het hof expliciet aan de bewijsconstructie ten grondslag gelegde tapgesprekken A-1-1, A-1-3, A-1-4 en A-1-5 zijn alle opnieuw onderzocht door de TCEAS-deskundigen. De zwakst geformuleerde uitkomst beperkte zich tot *“enige grond voor twijfel”* bij de authenticiteit van gesprek A-1-5. Ofwel zoals het

¹⁶⁸ ibidem bijlage 36: rapport Buruma, d.d. 3 januari 2011 p. 19 sub 7.5

¹⁶⁹ het arrest, sub rov 10.6.1

¹⁷⁰ het arrest, sub rov 10.6.1

eindverslag van de technische commissie schreef: *“In het gesprek al-5 constateert eerst de ene, en in tweede instantie ook de tweede, audio expert een mogelijk geval van manipulatie.”*¹⁷¹

Zoals eerder besproken kwam Jacobs tot deze afgezwakte conclusie door het wegstrepen van de bevindingen van de Israëlsche deskundige Peller tegen die van de Amerikaanse deskundige die voor wat betreft de A-1 gesprekken met onderzoeksmateriaal van veel mindere kwaliteit moest werken. De laatste gaf dan ook expliciet aan zonder toegang tot de originele gegevensdragers geen sluitende conclusies uit het hem ter beschikking gestelde materiaal te kunnen trekken. Peller daarentegen die betere kopieën van de A-1 gesprekken had gevraagd en gekregen, vond een groot aantal alarmerende ‘onverklaarbare’ afwijkingen in de tapgesprekken, die manipulatie aannemelijk maakten.

In het gesprek A-1-5 waarin beide deskundigen het dus eens waren over één geval van manipulatie, vond Peller wel 28 andere verontrustende afwijkingen. Zijn conclusie ten aanzien van dit gesprek was dan ook: *“The number of findings, their nature and diversity makes it realistic that the call was actually “cooked” by slicing segments from more than one call (---) by overlaying the slicing ends and occasionally adding some artificial noise to blur the splicing points.”*¹⁷²

Bij het gesprek A-1-1, slechts twee minuten lang, plaatst Peller 11 serieuze kanttekeningen. Peller schrijft in zijn conclusie bij dit gesprek: *“This call shows many discrepancies and anomalies with respect to standard telecom signalling, date of recording, SNR, etc. Some of these discrepancies are major, and create grave reservations for signal manipulation”.*

En: *“Some findings doubt whether the call destination was indeed a Dutch telephone and the date of the recording was 1997.”*¹⁷³ Zoals hiervoor besproken, nam Peller, evenals de deskundige Van de Ven vóór hem, in dit gesprek ‘overspraak’ waar. Overspraak is volgens beide deskundigen niet te rijmen met het feit dat dit gesprek in 1997 door een Nederlandse tapkamer is afgeluisterd, zoals het dossier pretendeert.

Ten aanzien van gesprek A-1-3 concludeert Peller:

*“The number of findings, their nature and diversity put a heavy concern whether the call was not “cooked” by slicing segments from more than one (and possible more than two) calls, while overlaying the slicing points (to blur the gluing points) and possible adding some artificial noise to cover splicing marks.”*¹⁷⁴

En het gesprek A-1-4 noopt Peller zelfs tot 79 beargumenteerde observaties van onregelmatigheden in het materiaal. Conclusie: *“1. The number of abnormal observations in this call, their type and diversity speaks for itself. (---) 3. Some of*

¹⁷¹ ibidem bijlage 38: rapport Jacobs, d.d. 16 augustus 2010, p. 9

¹⁷² ibidem bijlage 40: rapport Peller, d.d. september-oktober 2009, p. 28 sub Conclusion 4

¹⁷³ ibidem bijlage 40: rapport Shlomo Peller, d.d. september-oktober 2009, pp. 14 en 15 sub Conclusions

¹⁷⁴ ibidem bijlage 40: rapport Peller, d.d. september-oktober 2009, pp. 17 en 18 sub Conclusions

the observations are so exceptional and obvious that the conclusion as to the authenticity of the call is essentially inevitable." ¹⁷⁵

89. Volgens Jacobs' eindrapport sloten alle andere TCEAS-deskundigen zich bovendien aan bij Pellers observatie van de 'onverklaarbare' beltoon die voorafgaat aan dit gesprek A-1-4. Het betreft een beltoon die alleen voorkomt in een aantal Afrikaanse landen, terwijl het gesprek door verzoeker vanuit Nederland zou zijn gevoerd met een persoon, een die zich gezien de inhoud van het gesprek in Turkije bevond op het moment van het gesprek. De inhoud van het gesprek zoals weergegeven in het door het hof voor het bewijs gebruikte tapverslag, laat zien dat het hier een uitgaand gesprek met de Turkse persoon Kenan Saritas betreft. Deze Saritas legt in het gesprek uit *"a.s. woensdag weer voor de militaire rechtbank te moeten verschijnen"* omdat *"hij in dienst moet, maar zich probeert af te laten keuren"* en op dat moment *"op zijn paspoort te wachten"*, waarna hij zal vertrekken naar Oostenrijk.¹⁷⁶ Deze gespreksinhoud kan niet anders worden uitgelegd dan dat de Turk Kenan Saritas zich ten tijde van dit gesprek A-1-4 in Turkije bevindt. Dit spoort niet met de beltoon waarmee het gesprek aanvangt. Deze komt volgens de TCEAS-deskundigen niet overeen met de ITU standaard beltoon van Turkije, maar met die van enkele exotische Afrikaanse landen.

Bovendien waren de vier geraadpleegde TCEAS-deskundigen het er over eens dat alle onderzochte A-1 gesprekken technisch onverklaarbare frequenties, cadansen en verschillen in hun 'einde gesprek'-tonen lieten horen. De 'einde gesprek'-tonen uit de gesprekken A-1-1, A-1-3 en A-1-5 kwamen niet overeen met de Nederlandse standaard voor deze tonen, terwijl een dergelijke toon in gesprek A-1-4 zonder technisch verklaarbare reden überhaupt ontbrak.

90. Zoals hiervoor besproken werden de gesprekken A-1-1, A-1-3 en A-1-5 niet eerder onderzocht door het NFI. De onderzoeksresultaten van Peller en BEK TEK LLC met betrekking tot deze gesprekken A-1-5, A-1-3 en A-1-1 kunnen dus als novum worden aangemerkt in de zin van artikel 457 lid 2 Sv.

Dit ligt anders voor gesprek A-1-4. Dit gesprek is wel eerder onderzocht door Broeders van het NFI. De in dit gesprek 'nieuw' gevonden onregelmatigheden zoals de onverklaarbare beltoon en afwezigheid 'einde gesprek'-toon, moeten echter worden gezien als nieuwe gegevens van feitelijke aard, welke indertijd niet bekend waren aan het hof.

Het novum van de Turkse vrijspraak

91. De gebreken in de voor het bewijs van deze zaak gebruikte telefoontaps staan, zo blijkt ook uit de opmerkingen van de TCEAS in haar eindrapport, niet op zich. Uit het in deze Öge-zaak in Turkije verrichte strafrechtelijke onderzoek is daarnaast

¹⁷⁵ ibidem bijlage 40: rapport Peller, d.d. september-oktober 2009, p. 25 sub Conclusions I en 3

¹⁷⁶ het arrest, Aanvulling Bewijsmiddelen, sub rov 1. 8, pp. dossier 262/263

gebleken van nieuwe gegevens, welke onverenigbaar zijn met de bewijsconstructie van het hof in deze specifieke zaak.

92. Het Turkse strafrechtelijke onderzoek naar de moord op Öge heeft feiten opgeleverd die haaks staan op de bewijsoverwegingen van het hof Den Bosch. Dit is mede opmerkelijk omdat Turkije in deze zaak gebruik heeft kunnen maken van de beweerdelijk in Nederland in deze zaak afgeluisterde gesprekken. De tapgesprekken uit zaaksdossier 1 zijn namelijk op 27 maart 1998 aan Turkije overgedragen voor het strafrechtelijk onderzoek in de zaak aldaar.¹⁷⁷ Noch deze uit Nederland ontvangen stukken, noch het op grond daarvan in Turkije plaatsgevonden onderzoek naar de moord heeft echter geleid tot een strafvervolgning van Nuri Korkut, die op dat moment in Turkije ter zake van een ander delict was gedetineerd.¹⁷⁸ Wel is in Turkije op verdenking van het (uitlokken van ofwel) samenzweren tot de moord op Öge een strafvervolgning geïnitieerd tegen de drie verdachten Yavuz Yavuztürk, Düzgün Dilaver Eren en Osman Katmer. Deze strafvervolgning is op 13 oktober 2004 uitgemond in een vrijspraak van alle verdachten omdat er ondanks jarenlang aanvullend Turks onderzoek “*verre van voldoende wettig en overtuigend bewijs voor hun veroordeling voorhanden was*”, aldus het vonnis van 13 oktober 2004 van de Rechtbank te Bakirköy.¹⁷⁹ De rechtbank volgde in dit oordeel de Turkse officier van justitie, die zelf voor deze vrijspraak pleitte. Hij voerde hiertoe de volgende argumenten aan:

“----- de verdachte Yavuz Yavuztürk wordt deelneming aan de uitlokking tot moord en oprichting van een organisatie met het oogmerk misdrijven te plegen ten laste gelegd, (---) de verdachten Düzgün Dilaver Eren en Osman Katmer wordt de oprichting van een organisatie met het oogmerk om misdrijven te plegen ten laste gelegd, (---) op grond van de plaatsgevonden behandeling en de verzamelde bewijsstukken; aangezien tijdens het vooronderzoek afgezien van het feit dat persoon genaamd Silvanli Metin de verdachte Yavuz Yavuztürk heeft gebeld en tegen hem heeft gezegd “ik heb de man die zijn arm tegen jouw keel heeft gedrukt, gedood” geen enkel ander bewijs voorhanden was en de verdachte Yavuz Yavuztürk tijdens de behandeling van de zaak heeft gesteld dat deze verklaring onder druk van de politie van hem is opgenomen, is vastgesteld dat er voor de deelname aan uitlokking van moord en het oprichten van een organisatie met het oogmerk om misdrijven te plegen onvoldoende bewijs is geleverd; en wordt vrijspraak voor ieder van de verdachten voor de aan hen ten laste gelegde feiten geëist.”¹⁸⁰

93. Aan deze eis van de Turkse officier van justitie kan geen andere conclusie worden verbonden dan dat het Turkse onderzoek onvoldoende feiten heeft opgeleverd voor

¹⁷⁷ **bijlage 52:** proces-verbaal Ferdinand Johannes Reuvers, IRT Noord- en Oost- Nederland, d.d. 17 februari 1999 betreffende rechtshulpverzoek Parket Hoofdofficier te Bakirköy, genummerd 1997/52508

¹⁷⁸ **bijlage 53:** document d.d. 4 mei 2005 van de Rechtbank nr. 1 voor zware strafzaken te Bakirköy

¹⁷⁹ **bijlage 54:** vonnis nr. 2004/348, Rechtbank voor zware strafzaken te Bakirköy, d.d. 13 oktober 2004, parketnr. 2000/10264, dossiernr. 2001/429

¹⁸⁰ **bijlage 55:** proces-verbaal terechtzitting Rechtbank voor zware strafzaken te Bakirköy, d.d. 13 oktober 2004, dossiernr. 2001/429

een veroordeling van Yavuz Yavuztürk voor betrokkenheid bij de moord op Öge. De door de Turkse politie verzamelde gegevens over deze in Istanbul gepleegde moord, leverden hiervoor onvoldoende wettig en overtuigend bewijs, ondanks het gebruik dat men daar heeft kunnen maken van de tapgesprekken waarop het hof in Nederland de veroordeling van verzoeker baseerde. Tegen Korkut achtten de Turkse opsporingsautoriteiten zelfs onvoldoende aanwijzingen aanwezig om hem überhaupt voor betrokkenheid bij deze moord te vervolgen. Deze nieuw opgekomen gegevens strijden direct met de bewijsconstructie van het hof zoals geformuleerd in bewijsoverweging 10.6.1 van het arrest van 30 juli 2002, te weten:

“Verdachte had voor de moord telefonisch contact met Yavuz en Nuri Korkut. Daaruit blijkt dat verdachte opdrachten met betrekking tot deze moord geeft, indirect de personen die uiteindelijk de opdracht moesten uitvoeren, aanstuurt en de gang van zaken daaromheen dirigeert.”

Jarenlang onderzoek op de plaats en in het land van het delict hebben dus uitgewezen, zo is thans gebleken, dat de tussenpersonen via wie verzoeker volgens het hof de moord op Öge zou hebben laten plegen, op geen enkele wijze bewijsbaar zijn betrokken bij deze moord. De feiten rondom de moord op Öge zoals door de Turkse autoriteiten uitgezocht, blijkt achteraf dus rechtstreeks in strijd met de interpretaties die het hof in relatie tot deze moord heeft gegeven aan de tapgesprekken.

94. In hetzelfde requisitoir liet de Turkse officier van justitie weten dat de zaak Öge bovendien *“een moord (---betreft---) die in Turkije is begaan en die niets te maken heeft met de smokkel van verdovende middelen.”*¹⁸¹ Ook dit nieuwe gegeven was kennelijk uit het Turkse opsporingsonderzoek naar voren gekomen. Het is een nieuw inzicht dat eveneens strijdt met de overwegingen van het hof in relatie tot de Öge-zaak. In rechtsoverweging 13 van het arrest laat het hof immers weten als uitgangspunt aan de straftoemeting ten grondslag te leggen, dat: *“de organisatie zich bezig (hield) met drugsdelicten en daarnaast een geweldsafdeling (kende) die zorgde voor de incasso van schulden en voor vergelding.”*¹⁸² Hiermee volgde het hof de suggestie van het dossier dat de door verzoeker gepleegde moord op Öge een vergelding betrof van een niet aan de organisatie van verzoeker betaalde drugsschuld. De officier van justitie in de strafzaak tegen Yavuztürk liet in 2004 weten dat dit een onjuiste aanname was. Hiermee vormt dit in de zaak tegen Yavuztürk naar voren gebrachte feit, een tweede uit het Turkse onderzoek naar voren gekomen weerlegging van de bewijsconstructie van het hof in deze zaak en de daaraan ten grondslag liggende aannames. Het is een feit dat bovendien directe steun vindt in de uitspraken van de Turkse politiefunctionaris X1 over deze zaak. Hij verklaarde in relatie tot de Öge-zaak:

¹⁸¹ ibidem **bijlage 55**: proces-verbaal terechtzitting Rechtbank voor zware strafzaken te Bakirköy, d.d. 13 oktober 2004, dossiernr. 2001/429, p. 1

¹⁸² het arrest, rov. 13

“In Bakırköy had een voormalige terrorist genaamd Süleyman Öge zijn eigen vrienden opgelicht; zijn vrienden hebben hem toen volgens een georganiseerde methode geëxecuteerd. Süleyman Sadık Öge is in opdracht van zijn eigen vrienden vermoord. Iemand die niet van hun organisatie was zou niet van de plek van het voorval hebben kunnen ontsnappen. En de vrienden die Süleyman Sadık Öge hebben laten vermoorden hebben degene die de trekker heeft overgehaald laten ontsnappen. Anders zou hij niet hebben kunnen weggemen.

Op verzoek van de Nederlandse politie is die moord ook Hüseyin Baybasin in de schoenen geschoven. “¹⁸³

95. Opmerkelijk is dat ook het ‘Aanvullend Rapport’ niets heel laat van de Nederlandse beschuldiging in deze zaak aan het adres van verzoeker. Volgens het Rapport was het bij de Turkse inlichtingendienst bekend dat de moord niets met drugskwesties te maken had, maar een ruzie betrof tussen het slachtoffer Öge en derden over geld uit frauduleuze investeringen. Het Rapport gaat echter verder en stelt dat de Nederlandse justitiële autoriteiten van aanvang af op de hoogte waren van de onschuld van verzoeker in deze. Volgens het Rapport is de Nederlandse behandelend officier van justitie namelijk nog vóór de arrestatie van Baybasin in 1998 door de Turkse politiechef Emin Arslan uitdrukkelijk gewaarschuwd dat Baybasin niets met deze moord te maken had. In de woorden van het Rapport:

“--- de Nationale Recherche en hooggeplaatste functionarissen waaronder M. Emin Arslan, (zijn) een maand voordat Baybasin werd opgepakt in Nederland geweest om de kwestie met Nederlandse functionarissen te bespreken. Emin heeft tegen functionarissen gezegd dat Hüseyin hier niets mee te maken heeft. Daarnaast heeft Emin gezegd dat de eigenlijke dader van de moord na verloop van tijd bekend zou worden. Emin heeft heel standvastig tegenover de Nederlandse officier van justitie gezegd dat zij deze beschuldiging niet staande konden houden. De Nederlandse officier van justitie heeft gezegd dat Hüseyin Baybasin niet de kans zal krijgen om zich te verdedigen en Emin is overgehaald.”¹⁸⁴

Ontlastende verklaring van Yavuztürk

96. Een verklaring van de voor de moord op Öge vrijgesproken Yavuz Yavuztürk doet in dit verband eveneens twijfels rijzen over de rechtmatigheid van de gehanteerde onderzoeksmethoden en de wijze waarop de Nederlandse rechter daarover indertijd is voorgelicht. Yavuztürk verklaarde op 10 en 11 januari 2008 het volgende over zijn arrestatie en verhoren in deze zaak tegenover Klaas Langendoen:

“U vraagt mij naar mijn wetenschap over de moord op Suleyman Öge in november 1997 te Istanbul. Ik heb over deze moord pas gehoord zo’n 5 à 6 maanden nadat deze had plaatsgevonden. Ik ben in 1998 gearresteerd op verdenking van het plegen van deze moord. Uiteindelijk ben ik voor deze aanklacht vrijgesproken. (---)

¹⁸³ ibidem bijlage 10: brief Aytekin, d.d. 8 januari 2007, p. 3

¹⁸⁴ ibidem bijlage 8: EK Rapport, p. 7

Na mijn arrestatie in 1998 ben ik 11 à 13 weken vastgehouden op het politiebureau. Er waren wel drie verschillende politie-units die de rechter toestemming hadden gevraagd om de officiële wettelijke termijn te verlengen voor mijn politieverhoor. Voorzover ik begreep, waren zowel de unit van ernstige misdrijven als de unit van georganiseerde misdaad bij mijn verhoren betrokken. Tijdens mijn tweemaal verlengde termijn van voorarrest op het politiebureau ben ik ernstig en langdurig gemarteld, vaak wel drie keer per dag met tussentijds voortdurend vernederingen en lichte mishandelingen zoals klappen in mijn gezicht. De zwaardere mishandelingen bestonden uit elektroshocks, het ophangen aan mijn op mijn rug gedraaide armen en behandelingen met de hogedruk waterspuit. De martelingen werden uitgevoerd door het hierin gespecialiseerd team uit Ankara. Ik kan u twee namen geven van hierbij betrokken functionarissen. Dit waren de heren Kadir Balton en Adil Studar Sacan. Ze hebben mij uiteindelijk aan het einde van de martel- en verhoortermijn gebroken door mijn vrouw, mijn vierjarige zoontje en de vrouw van mijn oom (een oudere vrouw) naar het politiebureau te halen, mij naakt met mijn verwondingen aan hen te tonen en mij te dreigen ook mijn vrouw te zullen martelen.

Tijdens mijn verhoren werden mij schriftelijke telefoonopnamen getoond, waarvan ze zeiden dat deze uit Nederland afkomstig waren. Ze lieten mij zo'n drie opnamen horen en zeiden dat het gesprekken waren tussen mij en Huseyin Baybasin. Ik kan niet zeggen of ik mijn stem en die van Baybasin nu wel of niet herkende. Ik wist en weet het gewoon niet. Het was gewoon niet te zeggen. Daarbij stond ik onder enorme druk tijdens de verhoren. Ze zeiden mij: "Dit zijn gesprekken tussen jou en Huseyin Baybasin waarin hij jou een opdracht tot moord geeft". Ik wist in ieder geval dat dat niet kon kloppen. Dat heb ik ook gezegd. Ze hebben mij vervolgens zolang gemarteld, totdat ik zoals gezegd werd gebroken door de komst van mijn vrouw, tante en zoontje. Toen heb ik getekend wat ze wilden dat ik tekende. Ik heb toen een verklaring getekend dat ik door iemand zou zijn gebeld die mij zou hebben meegedeeld een man te hebben gedood, terwijl dit niet waar was.

Vervolgens hebben ze mij volgens de wettelijke vereiste procedure bij een arts gebracht om te controleren of ik tekenen van lichamelijke marteling vertoonde. De politie wilde mij snel langs de arts voeren en een verklaring krijgen van 'geen marteling'. Ik trof echter een jonge arts-stagaire, die dit niet accepteerde en mij wilde onderzoeken. De politie heeft hem nog bedreigd, maar daar liet deze arts zich niet door intimideren. Uiteindelijk heeft hij een rapport opgesteld met daarin de waarheid, namelijk dat ik tekenen van ernstige marteling vertoonde. (---)

Uiteindelijk heeft de rechter in mijn zaak vastgesteld dat ik niet veroordeeld kon worden op alleen mijn eigen verklaring die ook nog eens onder marteling was verkregen. Er bleek na jarenlang onderzoek geen enkel ander bewijs voorhanden. Ook dit vonnis mag Mr Ekinçi u ter beschikking stellen." ¹⁸⁵

Deze verklaring is niet opeens in 2008 door Yavuztürk uit de hoge hoed getoverd. Uit een proces-verbaal van een verhoor op 1 juli 2002 door de Instructierechter bij

¹⁸⁵ **bijlage 56:** verklaring Yavuz Yavuztürk, d.d. 11 januari 2008

de Rechtbank voor Zware Strafzaken te Sinop (op instructie van de Rechtbank te Bakirköy) blijkt, dat Yavuztürk toen al hetzelfde vertelde en dat de officier van justitie zijn versie van het gebeuren niet weersprak. Ook toen verklaarde hij:

*“Ik accepteer geen enkele beschuldiging met betrekking tot de moord op Sadik Süleyman Öge. Ik weet helemaal niets van die moord. (---) De politie heeft mij gefolterd in het bijzijn van mijn 70 jaar oude moeder, mijn vrouw en mijn drie jaar oude kind. De hierop betrekking hebbende rapporten bevinden zich in het dossier. (---) Ik heb geen enkel strafbaar feit gepleegd. Ik ben onschuldig. (---) Ik betwist de aan mij voorgelezen verklaringen. Mijn verklaring bij de politie heb ik onder druk afgelegd. Metin heeft niet tegen mij gezegd ‘wij hebben Sadik Süleyman Öge vermoord’. Die verklaring is door de politie geschreven. Ik heb onder druk en foltering ondertekend. (---) In de verklaring die ik tegenover de officier van justitie heb afgelegd zit geen enkele onjuistheid. Die verklaring is de waarheid. (---) Ik heb mijn verklaring bij de politie onder dwang en na foltering afgelegd.”*¹⁸⁶

Conclusie

97. De resultaten van het Turkse opsporingsonderzoek, zoals o.a. verwoord door de Turkse officier van justitie en de rechtbank te Bakirköy op 13 oktober 2004 in de strafzaak tegen de medeverdachte Yavuztürk weerspreken rechtstreeks de essentie van de bewijsconstructie in deze zaak. Zij vormen daarmee een belangrijk ‘novum’ in de zin van artikel 457 Sv. Waren deze Turkse onderzoeksresultaten indertijd bekend geweest aan het hof dan hadden deze zowel op zichzelf als in samenhang met de hiervoor besproken nieuwe gegevens uit signaalanalytisch onderzoek, zondermeer geleid tot vrijspraak van verzoeker in deze zaak. Hetzelfde geldt voor de uitspraken van de Turkse politiefunctionaris X1 over deze zaak, die een directe bevestiging vormen van de conclusie van de Turkse officier van justitie in deze en een rechtstreekse weerlegging van de bewijsaannamen van het hof.

De verklaringen van Yavuztürk maken duidelijk dat hij na zijn arrestatie in 1998 wekenlang ernstig is gemarteld met het kennelijke doel hem zogenaamde met verzoeker gevoerde telefoongesprekken te laten herkennen. Yavuztürk verklaart dat dit volgens zijn verhoorders tapverslagen betroffen, afkomstig uit Nederland. Uit een proces-verbaal van verbalisant Reuvers blijken inderdaad de tapverslagen en gesprekken betrekking hebbende op de zaak Sadik Süleyman Öge op 27 maart 1998 aan het parket te Bakirköy zijn verstrekt.¹⁸⁷ Omgekeerd ontving het team IRT Noord- en Oost-Nederland vanuit Turkije diverse processen-verbaal van bevindingen en getuigenverhoren in deze zaak, welke als bewijs aan de rechter werden gepresenteerd. Zij werden in zaaksdossier 1 opgenomen als bijlagen D-1-1 t/m D-1-25, waarvan de bijlagen D-1-3, D-1-18 en D-1-22 door het hof ten grondslag werden gelegd aan de veroordeling in deze zaak. De vraag rijst waarom de verklaring die Yavuztürk volgens zijn recente verklaring al in 1998 heeft

¹⁸⁶ **bijlage 57:** proces-verbaal van de terechtzitting Rechtbank voor Zware Strafzaken te Sinop (op instructie van de Rechtbank te Bakirköy) d.d. 1 juli 2002

¹⁸⁷ *ibidem* bijlage 52: proces-verbaal Ferdinand Johannes Reuvers, d.d. 17 februari 1999

afgelegd en welke kennelijk wel is ingebracht in de Turkse strafprocedure waarin Yavuztürk op 13 oktober 2004 werd vrijgesproken, niet in de Nederlandse strafprocedure is ingebracht. Deze verklaring is ondanks de nauwe samenwerking in deze zaak en uitwisseling van onderzoeksgegevens tussen de Nederlandse en Turkse politie aan de Nederlandse rechter is onthouden. Het is een verklaring, waarin Yavuztürk ondanks de op hem toegepaste marteling ontkende ooit met verzoeker over moord te hebben gesproken, ook niet in de gesprekken die in Nederland als bewijs tegen verzoeker zijn gepresenteerd. Het betrof hiermee een verzoeker direct ontlastende verklaring. Onmiskenbaar had tijdige kennisneming door het hof van deze nalatigheid van politie en het openbaar ministerie indertijd niet alleen tot vrijspraak van verzoeker geleid, maar ook tot een niet-ontvankelijkheidsverklaring van het openbaar ministerie voor dit feit. Het achterhouden van de in 1998 door Yavuztürk afgelegde verklaring is te kwalificeren als een ernstige inbreuk op de door het openbaar ministerie en politie in acht te nemen behoorlijke beginselen van behoorlijke opsporing en vervolging. Het vormt een directe bijdrage aan de opzettelijke misleiding van de rechter met het doel verzoeker veroordeeld te krijgen voor niet door hem gepleegde strafbare feiten: de hiervoor omschreven 'set up'.

De Kentucky-zaak, feit 2/dossier 3

Gesprek A-3-24

98. Ook het bewijs in de zogenaamde Kentucky-zaak, wordt door het hof afgeleid uit de interpretatie van afgeluisterde telefoongesprekken. *"Uit de telefoontaps blijkt van de zeer initiërende rol van verdachte waar het betreft de poging tot uitlokking van moord op K.C. Mahboub en anderen"*, zo luidt rechtsoverweging 10.6.2 van het arrest. Omdat in geen enkel gesprek rechtstreeks over moord wordt gesproken, behelpt het hof zich ook in de bewijsconstructie van deze zaak met interpretaties van termen als *"contract"*, *"met hem afrekenen"* en *"auto's kopen"*. Daar waar verzoeker in de voor het bewijs gebruikte gesprekken bijvoorbeeld over auto's spreekt vat het hof dit op als een gesprek over de voorgenomen moord(en). Van de 44 door het hof aan het bewijs in deze zaak ten grondslag gelegde gesprekken, is slechts één gesprek onderwerp van onderzoek van de TCEAS geweest, te weten: het gesprek A-3-24.

Over dit tapgesprek A 3-24 was ten overstaan van het hof al het een en ander te doen geweest. Het vormde voor de Advocaat-generaal in zijn requisitoir namelijk *'de centrale kapstok'* voor het bewijs van poging tot uitlokking van moord door verzoeker. In het gesprek werd aldus de Advocaat-generaal immers gesproken over *"hem koud maken"*. En dat woord of een equivalent daarvan was in geen van de andere 6000 beweerdelijk van verzoeker afgeluisterde telefoongesprekken expliciet voorgekomen. Alleen in het tapverbaal A-3-24, inhoudende een Nederlandse vertaling van het originele Engelse gesprek, stond vermeld dat verzoeker (Hüseyin) met ene Mayer het volgende zou hebben gecommuniceerd:

H. oftewel Hüseyin: Ja, ik zocht hem, ik kreeg alleen zijn adres, hij is een dokter, hij werkt aan de universiteit, ik kreeg ook zijn huisadres.

Mayer: En alles wat je moet doen is hem lokaliseren en hem koud maken? Is dat alles?

Hüseyin: Dat is alles, dat is alles, ja, dat is alles.

Mayer: Oké.

Verzoeker heeft ter zitting van het hof kunnen aantonen dat de zinsnede “*to make him call*” door de taptolken ten onrechte was beluisterd als “*to make him cold*” en vertaald in “*hem koud maken*”. Dit verweer vormde voor het hof uiteindelijk een reden de betreffende zinsnede sec uit de bewezenverklaring te schrappen. Maar het tapgesprek A-3-24 zelf heeft het hof wel als bewijs gebruikt in deze zaak. De bedoeling van ‘verdachte’ om K.C. Mahboub en anderen te doden, wordt volgens het hof met name duidelijk uit vier tapgesprekken, waaronder het gesprek A-3-24. In dit gesprek geeft verzoeker aan volgens het hof: “--- *dat iemand naar de man in Kentucky moet gaan en het contract met hem ondertekent.*” “*Gelet op het hiervoor vermelde in tapgesprek A-3-18 en hetgeen hiervoor met betrekking tot dossier 1 is overwogen ten aanzien van de term contract*”, moet het hier wel gaan om een verzoek tot liquidatie van Mahboub, aldus de interpretatie van het hof.¹⁸⁸

99. Bij dit gesprek plaatste de Israëlische deskundige Peller niet minder dan 15 vraagtekens over door hem gevonden technisch onverklaarbare verschijnselen. Zijn eerste observatie is dat het Israëlische nummer: 0097-250-200000, waar naar toe werd gebeld door verzoeker volgens de gegevens op de optical disk, een niet bestaand nummer betrof. De TCEAS heeft voor dit vreemde verschijnsel geen verklaring kunnen geven.

Pellers rapport vermeldt voorts: “*2. This call shows many discrepancies and anomalies with respect to signal continuity, pitch curve, etc. Some of these discrepancies are major, and create grave reservations for signal manipulation and splicing. 3. Clearly, some segments of the speech are non-continuous, and could be spliced from separate speech segments. The call is terminated un-naturally.*”¹⁸⁹ Van de Ven spreekt in zijn onderzoeksrapport van deze opname van “*schoolvoorbeelden van knippen en plakken*”, waarbij het signaal soms tot nul terugvalt.¹⁹⁰ Zoals gezegd moest hij echter wel met een veel slechtere audio-kopie van het materiaal werken dan de TCEAS-deskundigen. Zoals hiervoor aangegeven, nemen zowel Peller als Van de Ven rondom de zinsnede “*to make him call, (---) that’s all?*” (een) discrepantie(s) in het signaal waar. BEK TEK LLC bevestigt het door Peller sub 14 van zijn rapport beschreven onnatuurlijke einde van het gesprek en spreekt voorts van “*very distorted voices*”.¹⁹¹

100. De TCEAS heeft de gezamenlijke uitkomst van Peller en BEK TEK LLC

¹⁸⁸ het arrest, rov 10.6.2

¹⁸⁹ ibidem bijlage 40: rapport Peller, p. 12 sub Conclusies 2 en 3

¹⁹⁰ ibidem bijlage 40: rapport Van de Ven, p. 50, sub 30

¹⁹¹ ibidem bijlage 40: rapport Peller, p. 12 en bijlage 39: rapport BEK TEK LLC, p. 6, sub 10 b en c

over het onnatuurlijke einde van het gesprek als irrelevant terzijde geschoven. Hetzelfde geldt voor de uitkomst van Peller dat hij diverse “*anomalies with respect to signal continuity*” had waargenomen en de observatie van BEK TEK LLC van “*very distorted voices*”. Pellers overige sterke conclusies over diverse aanwijzingen van manipulatie zijn, omdat zij niet direct door BEK TEK LLC werden bevestigd, door de TCEAS genegeerd. De TCEAS ziet met deze conclusie echter over het hoofd dat BEK TEK LLC in deze Peller niet heeft tegengesproken, maar slechts niet heeft bevestigd. Voor werkelijk “*conclusive results*” zegt BEK TEK LLC de originele gegevensdragers of identieke kopieën daarvan te moeten zien. Geen van de deskundigen is hiertoe echter toegang verleend.

Dergelijke onderzoeksresultaten met betrekking tot een voor het bewijs zo centraal tapgesprek zouden, in het geval zij indertijd aan het hof bekend waren geweest, minimaal tot een bevel tot signaalanalytisch onderzoek van de originele gegevensdrager van het gesprek hebben moeten leiden en maximaal tot uitsluiting van het gesprek van het bewijs en daarmee vrijspraak van verzoeker in deze specifieke zaak.

De gesprekspartner in gesprek A-3-24

101. Over het gesprek zijn ook andere nieuwe gegevens naar voren gekomen. Eerst na een jarenlang streng geïsoleerd verblijf in de Extra Beveiligde Inrichting te Vught, is het verzoeker gelukt in contact te komen met de persoon met wie hij indertijd daadwerkelijk sprak in dit door het hof als centraal bewijs voor de intentie tot moord gebruikte telefoongesprek A-3-24: gesprek 38 op de aan de verdediging verschaft cassettebanden.¹⁹² Deze persoon, Meir D., heeft het gesprek vanaf de aan verzoeker ter beschikking gestelde cassetteband beluisterd en als onmiddellijke reactie verbijsterd gereageerd met de volgende woorden.

*“Inderdaad ben ik het die hier met Huseyin Baybasin spreekt. Ik ben een hoge veiligheidsfunctionaris met een blanco strafverleden en een jarenlange staat van dienst in mijn land. Ik heb mij nog nooit met strafbare feiten ingelaten. Het thans opnieuw afgeluisterde gesprek dat ik met Huseyin voerde is volstrekt onschuldig en gaat op geen enkele wijze over voorgenomen strafbare feiten”.*¹⁹³

Op 18 augustus 2006 legde Meir D. de volgende schriftelijke verklaring af tegenover de raadsvrouw van verzoeker:

1. I served in the Israeli army in different units and on different levels. Today I am a reserve officer, lieutenant colonel. In my civil life I am a businessman. I dealt with a variety of businesses such as real estate, mass marketing distribution and department stores.

¹⁹² ibidem bijlage 52: proces-verbaal Ferdinand Johannes Reuvers, d.d. 17 februari 1999).

¹⁹³ telefoongesprek met raadsvrouw van verzoeker

2. *I met Mr Huseyin Baybasin in the beginning of 1997 in the Netherlands. I was introduced to him by a common friend. At that time for a while I tried to build up a business relationship with Mr Baybasin.*
3. *My conversations with Mr Baybasin were only about business issues and politics in general. We never discussed any criminal issue.*
4. *I am giving this statement on the request of Mr Baybasin's lawyer, Mrs. Adèle van der Plas, with whom I have only recently contact.*
5. *From her I understood that Huseyin Baybasin is detained in the Netherlands since March 1998 and that one of my telephone conversations with Huseyin Baybasin was presented to the court as evidence against him in a murder case.*
6. *She let me listen to a copy of this conversation announced by a voice in the Dutch language as 'gesprek nummer 38'. After listening to this conversation called 'gesprek 38', I had to conclude that this conversation for sure consists of more than one former telephone conversation between me and Mr Huseyin Baybasin. I am certain about the fact that this conversation mentioned as 'gesprek 38' consists of a composition of several different telephone calls I had with him in the past.*
7. *I want to repeat that there was never any criminal issue discussed between me and Mr Baybasin, not in any telephone call, neither in any other personal conversation. So, there was not any criminal issue discussed in the telephone calls of which this so-called conversation 38 is composed of and I want to emphasize that any other interpretation of my former discussions with Mr Baybasin is incorrect.*¹⁹⁴

In dezelfde verklaring geeft Meir D. aan bereid te zijn, zijn verklaring tegenover de rechter te bevestigen. Dit gebeurde op 8 oktober 2007 tegenover de Afdeling bestuursrecht van de Raad van State. In het ter zitting van die datum afgenomen verhoor bevestigde D. werkzaam te zijn in het Israëlische leger. Hij bevestigde het gesprek 38 (ofwel gesprek A-3-24) te hebben beluisterd en daarin de stem van verzoeker en zijn eigen stem als die van de gesprekspartners te hebben herkend. Hij gaf aan dat het afgeluisterde tapgesprek naar zijn mening niet één tussen verzoeker en hem gevoerd telefoongesprek betrof maar dat het uit meerdere telefoongesprekken moest zijn samengesteld. Dit concludeerde hij uit de chaotische structuur van het in het dossier gepresenteerde tapgesprek 38 als ook uit zijn herinnering. D. benadrukte bovendien tegenover de Afdeling nooit met verzoeker over illegale zaken te hebben gesproken. Hij gaf aan dat verzoeker aan hem was voorgesteld door één van zijn ondergeschikten en dat hij alvorens hij met verzoeker in gesprek ging hiervoor toestemming van zijn meerderen in Israël had verkregen. D. voegde daaraan toe dat hij deze toestemming nooit zou hebben verkregen als er twijfels bij zijn meerderen zouden zijn geweest over verzoeker. Zijn contacten met verzoeker waren zakelijk, zo legde D. de Afdeling uit, "gericht op het tot stand

¹⁹⁴ **bijlage 58:** verklaring d.d. 18 augustus 2006 van E. Meir D.

brengen van bepaalde diensten die voordelen op militair gebied zouden opleveren”
195

Uit deze getuigenverklaringen van Meir D. blijkt in ieder geval zonneklaar dat het gesprek waarmee volgens het hof verzoeker de opdracht tot moord in Kentucky zou hebben gegeven, niets met criminele feiten uitstaande had. Het gesprek was volgens D., een Israëlische luitenant-kolonel die met volle toestemming van zijn meerderen handelde in zijn contacten met verzoeker, puur zakelijk en politiek. Bovendien moet het als één doorlopend telefoongesprek gepresenteerd gespreksfragment uit meerdere telefoongesprekken zijn samengesteld, aldus D. Met deze verklaringen van D. is de basis aan de bewezenverklaring van het hof voor dit feit vervallen. Had het hof ten tijde van het oordeel kennis gehad van D.’s verklaringen, dan had het hof op grond daarvan zonder meer tot vrijspraak in de Kentucky-zaak moeten komen. De onderzoeksresultaten van met name Peller met betrekking tot dit door D. met verzoeker gevoerde telefoongesprek kunnen deze conclusie slechts versterken. Ook in deze zaak is op grond van dit nieuwe materiaal de conclusie onontkoombaar dat aan de rechter gemanipuleerd audiomateriaal is gepresenteerd met het doel verzoeker te laten veroordelen voor strafbare feiten, welke hij nooit heeft gepleegd. Was het hof hier eertijds van op de hoogte geweest, dan had het hof ook in deze individuele zaak geen andere keuze gehad dan het openbaar ministerie niet ontvankelijk verklaren in zijn vervolging.

102. Daarnaast mag in deze zaak als nieuw onderzoeksgegeven niet onvermeld blijven dat deze zogenaamde poging tot uitlokking van moord in Kentucky in de Verenigde Staten nooit tot een strafvervolging heeft geleid van enige mededader. Opvallend in dit verband is de verklaring van een medewerker van de FBI in het Verenigd Koninkrijk, Malcolm Miatt. Hij schrijft op 3 juli 2006 het volgende in antwoord op vragen van de advocaat van verzoeker.

“I was indeed talking to your client since he arrived in Britain in 1994 with regard to helping the U.S. authorities. I felt the information he had would be helpful to the U.S. I have an ongoing relationship with the U.S. FBI since 1983. I am now so concerned about the case that I will talk about this matter even though it could place me in danger.

I want to emphasize that the FBI never could have talked to Mr. Baybasin if there would have been ongoing investigations or charges relating to Mr. Baybasin in the United States. Would that have been the case, then the FBI would not have been able to talk to Mr. Baybasin.(---)

More recently, I have particularly asked the FBI if there were any warrants against Mr. Baybasin with regard to the Kentucky murder as you described. I was told categorically that there were no warrants whatsoever relating to Mr. Baybasin in the United States. I even asked the FBI to find out more precisely about this Kentucky case and I was told by a Kentucky FBI official that he has no knowledge

¹⁹⁵ **bijlage 59:** proces-verbaal van (een deel van) de zitting Afdeling Bestuursrecht van de Raad van State, d.d. 8 oktober 2007

about this case and that it is his strong belief that the Dutch suspicion was just nonsense.” ¹⁹⁶

Volgens de FBI in Kentucky, waar de moord zou moeten zijn gerealiseerd welke verzoeker volgens het hof zou hebben geprobeerd uit te lokken, was de Nederlandse verdenking in deze op drijfzand gebaseerd, ofwel ‘nonsens’. Ook deze verklaring kan worden beschouwd als een nieuw feit waarvan het hof indertijd geen kennis had, maar dat in samenhang met de overige in deze zaak nieuw naar voren gekomen feiten, zeker tot vrijspraak voor deze zaak zou hebben geleid, ware het hof ervan op de hoogte geweest.

Gijzeling Mehmet Celik, feit 3/dossier 4

103. Ook het bewijs in de zogenaamde Gijzelingszaak, Mehmet Celik, heeft het hof afgeleid uit de aangeleverde telefoontaps met vertaalde en samengevatte, beweerdelijk in Nederland afgeluisterde GSM-gesprekken van verzoeker. *“Gelet op de tijdstippen waarop die gesprekken worden gevoerd en de informatie die door de betrokken deelnemers over en weer werd uitgewisseld”* neemt het hof aan dat *“verdachte nauw bij de gijzeling van Mehmet Celik (alias Haci Hasan) betrokken was.”* ¹⁹⁷ Het onderzoek van de TCEAS heeft nieuwe gegevens opgeleverd welke ook direct de bewijsconstructie van deze individuele zaak raken. Van de 27 door het hof aan het bewijs in deze zaak ten grondslag gelegde gesprekken, is er maar één aan de deskundigen aangeboden voor nader onderzoek: gesprek A-4-34. De uitslag van dit onderzoek spreekt echter voor zich. Opnieuw kan hier worden gesproken van onderzoeksgegevens die tot het ernstig vermoeden leiden dat in het geval zij indertijd bekend waren geweest aan het hof, het openbaar ministerie ook in deze zaak niet ontvankelijk was verklaard ofwel verzoeker van dit feit was vrijgesproken.

Tapgesprek A-4-34

104. Indertijd is door de verdediging dit tapgesprek aangewezen als één van de vele voorbeelden van de foute en onvolledige vertalingen van de originele Engelse, Turkse en Koerdische gesprekken naar het Nederlands door de anoniem gebleven vertalers. De in het dossier gepresenteerde Nederlandse samenvatting van dit gesprek bleek namelijk onvolledig, in die zin dat daaruit nu juist die zinsnede was weggevallen welke aantoonde dat beide gesprekspartners zich op het moment van het gesprek in Istanbul bevonden. Dit moest onmogelijk worden geacht omdat het volgens hetzelfde dossier een afgeluisterd GSM-gesprek van verzoeker betrof vanuit Nederland naar Turkije. Namens verzoeker is indertijd aangevoerd dat dit gesprek hiermee de zoveelste bevestiging vormde van ‘geknoei’ met de gepresenteerde tapgesprekken.

Dit verweer is indertijd door het hof gepasseerd.

¹⁹⁶ **bijlage 60:** verklaring d.d. 3 juli 2006 van Malcolm Miatt

¹⁹⁷ het arrest d.d. 30 juli 2002, rov 10.6.3

Ditzelfde gesprek is nu door Peller en BEK TEK LLC opnieuw onderzocht. Beide onderzoekers stuiten op dezelfde mogelijke aanwijzing voor manipulatie in het gesprek. Jacobs legt de beide uitkomsten naast elkaar in zijn eerste rapport.

“ *BEK TEK LLC (---) says:*

“There is also a loud transient sound at 09:17.08 that could be indicative of a record stop or start, a movement/handling sound, or a system event.”

Peller says (---):

*“At 9:17.081s _ 9:17.381s the signal is cut. The two parts before and after the signal cut do not seem to be continuous as before, and the pitch before and after the cut are different, meaning this is a different discrepancy than the previous one above.”*¹⁹⁸

Daarnaast vond Peller een onverklaarbare beltoon in het gesprek, die in geen telefonienet ter wereld voorkomt. Jacobs schrijft : “*BTR heeft deze beltonen niet onderzocht, maar de onderzoeker Lacey van BEK TEK LLC sprak later, na het inzien van PR, desgevraagd, van een “compelling argument regarding the cadence issue”.*¹⁹⁹

Later schrijft Jacobs: “*Van het (uitgaande) gesprek a4-34 bevestigen Fransen en Rijnders de conclusie van Peller dat de beltoon (400Hz, 1.7 on, > 2 off) niet voorkomt in de ITU-standaard.*”²⁰⁰

“*De bevestiging door FRR van de bevindingen van Peller mbt de afwijkende aard van de beltonen geeft deze kwestie veel gewicht*”, zo concludeert Jacobs.²⁰¹

105. Jacobs betreft in deze conclusie dan nog niet eens de overige observaties van Peller met betrekking tot dit gesprek die aldus Peller: “*establish concern for potencial splicing of he call.*”²⁰² Evenmin betreft Jacobs in deze conclusie de overige opmerkingen van BEK TEK LLC over dit gesprek, te weten dat: “*The recorded voices (---) are very distorted, especially in the loudest portions*” en “*the conversation is probably cut off at the end.*”²⁰³

Zoals hiervoor besproken vond ook Van de Ven op de kopieën van inferieure kwaliteit die van dit gesprek A-3-34 aan de verdediging waren verstrekt, de door Peller geconstateerde afwijkende beltoon. Van de Ven spreekt over een herhaaldelijke terugval van het signaal tot 0 in het gesprek, aanwijzingen van tussenvoegingen in het originele materiaal. Hij telt op deze wijze in totaal ± 20 knipmomenten in het gesprek.²⁰⁴

De Amerikaanse deskundige Dickey, die zich evenals Van de Ven moest behelpen met een kopie van inferieure kwaliteit, schrijft over zijn onderzoek van dit gesprek:

¹⁹⁸ ibidem bijlage 37: rapport Jacobs, d.d. 15 november 2009, p. 13

¹⁹⁹ ibidem bijlage 37: rapport Jacobs, d.d. 15 november 2009, p.4

²⁰⁰ ibidem bijlage 37: rapport Jacobs, d.d. 15 november 2009, p. 8

²⁰¹ ibidem bijlage 37: rapport Jacobs, d.d. 15 november 2009, p.4

²⁰² ibidem bijlage 40: Rapport Peller, p. 10, sub 2

²⁰³ ibidem bijlage 39: rapport BEK TEK LLC, p. 7

²⁰⁴ ibidem bijlage 45: rapport Van de Ven, sub 32, p. 51

“Examination of QA-1: 140 (ofwel gesprek A-3-34) yielded several suspicious events. Abrupt speech patterns were noted in association with verbal dialogue. Examination of the original recording and original recording device utilized would verify if abrupt patterns are consistent with specific intercept transmissions/recording equipment.” ²⁰⁵

Het slachtoffer bestond niet

106. Het betreft hier dwingende nieuwe onderzoeksresultaten waarvan het hof indertijd geen weet had. Was dit wel zo geweest, dan zou het hof geen andere keuze hebben gehad dan het uitsluiten van dit gesprek van het bewijs en het niet ontvankelijk verklaren van het openbaar ministerie in deze zaak. De nieuw opgekomen technische feiten staan echter niet op zichzelf. Ze worden ondersteund door andere nieuwe feiten in deze zaak. Hiervoor is al gewezen op de verklaring van de Turkse politiefunctaris X1 over zijn werkzaamheden in Turkije in de zaak tegen verzoeker. Zijn ontboezemingen vormen een nadere verklaring van de door de deskundigen gesignaleerde aanwijzingen van knip- en plakwerk in de opname. Alarmerend is allereerst de opmerking van X1 dat naar zijn weten deze beweerdelijke gijzeling niet meer dan een ‘fake’ zaak betrof, welke door zijn directe politiechefs in Turkije in elkaar was gezet. Volgens X1 is er in deze zogenaamde ontvoeringszaak helemaal geen sprake geweest van een slachtoffer Mehmet Çelik of Hacı Hasan. Letterlijk tekende de advocaat Aytekin hierover op uit de mond van X1:

“Er was nog een zeer komisch voorval. Mehmet Çelik of Hacı Hasan of wat dan ook? Het is een zaak die door mijn hoofdcommissaris Ferruh Tankuş is verzonnen. In verband met deze zaak hebben Hüdaî Sayın en de Nederlandse politiemensen dagenlang op onze afdeling gesproken. Wij hebben noch Mehmet Çelik, noch Hacı Hasanö noch Hacı Hasan Mehmet Çelik gezien. Hüseyin Baybaşın zou zogenaamd iemand genaamd Hacı vanwege een vordering van vijftien miljoen dollar hebben laten ontvoeren. In die periode was een groep opgepakt die zich bezighield met zaken als cheques en schuldbekentenissen; maar dat had niets met Hüseyin Baybaşın te maken. Het had ook helemaal niets te maken met de narcoticadienst. Maar als Tankuş de hoofdcommissaris is en Hüdaî de directe chef, is alles mogelijk.” ²⁰⁶

Deze uitleg van X1 vormt waarschijnlijk de reden waarom de verklaring van dit zogenaamde slachtoffer Mehmet Çelik, welke door het hof als dragend voor het bewijs in de Aanvulling Bewijsmiddelen is opgenomen, niet was ondertekend. ²⁰⁷

²⁰⁵ ibidem bijlage 44: rapport Barry G. Dickey, d.d. 11 april 2003, p.5

²⁰⁶ ibidem bijlage 10: brief Aytekin

²⁰⁷ **bijlage 61:** de pp. 824 en 825 uit het dossier, zoals opgenomen in het arrest, Aanvulling Bewijsmiddelen, rov 3.4, met daaraan gehecht het originele Turkse proces-verbaal van het slachtoffer zoals opgenomen in het dossier de pp. 826 en 827

Mehmet Çelik blijkt achteraf niet te hebben bestaan en heeft daarom ook niet de aan hem toegeschreven verklaring kunnen tekenen.

De brief van Necmettin Yildiz

107. X1 presenteert nog twee andere belangrijke nieuwe gegevens over deze zaak in zijn verklaring. Hij legt uit dat in het kader van de jarenlange samenwerking in deze zaak, bandopnamen en banden met telefoontaps door Turkije aan Nederland zijn verstrekt en dat één daarvan : *“een telefoongesprek tussen de advocaat mr. Necmettin Yildiz, (---) en Hüseyin Baybasin”* betrof. Het gesprek waarop X1 doelt, kan maar één gesprek betreffen en dat is tapgesprek A-4-34. In het gepresenteerde bewijs bevond zich namelijk maar één afgeluisterd telefoongesprek tussen verzoeker en de Turkse advocaat Necmettin Yildiz. En dat was het nu door de TCEAS-deskundigen onderzochte tapgesprek A 4-34 dat ten grondslag is gelegd aan het bewijs in de zaak Mehmet Çelik. Zoals gezegd is dit gesprek volgens het strafdossier door een Nederlandse tapkamer op 1 december 1997 te 20.45 uur afgeluisterd van verzoekers GSM. Aan het hof is voorgelegd dat uit de inhoud van dit tapgesprek bleek dat beide gesprekspartners zich op het moment van het gesprek in Turkije bevonden. Tegelijkertijd stond vast dat verzoeker op 1 december 1997 niet in Turkije had verbleven. Ook is het hof een brief getoond van de gesprekspartner Necmettin Yildiz, waarin deze aangaf het gesprek te hebben beluisterd en het te herkennen. Maar, zo gaf Yildiz aan, hij wist zeker dit gesprek te hebben gevoerd vóór het vertrek van Baybasin uit Turkije in 1993.²⁰⁸ Nieuw is dat één van de in de zaak werkzame Turkse politiefunctionarissen thans laat weten dat een Turkse bandopname van een oud telefoongesprek tussen Baybasin en Necmettin Yildiz in 1997/98 door de Turkse autoriteiten aan de Nederlandse autoriteiten is verstrekt. Het moet hier gaan om het tapgesprek A-4-34, waarin de TCEAS-deskundigen aanwijzingen van manipulatie constateren, waaronder een niet bestaande beltoon. De door X1 gepresenteerde feiten, hadden indertijd in het geval het hof daar kennis van had gehad en in samenhang met de technische defecten in gespreksopname A-4-34 tot geen andere conclusie kunnen leiden dan een niet-ontvankelijkheidsverklaring van het openbaar ministerie in deze zaak.

Heroïnezaak, feit 4/dossier 6

108. In de heroïnezaak acht het hof bewezen dat verzoeker heeft getracht anderen te bewegen tot het voorbereiden van de import in Nederland van 20 kilogram heroïne. Dit zou hij hebben gedaan door het geven van instructies aan personen in Turkije, die daar voor betrokkenheid bij heroïnehandel werden gearresteerd en berecht. De bewijsconstructie baseert het hof wederom op de gepresenteerde telefoontaps, *“gelet op de tijdstippen waarop de daarin opgenomen gesprekken werden gevoerd en de informatie die door de betrokken gespreksdeelnemers wordt uitgewisseld in combinatie met o.a. de(---) belastende verklaringen van (---) Korkut en Ilie Priescu”*. Dat de in Turkije door Nuri Korkut en Ilie Priescu afgelegde verklaringen

²⁰⁸ **bijlage 62:** brief Necmettin Yildiz, d.d. 15 april 2002

onder marteling tot stand waren gekomen, zoals de betreffende getuigen allen later zelf hadden aangegeven, achtte het hof niet aannemelijk.²⁰⁹

Blijkens de Aanvulling Bewijsmiddelen sub 4.1 en 4.2 bij het arrest baseert het hof het bewijs in deze zaak op 45 Nederlandse samenvattingen/vertalingen – de zogenaamde tapverbalen – van beweerdelijk door verzoeker tussen 9 november 1997 en 5 februari 1998 gevoerde telefoongesprekken. Allereerst valt op dat het hof hierbij niet geschroomd heeft gebruik te maken van tapgesprekken waarvan toen al bekend was dat de originele gegevensdragers ervan niet meer beschikbaar waren. Het betreft hier de gesprekken A-6-13, beweerdelijk gevoerd op 2-12-1997 te 23.41 uur en A-6-175, beweerdelijk gevoerd op 31-01-1998 te 21.09 uur.²¹⁰

Daarnaast is sprake van het volgende relevante nieuwe onderzoeksgegeven. Ter zitting d.d. 27 maart 2002 is indertijd door de Advocaat-generaal toegezegd de originele gegevensdragers van de afgeluisterde telefoongesprekken ter bewaring onder zich te nemen met de volle verantwoordelijkheid voor de integriteit ervan.²¹¹ In het nieuw door de TCEAS verrichte onderzoek van de originele gegevensdragers is echter gebleken dat er geen afgeluisterde gesprekken aanwezig waren tussen 29 januari 1998, 19.11 uur en 27 maart 1998, 8.09 uur.²¹² Dit impliceert dat het tevens aan de bewijsconstructie van deze zaak ten grondslag gelegde tapgesprek A-6-179, beweerdelijk gevoerd op 5 februari 1998 te 22.13 uur, ook onvindbaar is gebleken. Met andere woorden, van de 45 door het hof voor de bewijsconstructie van deze zaak gebruikte gesprekken zijn er al drie niet terug te vinden op de originele gegevensdragers. De vraag rijst of dit voor het hof indertijd voldoende reden zou zijn geweest deze gesprekken van het bewijs uit te sluiten, gezien het opnemen van toen al onvindbare gesprekken in de bewijsconstructie. Maar over de voor het bewijs van deze zaak gebruikte tapgesprekken zijn meer alarmerende gegevens bekend geworden na het wijzen van het arrest.

109. Van de in deze zaak voor het bewijs gebruikte gesprekken, heeft Van de Ven er vier opnieuw onderzocht. Dit gebeurde noodgedwongen op kopieën van inferieure kwaliteit, zoals hiervoor aangegeven. We zagen echter dat ondanks de slechte kwaliteit van het onderzoeksmateriaal waarmee Van de Ven moest werken, zijn bevindingen met betrekking tot de gemeten beltonen en met name de afwijkingen daarin, overeenkwamen met de bevindingen van de TCEAS-deskundigen. Van belang voor deze revisie zijn derhalve zijn metingen van de beltonen in
- gesprek A-6-77: betreft inkomend gesprek uit Turkije op 26-12-1997 te 17.08 met een beltoon van 400 Hz,²¹³
 - gesprek A-6-104 , betreft inkomend gesprek uit Turkije op 08-01-1998 te 13.30 met beltoon van 400 Hz²¹⁴ en

²⁰⁹ het arrest, rov 10.6.4.

²¹⁰ ibidem bijlage 47: Procesverbaal Alexander IJzerman, d.d. 1 december 1998, met de lijst van aan de verdediging op verzoek ter beschikking gestelde tapgesprekken

²¹¹ proces-verbaal van de zitting van 27 maart 2002, p. 3

²¹² **bijlage 63:** Verslag van bijeenkomst TCEAS rond optical discs d.d. 20 januari 2009, p. 4

²¹³ ibidem bijlage 45: rapport Van de Ven, d.d. 27 juni 2004, sub 18

²¹⁴ ibidem bijlage 45: rapport Van de Ven, sub 19

-gesprek A-6-168, inkomend gesprek uit Turkije op 21-01-1998 te 15.48 uur met beltoon van 450 Hz.²¹⁵

Deze gesprekken laten kiestonen horen van 400 Hz en 450 Hz terwijl, zoals de TCEAS-deskundigen hebben aangegeven, de ITU standaard voor inkomende gesprekken in Nederland 425 Hz is. Van de Ven spreekt in zijn rapport over mogelijk kunstmatig ingevoerde kiestoonsignalen.²¹⁶ Een andere mogelijkheid is dat het hier om beltoonsignalen gaat van ‘oude’ andere gesprekken, die zoals de getuige X2 heeft aangegeven zijn gebruikt om origineel van verzoeker afgeluisterde gesprekken te manipuleren.

Ook deze nieuwe onderzoeksgegevens zijn onverenigbaar met de aanname van het hof dat de voor het bewijs gebruikte tapgesprekken telefoongesprekken van verzoeker betreffen die rechtstreeks door een Nederlandse tapkamer zijn afgeluisterd op de in het dossier aangegeven tijdstippen. Zijn conclusies vormen een rechtstreekse ondermijning van de bewijsconstructie van het hof, dat zich in deze zaak met name baseert op de tijdstippen van de gevoerde telefoongesprekken. Had het hof indertijd kennis gehad van deze nieuw verkregen onderzoeksresultaten, dan had het niet anders kunnen concluderen dan tot niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie ofwel vrijspraak van verzoeker voor dit feit.

110. Het hof achtte het daarnaast niet aannemelijk dat de voor het bewijs gebruikte verklaringen van Korkut, Priescu en Hamza Kameri tegenover de Turkse politie en Officier van Justitie door marteling waren verkregen. Dit oordeel baseerde het hof met name op een rapport van 16 januari 1998, waarin Fatma Öztürk, de Forensisch Geneeskundige van de Gerechtelijke Medische Dienst te Istanbul, vermeldt bij deze personen geen littekens als gevolg van mishandeling te hebben kunnen constateren. Aanvullende redenen voor dit oordeel vond het hof in het feit dat de verklaringen zelf niet over marteling repten, gedetailleerd waren, en dat de verdachten indertijd niet alleen door de Turkse politie waren gehoord, maar ook door de Turkse officier van justitie en rechter.

Thans zijn de volgende nieuwe feiten naar voren gekomen, welke onverenigbaar zijn met de aanname in het arrest dat bewijs dragende getuigenverklaringen in deze zaak niet door marteling zijn verkregen:

- a. getuigenverklaring d.d. 30 mei 2005 van Ilie Priescu;²¹⁷
- b. rapport d.d. 27 januari 1999 van de Special Rapporteur of the Commission on Human Rights of the United Nations;²¹⁸
- c. rapport d.d. 8 november 2001 van Amnesty International;²¹⁹
- d. rapport d.d. 1 augustus 2005 Amnesty International;²²⁰

²¹⁵ ibidem bijlage 45: rapport Van de Ven, sub 24

²¹⁶ ibidem bijlage 45: rapport Van de Ven, p. 33

²¹⁷ **bijlage 64:** verklaring Ilie Priescu, d.d. 30 mei 2005, afgelegd tegenover de Nederlandse rechter-commissaris in de zaak Streten Jovic/OM, parketnummer: 01/990002-04, rechtbank te 's-Hertogenbosch

²¹⁸ **bijlage 65:** rapport Special Rapporteur of the Commission on Human Rights of the United Nations, d.d. 27 januari 1999, Economic and Social Council, Distr. General, E/CN.4.1999/61/Add.1

²¹⁹ **bijlage 66:** rapport Amnesty International, d.d. 8 november 2001

- e. verklaring d.d. 23 maart 2006 van Eren Keskin, voorzitter van de mensenrechtenorganisatie İnsan Hakları Derneği İstanbul Şube Başkanı;²²¹
- f. uitspraak d.d. 22 oktober 2002 van het EHRM, Algür tegen Turkije²²² en uitspraak d.d. 8 januari 2004 van het EHRM, Çolak en Filizer tegen Turkije²²³ en uitspraak d.d. 26 October 2004 van het EHRM, Çelik and İmret v. Turkey;²²⁴
- g. verklaring van Burhan Kazmali op 11 januari 2008 te Istanbul, vastgelegd op video;²²⁵
- h. e-mail van Burhan Kazmali van 11/12 december 2007 aan A.G. van der Plas, met daarin opgenomen de verklaring van Necdet Menzir²²⁶;
- i. verklaring van de Turkse politieman X1, zoals neergelegd in een brief d.d. 8 januari 2007 van Mehmet N. Aytekin, gericht aan mr. A.G. van der Plas²²⁷;
- j. verklaring van X2²²⁸.

111. Over de bewezen verklaarde voorbereiding van export van heroïne, de zgn. heroïnezaak, verklaart politieman X1 vanuit het Turkse onderzoek het volgende. De in Turkije in verband met drugs aangehouden Roemenen en Nuri Korkut hebben indertijd zonder tolk en onder dwang – te weten, zoveel slaag dat zij van angst niet meer konden praten – door de bazen van X1 opgestelde verklaringen ondertekend. In deze verklaringen stond dat de drugs waarvoor de arrestanten waren aangehouden voor Baybasin waren bestemd, hetgeen de verdachten echter later tegenover de rechter pertinent en consequent hebben ontkend. Volgens X1 is hoofdcommissaris Ferruh Tankuş in deze zaak een hele nacht bezig geweest met het opstellen van verklaringen en heeft zijn directe chef Hüdayi Sayin de Roemenen en Nuri Korkut gedwongen ze te ondertekenen. Hij verklaart dat hijzelf ondertussen bezig was met het zoeken van een geschikte tolk. Maar nog voordat er een tolk was gearriveerd, zag hij dat de hoofdcommissaris Tankuş en zijn directe chef de door henzelf opgestelde verklaring door de Roemenen en Nuri Korkut lieten tekenen. X1 verklaart dat de Roemenen of Nuri Korkut zelf met geen enkel woord over Huseyin Baybasin of over een andere Baybasin hadden gesproken.
112. De verklaring van X1 schetst voorts, zoals hiervoor besproken, een onthullend beeld over de samenwerking van de Nederlandse politie met de Turkse politie in de ‘set up’ in deze zaak. Letterlijk verklaarde hij hierover:

²²⁰ **bijlage 67:** Turkey Memorandum on AI's recommendations to the government to address human rights violations, 1 augustus 2005

²²¹ **bijlage 68:** verklaring Eren Keskin, d.d. 23 maart 2006

²²² EHRM, 22 octobre 2002, arrêt requête no. 32574/96, Affaire Algür c. Turquie

²²³ EHRM, 8 January 2004, Çolak en Filizer tegen Turkije Applications nos. 32578/96 and 32579/96

²²⁴ EHRM, 26 October 2004, Case of Çelik and İmret v. Turkey, Application no. 44093/98

²²⁵ ibidem bijlage 9: e-mail Burhan Kazmali, d.d. 12 december 2007

²²⁶ ibidem bijlage 9: e-mail Burhan Kazmali, d.d. 12 december 2007

²²⁷ ibidem bijlage 10: brief Aytekin, d.d. 8 januari 2007

²²⁸ ibidem bijlage 12: verzoekschrift X2, d.d. 1 mei 2008 en bijlage 31: video- en bandopnamen van 29 april 2008 en 1 mei 2008 met Nederlandse vertaling.

“Er is nog iets waarover ik wetenschap heb, namelijk het volgende: er is een schrijven van de Narcoticadienst, waarin de naam van Hüseyin Baybaşin werd genoemd, dat al voordat het naar de met deze zaak belaste instantie, het Tribunaal voor Staatsveiligheid (Devlet Güvenlik Mahkemesi = afgekort DGM) werd verzonden, naar de Nederlandse instanties is gezonden. Er werd toen een groep gevolgd waarin zich ook buitenlanders bevonden in verband met een zaak waarin ook de persoon genaamd Nuri Korkut voorkwam. De werkzaamheden met betrekking tot deze zaak zijn van het begin af aan samen met de Nederlandse autoriteiten uitgevoerd. In het kader van deze werkzaamheden ben ik er getuige van geweest dat de Nederlandse autoriteiten, waarvan bekend was dat zich onder hen een officier van justitie, politiemensen en functionarissen van de inlichtingendienst bevonden, naar Turkije kwamen en dat zij de stand van zaken evalueerden en zelf werkzaamheden uitvoerden. Mij is bekend dat de politiemensen die kwamen verbonden waren aan de Eenheid Noord en Oost Nederland.(---)

Voor de aanhouding van Hüseyin Baybaşin zijn in dezelfde zaak waarin in Edirne Roemenen zijn aangehouden, (---) is in Istanbul een persoon genaamd Nuri Korkut aangehouden in verband met drugs. Mijn hoofdcommissaris heeft de hele nacht verklaringen zitten opstellen; mijn directe chef Hüdaî Sayın heeft de Roemenen en Nuri Korkut gedwongen ze te ondertekenen. Wij zouden de verklaring gaan opnemen. We waren op zoek naar een tolk. Toen zagen we dat onze hoofdcommissaris en onze chef de Roemenen en Nuri Korkut, nog voordat een tolk was gearriveerd, de door henzelf opgestelde verklaringen zelfs al hadden laten ondertekenen. En dat terwijl de Roemenen met geen enkel woord over Hüseyin Baybaşin of over een andere Baybaşin hadden gesproken. De Roemenen hebben alleen het huis aangewezen waar Nuri Korkut hen naartoe had gebracht, dat is alles. We communiceerden trouwens in het koeterwaals met de mannen. Ook Nuri Korkut heeft de naam van Hüseyin Baybaşin niet genoemd. De Roemenen hadden trouwens al zoveel slaag gehad voordat zij het huis van Nuri Korkut aanwezen dat zij van angst niet meer konden praten.

Alle telefoongesprekken vanaf het jaar 1989 tot aan de dag van de arrestatie van Hüseyin Baybaşin zijn beluisterd door mij en mijn teamgenoten. Er was geen enkel gesprek bij dat betrekking had met drugszaken. Alle gesprekken van Hüseyin Baybaşin gingen over handel of hadden te maken met diverse mensen die hij behulpzaam was met hun problemen.²²⁹

113. Op 30 mei 2005 heeft de medeverdachte Ilie Priescu een nieuwe verklaring afgelegd in deze zaak over zijn verhoren indertijd in Turkije in 1997 en 1998.²³⁰ Hij deed dit in Rome in aanwezigheid van de Nederlandse rechter-commissaris in de zaak Jovic/OM. Priescu legde in dit verhoor aan de rechter-commissaris uit, dat hij indertijd voor ene Bolban uit Belgrado heeft getracht heroïne in Turkije op te halen. Hij benadrukt in zijn verhoren nooit iets te hebben verklaard over betrokkenheid van Baybasin bij dit heroïne-transport. Dat de heroïne voor Baybasin bestemd zou zijn geweest, ontkent hij. Hij is indertijd echter verschrikkelijk gemarteld en gedwongen

²²⁹ ibidem bijlage 10, brief Aytekin, d.d. 8 januari 2007, pp. 1, 2 en 3

²³⁰ ibidem bijlage 64: verklaring Ilie Priescu, d.d. 30 mei 2005

te ondertekenen wat de Turkse politie in de verklaring had gezet. Als daar in staat dat de heroïne bestemd was voor Baybasin moet dat door de Turkse politie in de verklaring zijn gezet, volgens Priescu. Letterlijk zei hij hierover op 30 mei 2005 via de aanwezige tolk:

“Roemeense tolk: Elke verklaring die de politie hem heeft voorgelegd nadat hij was gemarteld, die waren allereerst in de Turkse taal en niemand heeft die voor hem vertaald, vervolgens heeft hij getekend, maar wist niet wat er in die verklaringen stond. En wie zou het in zijn hoofd hebben gehaald een dergelijke verklaring niet te tekenen na gemarteld te zijn?” ²³¹

Over de ondergane martelingen verklaarde hij:

“(---) tolk: Twee à drie keer per dag en ook twee keer per nacht werd hij gemarteld met stroom, dus met elektroshocks. Ook martelingen daarna. Er zijn ander soort martelingen die hij niet kan zeggen, want er zijn vrouwen aanwezig.” ²³²

Over het onderzoek op 16 januari 1998 door de forensisch arts zei hij:

“Roemeense tolk: Toen ze naar de dokter waren gebracht, zei hij, bevond de arts zich daar zoals u zich hier bevindt, zij aan de deur, er is wat naar hen gekeken en toen heeft hij gezegd: Okay, u kunt weer gaan. Hij heeft niet naar het lichaam gekeken, niets.” ²³³

114. De waarnemingen van zowel de bij de verhoren aanwezige politieman X1, als de arrestant Priescu zelf, alsmede de beschrijving van het gebeuren in het Aanvullend Rapport worden tot slot ook bevestigd door de hoge politiefunctionaris en politicus Necdet Menzir, oud Directeur van Politie van Istanbul. Kazmali verklaarde op 11 januari 2008 dat hij Necdet Menzir kennis had laten nemen van de anonieme verklaring van X1 zoals door de advocaat Aytekin neergelegd in zijn brief van 8 januari 2007.²³⁴ Menzir heeft hem toen meegedeeld meer dan 50 procent te kunnen bevestigen van wat de anonieme politieman door Aytekin aan het papier had laten toevertrouwen. Daarnaast bleek hij ook persoonlijk kennis te hebben van de gang van zaken in deze heroïnezaak, welke beweerdelijk aanving met de arrestatie van enkele Roemenen aan de Turkse grens in Edirne. Menzir zei er het volgende over volgens Kazmali:

“Nu ik er aan denk, wil ik u ook wijzen op het voorval bij Kapikule in Edirne, namelijk de zaak van de 22 kilo heroïne die daar zijn onderschept, was ook een raadsel. Er zijn verklaringen opgenomen van Roemenen die geen Turks kennen. Er is de mannen een stuk voorgelegd, ze hebben gezegd dat ze moesten ondertekenen en zij hebben het ondertekend. Als u de politiefunctionaris die de vertaling heeft

²³¹ ibidem bijlage 64: verklaring Ilie Priescu, d.d. 30 mei 2005, p. 9

²³² ibidem bijlage 64: verklaring Ilie Priescu, d.d. 30 mei 2005, p. 11

²³³ ibidem bijlage 64: verklaring Ilie Priescu, d.d. 30 mei 2005, p. 11

²³⁴ ibidem bijlage 9: video verklaring Burhan Kazmali, afgelegd op 11 januari 2008 te Istanbul

gemaakt zouden kunnen achterhalen en en met hem/haar zou spreken ben ik ervan overtuigd dat die ook verschillende dingen zou kunnen vertellen. Op het stuk is een handtekening gezet alsof het naar het Roemeens was vertaald en dat stuk is met spoed naar het Nederlandse Ministerie van Justitie gestuurd. De politie was niet eens in staat om een Roemeense vertaling te maken, degene die het zou vertalen zou beëdigd moeten zijn.” ²³⁵

115. De nieuwe verklaringen van Priescu, X1 en Necdet Menzir over de bewijsvergaring in deze zaak staan niet op zichzelf. Een rapport van de Speciale Rapporteur voor de Mensenrechten van de Verenigde Naties, dat beschrijft dat er eind 1998 in Turkije nog steeds op grote schaal en systematisch marteling plaatsvond, was indertijd niet bekend aan het hof. ²³⁶ En ook de wijze waarop Priescu en zijn medeverdachten Korkut en Hamza Kameri volgens hun eigen mededeling werden gedwongen om hen onbekende, tevoren geprepareerde verklaringen te ondertekenen, blijkt volgens internationaal gerespecteerde mensenrechtenorganisaties geen onbekende praktijk in Turkije. In een rapport van 8 november 2001 schrijft Amnesty International: *“Lawyers, human rights defenders and some prosecutors in Turkey told AI that one of the main reasons for persistence of torture is that confessions play a major role in the investigation of crime (---) in nearly all torture reports received by AI, the victims allege that at the end of their interrogation in custody they were made to sign a statement in which they ‘confessed’ their own guilt or blamed others for the offence. A number of alleged torture victims state that they were not even given a chance to read the statement and that it was not read out to them aloud: some of them were forced to sign it with their eyes blindfolded, and others despite their illiteracy.”* ²³⁷

De nieuwe in 2005 afgelegde verklaring van Priescu is in directe tegenspraak met de aanname in de bewijsconstructie dat diens voor verzoeker belastende verklaring niet onder marteling tot stand is gekomen. De wijze waarop hij beschrijft te zijn gedwongen valselijk Baybasin te beschuldigen, vindt directe steun in de rapportages van de Speciale Rapporteur van de Verenigde Naties en Amnesty International, welke indertijd niet bekend waren aan het hof.

116. Het hof was in 2001 evenmin op de hoogte van de mededeling van de Speciale Rapporteur in bedoelde rapportage, dat hij:

“received consistent information from a range of sources (---) to the effect that the circumstances in which medical examinations take place make false reports a common occurrence, while those doctors who refuse to issue such reports are often subject to a variety of pressures as a result”. ²³⁸

²³⁵ ibidem bijlage 9: e-mail van Kazmali d.d. 12 december 2007, p. 6

²³⁶ ibidem bijlage 65: rapport Special Rapporteur Commission on Human Rights of the UN, d.d. 27 January 1999

²³⁷ ibidem bijlage 66: rapport Amnesty International, d.d. 8 November 2001, Chapter 1, Torture and the extraction of ‘confessions’

²³⁸ ibidem bijlage 65: rapport Special Rapporteur Commission on Human Rights of the UN, d.d. 27 January 1999, sub 60

Het betreft hier nieuwe informatie die ernstige vraagtekens oproept bij de aanname welke ten grondslag ligt aan de bewijsconstructie van het hof, te weten dat van marteling niet is gebleken omdat hiervan geen melding wordt gemaakt in het medisch rapport van mevrouw Öztürk. Over de Gerechtelijke Medische Dienst, die de rapporten produceerde in de zaken van Korkut, Priescu en Hamza Kameri, schrijft een rapport van Amnesty International van 1 augustus 2005:

*“Amnesty International is concerned at the lack of independence of the Forensic Medical Institute and considers that this body must be made independent both functionally and nominally of the Justice Ministry. Amnesty International is additionally concerned by the staffing of the Forensic Medical Institute. For example, Dr. Nur Birgen (---) nominated to head (---) the Committee (of the institute) responsible for medical assessments in cases where torture is alleged, is an individual who has received several disciplinary sanctions (---) one of which was for issuing a medical report which covered up signs of torture.”*²³⁹

Anno 2005 klaagde Amnesty International over het gebrek aan onafhankelijkheid van de Turkse Gerechtelijke Medische Dienst en over geslaagde pogingen van haar medewerkers om martelingen door overheidsinstanties te verhullen. De kennis van A.I. die aan deze klachten ten grondslag ligt was indertijd niet bekend aan het hof en kan in relatie tot de bewijsconstructie als novum worden beschouwd.

117. Het door A.I. in de uitgebrachte rapportages geuite wantrouwen tegen de Turkse Gerechtelijke Medische Dienst wordt ook nog eens bevestigd door drie uitspraken van het EHRM van respectievelijk 2002, 2004 en 2005.²⁴⁰ In alle arresten constateert het Hof, dat rapportages van de Gerechtelijke Medische Dienst van Istanbul vermelden geen sporen van marteling te hebben kunnen waarnemen, terwijl direct daaropvolgende onderzoeken door andere artsen wel degelijk ernstige gevolgen van marteling bij dezelfde personen aantoonde. Deze arresten van het Europese Hof wijzen uit dat er weinig waarde kan worden gehecht aan het onderzoeken van de Gerechtelijke Medische Dienst van Istanbul naar plaatsgevonden martelingen.

In een verklaring d.d. 23 maart 2006 beschrijft de advocate Eren Keskin, voorzitter van de mensenrechtenorganisatie İnsan Hakları Derneği te Istanbul haar, 20-jarige ervaring als advocaat in zaken voor het Turkse Tribunaal voor Staatsveiligheid. Zij schrijft getuige te zijn geweest van het feit dat in een groot aantal zaken waarin verdachten waren gefolterd tijdens hun voorarrest rapporten werden afgegeven dat er “geen tekenen van klappen of geweld aanwezig zijn”. Zij sluit een rapport bij van mevrouw Fatma Öztürk van de Medische Gerechtelijke Dienst te Istanbul die

²³⁹ ibidem bijlage 67: Turkey Memorandum on AI's recommendations to the government to address human rights violations, d.d. 1 augustus 2005, sub 5

²⁴⁰ EHRM, 22 octobre 2002, arrêt requête no. 32574/96, Affaire Algür c. Turquie, EHRM, 8 January 2004, Çolak en Filizer tegen Turkije, Applications nos. 32578/96 and 32579/96 en EHRM, 26 October 2004, Case of Çelik and İmret v. Turkey, Application no. 44093/98

een cliënt van Keskin direct na ernstige marteling onderzocht. Het rapport vermeldt dat mevrouw Öztürk geen sporen van marteling heeft kunnen vinden. Keskin geeft aan dat de onderzoekskamer van mevrouw Öztürk bij het Gerechtelijk Laboratorium zo klein is dat de te onderzoeken verdachten zich niet eens kunnen uitkleden voor lichamelijk onderzoek. Bovendien worden de verdachten altijd door de politie vergezeld bij dergelijke onderzoeken, waardoor ze niet in staat zijn vrijuit over de ondergane martelingen te verklaren.²⁴¹

Het gaat hier om nieuwe informatie, dat indertijd in medische rapportages van de Medische Gerechtelijke Dienst te Istanbul en van mevrouw Fatma Öztürk in het bijzonder, sporen van martelingen werden verdoezeld. Was deze informatie indertijd bekend geweest aan het hof, dan is het vermoeden gerechtvaardigd dat het hof het rapport van deze mevrouw Öztürk niet ten grondslag zou hebben gelegd aan zijn conclusie dat van marteling van de getuigen niet was gebleken. Het is informatie die tot het ernstige vermoeden leidt dat in het geval het hof indertijd hiervan wel kennis had gehad, het de verklaringen van Korkut, Priescu en Hamza Kameri van het bewijs had uitgesloten en verzoeker op grond daarvan van dit feit had vrijgesproken. Anders oordelen zou immers in strijd zijn geweest met het Verdrag tegen Foltering en andere wrede, onmenselijke of ontorende Behandeling of Bestrafing van 10 december 1984, artikel 15.

118. De in 2005 door Priescu afgelegde verklaring over zijn martelingen vindt daarnaast niet alleen steun in de rapportages van de Speciale Rapporteur van de Verenigde Naties en Amnesty International en de waarnemingen van het EHRM. Zijn versie van het gebeuren vindt tevens een directe en gedetailleerde bevestiging in de verklaring van de voormalige chef van politie te Istanbul Menzir en een Turkse politieambtenaar die zelf indertijd bij het afleggen van de verklaring door Priescu aanwezig was: X1. Het betreft nieuwe feitelijke informatie die in directe tegenspraak is met de aanname in de bewijsconstructie dat de voor verzoeker belastende verklaringen van de Turkse arrestanten niet onder marteling tot stand zijn gekomen. Maar dat niet alleen. De nieuwe door Priescu, Menzir en de politiefunctionaris X1 verstrekte informatie toont tevens aan dat de indertijd onder marteling verkregen verklaringen van de arrestanten voor wat betreft de beschuldigingen aan het adres van verzoeker, niet conform de waarheid waren. Ze vormden geen neerslag van de verklaringen van de arrestanten, maar waren tevoren in processen-verbaal neergelegd, en werden uiteindelijk onder zware fysieke dwang door de arrestanten (zonder de soms noodzakelijke tolk) ondertekend. Zij vormden, zo tonen de nieuwe feiten aan, een belangrijk onderdeel van een valse feitenconstructie welke door de chef narcotica Ferruh Tankuş en zijn assistent Hüdaî Sayın in elkaar was gezet ten behoeve van een ‘fake’ proces tegen verzoeker in Nederland. Deze processen-verbaal vormen een zodanig essentiële bouwsteen in het door het hof in deze zaak gehanteerde bewijsconstructie, dat er van moet worden uit gegaan dat in het geval het hof van deze nieuwe feiten kennis had gehad, het verzoeker in deze zaak had vrijgesproken. Bovendien vormt de thans met de nieuwe feiten aan het licht gekomen wijze van bewijsgaring zo’n inbreuk op de in acht te

²⁴¹ ibidem bijlage 68: verklaring Eren Keskin, d.d. 23 maart 2006

nemen beginselen van een behoorlijke opsporing en procesvoering in de zin van artikel 6 EVRM, dat dit moet leiden tot een meer dan ernstig vermoeden dat in het geval deze feiten indertijd bekend zouden zijn geweest, het hof ook in deze zaak tot een niet-ontvankelijkheidsverklaring van het openbaar ministerie zou zijn gekomen.

Marsil-zaak, feit 5/dossier 8

119. Ten slotte heeft het hof ook het bewijs van de poging tot uitlokking van moord in de zogenaamde Marsil-zaak afgeleid uit de gepresenteerde telefoontaps, *“gelet op de tijdstippen waarop de daarin opgenomen gesprekken werden gevoerd en de informatie die door betrokken gespreksdeelnemers wordt uitgewisseld in combinatie met voor verdachte belastende verklaringen van Mehmet Malkoc en Mehmet Marsil”*²⁴²

Blijkens het arrest sub rov 5.1, Aanvulling Bewijsmiddelen, baseert het hof zich in de bewijsconstructie van deze zaak geheel op de door de anonieme tolken geleverde Nederlandse samenvattingen/vertalingen van beweerdelijke met Metin gevoerde telefoongesprekken. Ter zitting d.d. 27 maart 2002 heeft de Advocaat-generaal na een verzoek hiertoe van de verdediging, toegezegd de originele gegevensdragers van de in het gerechtelijk onderzoek tegen verzoeker afgeluisterde telefoongesprekken ter bewaring onder zich te nemen (ten behoeve van het verdere verloop van de procedure) met de volle verantwoordelijkheid voor de integriteit van deze opnamen.²⁴³ Op 20 januari 2009 zijn deze door het openbaar ministerie onder zich gehouden originele moederbanden en optical discs door de Toegangscommissie van de Commissie Evaluatie Afgesloten Strafzaken bekeken. Dit eerste onderzoek wees uit dat er geen originele gegevensdragers waren met daarop beweerdelijk tussen 29 januari 1998 en 27 maart 1998 van verzoeker afgeluisterde telefoongesprekken.²⁴⁴ Dit is een relevant nieuw gegeven voor de Marsil-zaak, omdat de bewijsconstructie ervan zich in essentie baseert op negen gesprekken van verzoeker, beweerdelijk afgeluisterd op 18 en 19 maart 1998 en 10 maart 1998. Deze gesprekken bevonden zich dus niet in de doos met originele gegevensdragers waarvoor het openbaar ministerie haar garantie van integriteit had gegeven aan het hof, hetgeen impliceert dat het bewijs van hun authenticiteit tot op heden niet geleverd kon worden en ook niet meer geleverd zal kunnen worden.

120. Van twee in de bewijsconstructie van deze zaak gebruikte telefoongesprekken was dit het hof al bekend. Middels een proces-verbaal d.d. 1 december 1998 van A. IJzerman was het hof namelijk op de hoogte van het feit dat de originele tapgesprekken A-8-1 en A-8-8 toen al **“niet”** meer **“beschikbaar”** waren.²⁴⁵ Desondanks heeft het hof deze twee tapgesprekken, althans de vertaling/samenvatting ervan door anoniem gebleven tolken, ten grondslag gelegd aan de bewijsconstructie. Thans echter blijken ook de originele gegevensdragers van

²⁴² het arrest, p. 32, sub rov 10.6.5

²⁴³ proces-verbaal van de zitting van 27 maart 2002, p. 3

²⁴⁴ ibidem bijlage 63: Verslag bijeenkomst TCEAS, d.d. 20 januari 2009, p. 4

²⁴⁵ ibidem bijlage 47: proces-verbaal d.d. 1 december 1998 van Alexander IJzerman

de zeven andere voor het bewijs van deze zaak gebruikte beweerdelijk gevoerde telefoongesprekken verdwenen, hetgeen strijdt met de eerder door de Advocaat-generaal ter zitting gedane belofte. Het betreft een nieuw gegeven dat in het geval dit indertijd bekend was geweest aan het hof, dit hoogstwaarschijnlijk tot bewijsuitsluiting van al deze gesprekken had geleid.

Kopieën van de zeven andere voor het bewijs in deze zaak gebruikte gesprekken zijn indertijd wel op een cassette band ter beschikking gesteld aan verzoekers advocaten. Eén daarvan is later, na het wijzen van het arrest, door Van de Ven onderzocht. Het betreft tapgesprek A 8-3, volgens het arrest een inkomend gesprek op verzoekers telefoon 06-55535888 afkomstig van İlhami Metin (telefoonnummer 06-55541450) gevoerd op 18 februari 1998 te 22.59 uur. Door Van de Ven wordt in de opname een beltoon gemeten van 450 Hz.²⁴⁶ Deze vondst is direct in strijd met de bewijssaanne van het hof, te weten dat Metin vanuit Amsterdam verzoeker belde, die omstreeks die tijd volgens de gemeten basisstations in de buurt van Eindhoven verbleef. Zoals de rapportages van de TCEAS-deskundigen bevestigen, heeft de beltoon van Nederland een frequentie van 425 Hz. De in dit gesprek door Van de Ven gemeten beltoon van 450 Hz komt niet voor in de infrastructuur van het Nederlandse telefonienet.²⁴⁷ Deze beltoon van 450 Hz komt overigens wel overeen met het Turkse telefonienet.²⁴⁸ Maar het afgeluisterde gesprek werd volgens de door het hof tot het bewijs gebezigde bewijsmiddelen gevoerd binnen Nederland en niet naar of vanuit Turkije.²⁴⁹ Dit is opnieuw een onderzoeksgegeven dat tot het ernstige vermoeden leidt, dat in het geval het hof hiervan indertijd kennis had gehad, het openbaar ministerie in deze zaak niet ontvankelijk zou zijn verklaard ofwel verzoeker van dit feit zou zijn vrijgesproken.

121. De Turkse politieman X1, die rechtstreeks bij het in Turkije tegen verzoeker lopende strafrechtelijke onderzoek was betrokken, verstrekke ook over deze zaak informatie aan de advocaat Mehmet Aytekin. Hij verklaarde in relatie tot deze zaak:

“Alle telefoongesprekken vanaf het jaar 1989 tot aan de dag van de arrestatie van Hüseyin Baybaşın zijn beluisterd door mij en mijn teamgenoten. Er was geen enkel gesprek bij dat betrekking had met drugszaken. Alle gesprekken van Hüseyin Baybaşın gingen over handel of hadden te maken met diverse mensen die hij behulpzaam was met hun problemen. Er waren gesprekken bij met de PKK-leiders, en ook met Öcalan. We luisterden ook gesprekken af met de Volksvertegenwoordigers in Turkije, ministers, de MIT (=Turkse Veiligheidsdienst), bevoegde personen op het hoogste niveau bij de politie en in het leger. Wij kennen degenen die vanuit Turkije helemaal naar Nederland gingen om Hüseyin te smeken. Wij kennen degenen die hem vroegen om hen met de PKK in contact te brengen omdat zij wilden dat Hüseyin Baybaşın contact zou opnemen met de PKK. Hüseyin

²⁴⁶ ibidem bijlage 45: rapport Van de Ven, p. 46, sub 26

²⁴⁷ ibidem bijlage 41: rapport Fransen & Rijnders, d.d. 26 mei 2010, pp. 1-3

²⁴⁸ ibidem bijlage 40: rapport Peller, p. 9 sub 2

²⁴⁹ het arrest, Aanvulling Bewijsmiddelen, rov. 6.3: procesverbaal van F.J. Reuvers en A. Smink, d.d. 9 december 1999, inhoudende met overzichtstaten basisstations

Baybaşın heeft de leiders van de PKK rechtstreeks contact laten opnemen met onze superieuren. Wij hebben hun telefoongesprekken beluisterd.

(---) Kijk, omdat ik u vertrouw geef ik u mijn personalia en details over mijn functie. Deze zaak en Hüseyin Baybaşın zijn mijn dagen en nachten gaan beheersen. Ik heb zaken die ik weet verteld aan mensen met een functie bij de inlichtingendienst en de juridische afdeling op wie ik vertrouwde. Ik consteerde dat zij al op de hoogte waren van hetgeen ik wist, ik heb het deels aan de delegatie die uit Nederland was gekomen, verteld. Nog diezelfde avond hebben ze mij bedreigd. Later heb ik tegenover een Duitse delegatie gesproken zoals mijnheer Ferruh mij had opgedragen en ben ik van de dreigementen verlost. Ook in Turkije waren veel zeer machtige personen die de scalp van Hüseyin Baybaşın wilden hebben. Zij hebben Mehmet Marsil naar Hüseyin Baybaşın gestuurd, op hem afgestuurd om een val voor hem op te zetten om hem te vermoorden. Ik ben de familieleden van Hüseyin Baybaşın gaan inlichten en heb hem van de dood gered. Anders zou Hüseyin Baybaşın in de val van Mehmet Marsil zijn gestorven. ”²⁵⁰

122. In het interview met Langendoen op 1 mei 2008 verklaarde de Turkse technicus X2, die indertijd vanuit Turkije meewerkte aan het manipuleren van de telefoongesprekken, zich te herinneren ook in deze zaak ingeschakeld te zijn geweest. Een gesprek tussen het zogenaamde slachtoffer Mehmet Marsil en Hüseyin Baybasin was zo gemanipuleerd dat het leek alsof Baybasin dreigde Marsil te zullen vermoorden, zo zei X2 zich te herinneren.²⁵¹ Dit gemanipuleerde gesprek is aan het slachtoffer Marsil voorgehouden bij zijn verhoor in Istanbul op 21 april 1998 in aanwezigheid van Turkse en Nederlandse politiefunctionarissen, zo laat het strafdossier zien. In zijn verhoor op 30 maart 1998 verklaarde Marsil nog niet dat hij was bedreigd. In het daarop volgende verhoor verklaarde hij wél door een wapen te zijn bedreigd door handlangers van Baybasin.²⁵² Deze laatste verklaring van Marsil is door het hof als bewijsmiddel gebruikt.²⁵³ In deze verklaring geeft het zogenaamde slachtoffer Marsil aan:

“Tot op het moment dat ik dit opgenomen gesprek heb uitgeluisterd, heb ik nooit en te nimmer gedacht dat Huseyin Baybasin van plan was om mij te laten vermoorden. Omdat hij toen hij met mij praatte hij erg vriendelijk tegen mij was. Ik heb dit gesprek nu volledig uitgeluisterd. Hij praat aan de ene kant erg vriendelijk met mij en aan de andere kant geeft hij opdracht aan Metin om mij te doden.”

Achteraf laat X2 aan Langendoen weten indertijd van zijn collega's te hebben gehoord dat er een feestje was gevierd door de Nederlandse en Turkse politiebeambten omdat Marsil zijn verklaring had ondertekend.²⁵⁴

²⁵⁰ ibidem bijlage 10: brief Aytekin, d.d. 10 januari 2008

²⁵¹ ibidem bijlage 31: video- en bandopnamen van 1 mei 2008 met Nederlandse vertaling, p. 15

²⁵² **bijlage 69**: strafdossier de pp. 2275-2288 resp. de pp. 2291-2304. Citaat van p. 2298

²⁵³ het arrest, Aanvulling Bewijsmiddelen, sub 5.8

²⁵⁴ ibidem bijlage 31: video- en bandopnamen van 1 mei 2008 met Nederlandse vertaling, p. 16

Deze nieuwe feiten en omstandigheden kunnen tot geen andere conclusie leiden dan dat het ernstige vermoeden is ontstaan, dat ook in deze Marsil-zaak gemanipuleerde telefoongesprekken als bewijs aan de rechter zijn gepresenteerd. Daarnaast zijn getuigenverklaringen als bewijs ingebracht waarvan het ernstige vermoeden bestaat dat die zijn verkregen middels misleiding van de ondervraagde, dat wil zeggen het hem voorhouden van gemanipuleerde telefoongesprekken.

Criminele organisatie: feit 6

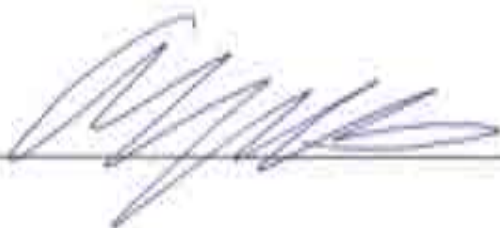
De bewezenverklaring van lidmaatschap van een criminele organisatie baseert het hof op de bewezenverklaringen in de hiervoor gememoreerde zaken. In de visie van het hof zou uit de gebezigde bewijsmiddelen tevens een duurzaam gestructureerd samenwerkingsverband zijn gebleken met als oogmerk het plegen van misdrijven zoals bewezenverklaard.²⁵⁵ Had het hof indertijd kennis gehad van de nova zoals hiervoor besproken, dan zou het hof verzoeker ook in deze zaak hebben vrijgesproken van het ten laste gelegde, zo het niet tot een niet-ontvankelijkheidsoordeel van het openbaar ministerie zou zijn gekomen.

CONCLUSIE

Samenvattend moet op grond van vermelde feiten en omstandigheden worden geconcludeerd tot het ernstige vermoeden dat in het geval al deze nieuw gebleken feiten indertijd aan de rechter bekend zouden zijn geweest, deze tot een niet-ontvankelijkheidsoordeel van het openbaar ministerie zou zijn gekomen hetzij tot vrijspraak van verzoeker van alle hem ten laste gelegde feiten hetzij tot toepassing van minder zware strafbepalingen.

Redenen waarom verzoeker Uw College verzoekt de herziening van voormelde uitspraak te willen bevorderen, met zodanige verdere beslissing als zal worden vermeend te behoren.

Amsterdam, 18 april 2011

A.G. van der Plas

²⁵⁵ het arrest: p. 33, rov 10.6.6